

A MAGYAR ÚJSÁGÍRÓK
ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK

ARANY TOLLASAI

1978 – 1983

A Magyar Újságírók Országos

Szövetségének

ARANY TOLLASAI

1978–1983

A Magyar Újságírók Országos Szövetségének
ARANYTOLLASAI
1978—1983

Szerkesztette: Benkő Károly
Felelős kiadó: Megyeri Károly

Színes, eleven, élettől lüktető írások sorakoznak kötetünkben. Aranytollas újságírók írásai. Egy-egy villanásnyi mű a szakma 78 nagy öregétől, akik 1978–83 között kapták meg a kitüntetést. Az aranytollat, amely azokat a nyugdíjas barátainkat, kartársainkat illeti meg, akik kimagasló érdemeket szereztek pályájuk során.

A rövid írások mögött jellegzetes, kedves arcok, bár sokuk nevét, arcát már csak az emlékezet őrzi. Hiszen olyanok is akadnak közöttük, akik még Ady nemzedékétől vették át a stafétabotot. Megható kötet, minden írás emlékeket ébreszt, szerzője sok száz vagy sok ezer más írását is idézi és a villanásnyi művekben is ott sűrűsödnek a szerző erényei. Andor Leont olvasva felsorakoznak kuriózum számba menő színesei, Antalfy Gyula szabadság köszöntője a szerzői tömörség példája. Balla Ödön miért tagadná meg önmagát? A Rákóczi kincs kassai dómból való elrablásáról ír fordulatos, színes riportot.

Ki-ki a maga szakterületén jeleskedik gyűjteményünkben is. Ezért is élvezzük egyaránt gyönyörűséggel Benamy Sándor ékes tollal írott élményeit és Baloghy Károly vallomását, aki a hírügynökségi munkában talált életcélt és sok szakmai szépséget.

Még vita is felparázslík a kötetben. Kié az érdem, hogy a szovjet híradás nyomán a magyar rádió röpitette elsőként világgá Gagarin űrrepülésének hírét? S így van ez jól, hiszen a vita, a nemes versengés a jó sajtó életeleme. Környei Elek, Gyenes István és az aranytollasok korelnöke, Donászy Kálmán versben ír. Kálmán bátyánk a Horthy fehér terror uralomra jutásakor lett újságíró. Akkor fogalmazta meg az említett versben is felcsendülő ars poetikáját: „Csak az igazságot!”

Komáromi Magda nem sokkal az aranytoll átvétele után pityeregve mondta el az utcán,

hogy a tollat, legféltettebb kincsét egy betörő magával vitte! Azzal próbáltam vigasztalni, hogy lám ha már lopják is, valóban nagy dolog az aranytoll. Most a lopás történetéről szóló remek kis sztoriban tesz hitet amellett, hogy valóban nagy dolog. Talán nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy az újságírói munka legékesebb, legsokat-mondóbb elismerése.

Fedor Ágnes bizonyára itt is olyan szívesen látják kedvelői, ahogyan mindig is olvasták a súlyos gondokat is könnyed tollal taglaló írásait. S miről írhatna Feleki László a nagyívű pályát fémjelző kötetben? A mindig szívet melengető londoni 6:3 emlékét eleveníti fel.

Ez alkalommal is örömmel és tisztelettel köszöntjük aranytollasaink sorában Jean Effelt, aki aranytollal rajzolt karikatúrákkal szerepel. A felejtethetetlen Komját Irénkét és Máté Györgyöt a Görbe Tükör, négyezer cikk és 52 könyv íróját.

Mind a 78 nevet nem sorolhatom fel a rövid bevezetőben, pedig szívesen tenném. De hiszen jelen vannak ők is. A mű beszél helyettük, minden dicsérő szónál ékeesebben, a jóérzéseket keltő önérzetet növelő kötetben. Le a kalappal, milyen tisztességgel állt helyt ez a gárda a kevés elismerést adó, nem éppen túlbecsült pályán. Elég egy pillantást vetni Rév Miklós fotóira, beleolvasni Rónai Mihály András írásába. Mind-egyikből valósággal süt az elkötelezettség és a hivatás szenvedélyes tisztelete. S milyen jó újraolvasni Ruffy Pétert, aki miközben közírói szenvedéllyel pásztázta éles szemével az életet, újságíró nemzedékeket tanított meg igényesen, nagy felelősséggel dolgozni. Azt vallja kötetünkben, hogy soha semmi más nem akart lenni, csupán életünk kovásza, erjesztője. Ez volt a harca, szenvedélye, gyönyörűsége, mindennapi kenyerere.

De hiszen így van ezzel minden valamire való tollforgató. Azok is, akik már megszolgálták az aranytollat és azok is, akik a ma küzdelmeiben adnak számot hitükről, odaadásukról, tehetségükről.

KÉKESDI GYULA

Arany- tollasok névsora

1978–1983

ALBERT ISTVÁN
ANDOR LEON
ANTALFFY GYULA
ÁBEL OLGA
(Benamy Sándorné)
BALLA ÖDÖN
BALOGHY KÁROLY
BARS SÁRI
BENAMY SÁNDOR
BENCZE MIHÁLY
BENCZE PÁL
BERETH FERENC
CSEREI PÁL
DANCS JÓZSEF
Dr. DONÁSZY KÁLMÁN
FEDOR ÁGNES
FEHÉR GYULA
FEHÉR RÓZSA
FELEKI LÁSZLÓ
FODOR LÁSZLÓ
FÖLDES GYÖRGY
FÖLDES MIHÁLY
FÖLDI DEZSŐ
FÜLEP KORNÉL
GÁRDONYI JENŐ
GÁTI ISTVÁN
GRANDPIERRE LAJOS
GYENES ISTVÁN
HAJDU ENDRE
HEGEDÜS B. DÁNIEL
HEVESI ENDRE
HOPPE LÁSZLÓ
HORVÁTH SÁNDOR
JEAN EFFEL
KÁLMÁN ENDRE
Dr. KEMÉNY ISTVÁN
KIRÁLY PÁL
KOMÁROMI MAGDA
KOMJÁT IRÉN
KONCSEK LÁSZLÓ

KÖRNYEI ELEK
KRISTÓF LÁSZLÓ
KRISTÓF LÁSZLÓ
LOVAS MÁRTON
MAJERCSIK SÁNDOR
MATTANOVICH BÉLA
MÁTÉ GYORGY
NAGY JÓZSEF
NATTER-NÁD MIKSA
NEMES GYÖRGY
OROSZI ISTVÁN
PÁLINKÁS GYÖRGY
PÁSZTOR MAGDOLNA
PETŐ BÉLA
PÉTER JÓZSEF
POLL JÚLIA
PUSZTAI LAJOS
RÁNKINÉ FARKAS KLÁRA
REMETE LÁSZLÓ
RÉV MIKLÓS
RITTER ALADÁR
RÓNAI MIHÁLY ANDRÁS
RUFFY PÉTER
SAÁD BÉLA
SARLÓ SÁNDOR
SÁNDOR ERNŐ
SÖTÉR EDIT
SZEBENYI SÁNDOR
SZEGŐ GIZI
SZÉKELY BÉLÁNÉ
TABI LÁSZLÓ
TÖRÖK SÁNDOR
VAAD FERENC
VÁRNAI VILMOS
Dr. VÉCSEY ZOLTÁN
VOLGYI TIBOR

Kitüntetései:
Szocialista Kultúráért
Kiváló Dolgozó
Péterfi István-plakett
Rádió Nívó-díjak

Albert István

Szombathelyen született 1912. május 4-én. Gimnáziumi érettségi után jogot és zenei tanulmányokat folytat, egyúttal a Vasvármegye és a Nyugatmagyarország c. napi, illetve hétfői lap, az Írott Kő c. irodalmi folyóirat belső munkatársa. Az Esti-lapok (Az Est, Magyarország, Pesti Napló) állandó megyei tudósítója. 1938-ban Budapesten az Esti Kurír szerkesztőségének kötelékébe lépett, ott dolgozott 1944. március 19-ig. A felszabadulás után az Esti Szabad Szónál. a hetilappá alakult Szabad Szónál segédszerkesztő, majd az Új Világnál olvasószerkesztő. 1953–55 között lektor a rádió zenei osztályán, 1955-től a Színház és Mozi, 1957-től nyugdíjbavonulásáig (1978) az MTI–BUDAPRESS olvasószerkesztője. Az utóbbi évtizedekben a szerkesztési munka mellett elsősorban mint zenei publicista, kritikus működik. A MUOSZ-on kívül tagja a Magyar Népköztársaság Zenei Alapjának, a Liszt Ferenc Társaságnak.

Elégikusan . . .

Ismerősöm a Vízállásjelentéssel kezdte . . . Ez így persze metaforikus, játékos bon-mot, mert a vidéki lap, ahol egy udvari szoba (volontőrnek nevezték a „pályakezdőt”) – nem is közölt vízállásjelentést. De nem volt magasztosabb reszort (így emlegették a feladatkört) a vágyva-vágyott kisszines, glossza, kritikairás helyett elhozni a városházáról a heti anyakönyvi jelentést (ki született, ki halt meg), vagy a megyebál nyitó-csárdása előtt feljegyezni a résztvevő urak és hölgyek névsorát. Aztán telt-múlt az idő, a belső munkatársak közé fogadták, s ekkor már szóba került a színes, a glossza, néha a színikritika is. A fiatal újságíró tündérálma ekkor már Pest volt, tündérbirodalma egy pesti szerkesztőség, mert azt gondolta – ott világokat formálnak újjá.

. . . Hatvany Lajos írja egyik emlékezésében, hogy amikor Gyulai Pál a Kisfaludy Társaságban bemutatta az akkor már nagyon idős írónak, színműírónak, Tóth Lőrincnek, az így köszöntötte: „Engedje meg fiatal barátom, hogy megszorítsam kezét azzal a kézzel, mely még Kazinczyét szorongatá.”

Elkövetkeztek a pesti szerkesztőségek – melyek közül egyik sem volt a megálmodott tündérbirodalom – s lehetővé tették, hogy a fiatal újságíró Nagy Andor és Dutka Ákos kézszerítésében Ady Endréét, Földi Mihályéban és Kemény Simonéban az irodalomszervező „rejtélyes doktorét”, Mikes Lajosét, Péterfi Istvánéban Bartók Béláét, Ignotus Páléban és Gáspár Zoltánéban a Szép Szót alapító József Attiláét érezze. De nemcsak a kézszerítésekben öröközt multhatatlan élményeket, hanem abban is, hogy az Otthon-körben, vagy valamelyik kávéházban ugyanannál az asztalnál foglalhatott helyet, mely körül esetleg Zsolt Béla, Márai Sándor, Laczkó Géza, Kárpáti Aurél, Egyed Zoltán, Bálint Imre – a névsor hosszan bővíthető – beszélgetett, vitázott. Hallgatott, hozzászólt, aztán szívében szorongással, örlő-emésztő izgalommal indult munkára:

sikerül-e felkutatnia a másnapra elvárt, megkövetelt, friss, eredeti exkluzív – a konkurens napilapok valamelyike által (számuk 15–20 körül mozgott) – még fel nem tárt, „le nem rágott”, „vissza nem köszönő” információt, riport-anyagot, interjút.

Peregtek az évek, az újságíró sokmindent megért, átélte az élet édességét és keserűségét, találkozott a megbecsülés csekély jeleivel és az emberi hálátlanság riasztó példáival. Beszült kormányférfiakkal és kol-dusokkal, világjáró művészekkel és futóbolondokkal, tanúja volt fényes sikereknek, csúfos kudarcoknak, segített szegényeknek talpraállni, egyengette „tehet-séges kezdők” karrierjét. Gyakorta eszébe ötlött egy jeles kollégája megjegyzése: ne feledd, hogy *mielőtt* segítesz – előre köszönnek, *miközben* segítesz – el-fogadják a köszönésedet, *miután* segítettél – vissza sem köszönnek . . .

Közben veszettül viharzott a történelem, s a vál-tozó világban nagyot változott az újságírás is. Kéz-nél a telex, a magnetofon, a kamera, a display kép-ernyőjén javítgat a szerkesztő, kiszélesültek a tájé-kozási lehetőségei. Manapság nem kell a Vízállás-jelentéssel bibelődni, a kisszínt is az asztalra tálalja az MTI bulletinje – ne hangozzék elmarasztalóan – hamar élrporter, műsorvezető, rádiós és tévés „sze-mélyiség” lehet az ember, kiváltképp, ha ügyesen forgatja-hajtogatja szövegeit, sablon-kérdéseit, for-dulatait. Ismerősöm fiatal újságíróból – öreg újság-író lett; számotvetett a világ változásával, megbéké-lésre jutott önmagával, s ez igazi győzelem a lehetet-lenen. Mélabúját, elégikus hangulatát csupán egyet-len jelenség növeli: *szép nyelvünk* eróziója, a szókincs szálnalmas elszegényedése, a konfekcionált fordula-tok halmozása, a pallérozott fogalmazás, a „jól-megírtság” becsületének lépten-nyomon tapasztal-ható csorbulása. Ennek ellenére a műholdak, az elektronika hódításának korában sem adja föl a re-ményt; hisz a rotációsokból kiömlő, *nyomtatott hír-lapok* állandóságában, hatásának erejében hiszi, hogy változatlanul lesznek újságok, melyeknek ko-lumnáin – ahogyan Kosztolányi írta – „a mérték és érték karöltve jár.”

Albert István

Andor Leon

1897–1983

Budapesten született. Gimnáziumban érettségizett. 1919 óta újságíró. 1942-ig tudósítóként bejárta szinte egész Európát. 1945 után a Kossuth Népe, Igaz Szó, Képes Figyelő, Magyar Nap, Neue Zeitung voltak munkahelyei.

Kitüntetései:

Tanácsköztársasági

Emlékérem

Horkoló szomszédok

Minden dicsekvés nélkül állíthatom, a horkolás nemzetközi szakértője vagyok. Hosszas megfigyelések után negyvennyolc különböző horkolási módot ismertem meg s tudásom idők folyamán olyan tökélyre vittem, hogy a horkoló hangból az illető karakterét is felismerem. Mert téves lenne úgy hinni, hogy embertársaink egyformán horkolnak. Sőt. Íme néhány példa a legjellegzetesebbek közül:

Nem túl érdekes, de leggyakoribb a fűrészelés zajához hasonlatos egyhangú, monoton horkolás. Minden báj nélküli és unalmas, a fantázia hiányára és jó lelkiismeretre vall. Aki így horkol, minden dolgát lelkiismeretesen elvégezte napközben és semmit sem hagyott elintézetlenül holnapra. Rendes ember... A crescendo horkolás halkán, szelíden kezdődik, majd fokról-fokra győztesen emelkedik a magasba, mint mikor egy gyönyörű szólóhang túlénekli a kórust, hogy aztán egy ijesztő kiáltásban végződjön, ami erős és elnyomott öntudat kifejezője. Tulajdonosa nem érvényesült kellően az életben, jól kezd mindent, de a végcél előtt valamin elcsúszik... Távoli égzengéshez hasonlatos a fenyegető horkolás. Zeus hallathatott ilyen hangokat, amikor az athéniek hiúsága feletti bosszúságában elszunnyadt. Bátor természetre vall.

... Nem tévesztendő össze evvel a veszekedő természetű ember dühös horkolása, amely a ketrecebe zárt oroszlán hangjával vetekedik.

Ellentéte ennek a lágyan bugyborékoló, majdnem kellemesen zsongító hatású, amely tulajdonképpen nem is horkolás, csak horkolásocska, finomlelkű emberek tulajdonsága. Megrázó az úgynevezett bánatosan jajgató horkolás, amelynek hosszan elnyújtott ijesztő szirénázását mindig borzongva hallgattam... és soha nem találtam rokonszenvesnek a dadogó horkolást, amely ugatáshoz hasonlatos, és rendkívül idegesítően hat arra, aki hallgatni kénytelen, mert állandóan attól kell tartani, megakad

valahol és nem tudja folytatni. Érdekes a vidám emberek viháncoló horkolása, amelynek színes változataiban van valami művészi, és különös elismeréssel adózom a füttyülő horkolónak, aki két különböző hangot hoz ki változó időközökben; haragos horkantás a belégzésnél, amit egy megbékülő, mondhatnám engesztelő füttyszó követ. Órákhosszat így horkolni – ehhez kimondott tehetség kell.

Kissé távoli válfaja a horkolásnak a halkán, kedvesen nyögdécselő, susogás-szerű gyakori sóhaj az összezsúcsörített ajkak közül . . . egyszer ismertem egy lányt . . . de pardon, bocsánat, ez már nem tartozik ide . . .

Andor Leon

Antalffy Gyula

Karcagon született 1912. október 24-én. A helybeli gimnáziumban érettségizett, a budapesti egyetemen bölcsészetet hallgatott. Újságírói munkásságát 1933-ban Bajcsy-Zsilinszky Endre hetilapjánál, a Szabadságnál kezdte; e lapban és a Nép-szavában megjelent írásai miatt négy ízben állították bíróság elé a nagybirtokos osztály elleni izgatás miatt. 1941 és 1944 között a Kis Újság vidéki kiadását szerkesztette. 1945 januárjától az első fővárosi demokratikus napilap, a Szabadság olvasó-szerkesztője, majd szerkesztő bizottsági tagja. 1946 júliusától a Kis Újság felelős szerkesztője. 1949-ben a Magyar Nemzet kötelékébe lépett olvasószerkesztőként, 1976 óta nyugdíjasként a lap szerző-déses cikkírója. Megkapta a Magyar Szabadság Érdemrendet, két ízben a Munka Érdemrend arany fokozatát és a Rózsa Ferenc-díjat. Könyvei: A honi utazás históriája (Athenaeum, 1943),

Magyar évszakok (Magvető, 1955), A Börzsöny (Gondolat, 1958), A Himalájától a Balatonig (Móra, 1964), Édes hazánk (Móra, 1966), Így utaztunk hajdanában (Medicina, 1976), A Thousand Years of Travel in Old Hungary (Corvina, 1980), Reform-kori magyar városrajzok (Medicina, 1982).

A Szabadság születése

Buda fölött a Rózsadombtól a Lágymányosig fekete füstfelleg feküdt, hosszan elnyúlva, tornyosan. A Duna-parti szállók fáklyaként lobogtak, a Belvárosban még állt a harc. 1945. január 16-a volt. Pest jórésze már felszabadult, csak egy keskeny Duna menti sávon ugattak az aknák, dörögtek a gépágyúk. A főváros meggyötört népe hűdötten kuporgott a pincék rejtékén, de akik 1944. március 19., az arcpirító szegény napja óta bujdosnak hontalanul és otthontalanul, egy percig sem maradhattak tovább a föld alatt. Írók, újságírók, művészek, a német megszállás napján betiltott baloldali lapok munkatársai voltak az elsők, akik a napvilágra feljöttek, s a temetetlen halottakkal, kifordult belü lódögökkel teli utcákon megtették az első tántorgó lépéseket a tiszta téli fényben.

Aztán valami csodálatos ösztönnel találtak egymásra a Tisza Kálmán téren, a Magyar Kommunista Párt főhadiszállásán. Senki sem kérdezte, ki milyen párt tagja, az új demokratikus Magyarország megteremtéséért indult a harc, s aki önként beállt a sorba, meleg ölelés fogadta. Ebben a forró, népfrontos egységben hívta életre nyolc újságíró – négy különböző politikai párt tagja – az első demokratikus fővárosi napilapot, a Szabadságot, 1945. január 18-án. A nyomtatott betű feltalálása óta kevés sajtótermék készült ekkora lelkesedéssel, ugyanakkor ilyen ősi, kezdetleges módon. Ceruzacsonk remegett didergő ujjaink között, s az éhségtől meg az átélt borzalmaktól még alig magunkhoz térve, a térdünkön írtuk le az első mondatokat.

A nyomdászok kéziszedéssel állították elő a kétoldalas lapot, ablaktalan teremben, amelynek köze-

pén hatalmas papírmáglya lángolt, annak tüzenél melengették gémberedett ujjaikat, egy-egy sor kiszedése után. Így készült a lap, amely ugyan alig valamivel volt több egy plakátnál, de a legszebb magyar szót viselte homlokán, s ha nem is hozott mást, mint a Budapesti Nemzeti Bizottság kiáltványát és a debreceni kormány névsorát, mégis csak újság volt, a nemzeti összefogást dokumentáló népfrontos jelleggel. S amikor a nap véresen leszállt a nehéz füstben álló budai hegyek mögött, a nyomdászok végeztek a munkával, reggel pedig – 1945. január 19-én – önkéntes rikkancsok serege futott az utcára, s kiáltotta a néma városnak: Szabadság! Itt a Szabadság! Megjelent a Szabadság!

Antalffy Gyula

Ábel Olga

Benamy Sándorné

Gyulakután született (Maros-torda-m.), 1905. január 13-án. Felső Kereskedelmi Iskolát végzett. Munkahelyei: Nagyvárad Napló, Bács megyei Napló, Kárpáti Magyar Hírlap (budapesti tudósító). Egyidejűleg a Mai Napnál szerkesztőségi gyorsíró. A Szövetkezetről mezőgazdasági riporter. A Népszavánál mezőgazdasági, majd belkereskedelmi és egészségügyi riporter.)

Kitüntetései:

A Belkereskedelmi

Minisztérium kiváló dolgozója

Az Élelmezésügyi Minisztérium kiváló dolgozója

Egyszerűség!

Egész újságírói pályámon arra törekedtem, hogy természetes, közvetlen hangon írjak. „Egyszerűség! talán ez a főszó!”, emlékeztem az 1933-ban tragikusan fiatalon elhunyt kolléganő, Nagy Karola mondására, akinek véletlenül megtalált írói hagyatékát Benedek Marcell emelte illő rangra. Egyszerűség a sajtóban, a közéletben. Példakép lehet erre Kádár János, az ő szinte családias beszédei, bárhol is szóljon az emberekhez.

Nos, épp ezt nem tartotta be az a funkcionárius, aki szónok volt egy falusi gyűlésen. Tsz-kampány ideje volt, a negyvenes évek utóján, én a „Szövetkezet” című laptól voltam ott. Egy oldalszobában, fehér asztalnál kedvesen, emberien diskurált velem. „Nem azért jöttem kabát nélkül, mert melegem van a gyűléstől” mondta mosolyogva „egyébként a felszabadulás előtt zsákból varrt nadrágot hordtam és kapcát csavartam a lábamra.” Közben rá került a sor a szónoklatoknál. Már ment is be a terembe és a nyitott ajtón át hallom:

„... Aki nem ért egyet a szocializmus útjával, eltöri a fejét azoknak a dolgozó parasztoknak, akik ingadoznak. Aki önkéntesség jellegén felépít magának egy határozator, hogy belép a csoportba, kér egy belépési nyilatkozatot. Ne maradjunk a régi primitív fogalmának tudatában.”

Az 50-es évek egyikén, rendkívül hideg napra ébredtünk. (Akkor már a Népszavával dolgoztam.) Feltárcsáztam a Meteorológiai Intézetet, mondják meg, mi ennek az oka. „Sajnos”, közölték „a hideg a Szovjetunióból jött, de ezt ne tessék megírni, írja csak úgy, hogy Keletről”. Tavasszal meg kánikulai meleg lett. „Szóval, a korai hőhullám Jugoszláviából jön?” ismételttem meg a tájékoztatást. „Igen, igen, de tessék úgy írni, hogy a Drina felől.” ... Titóval nem voltunk valami jóban akkor.

És végül az újságíró egyéni élete és az általa képviselt „köz”: az 56-os felfordulásban egy kollégánk a „Népszavá”-val szemközt Astoria-étteremben őriási adag csokoládés pudíngot habzolt és közben felsóhajtott: „Mi lesz ebből a népből, mi lesz?!”

Balla Ödön

Budapesten született 1912-ben. Középiskolai és egyetemi tanulmányai után 1936-ban a Reggeli Újság munkatársa, egyidejűleg 1937-ben a Nemzet rendőri rovatvezetője, majd 1938 augusztusában a Magyar Nemzet belső munkatársa lett. Az évek során több hétfői lapnál – így a Bajcsy-Zsilinszky főszerkesztő alatt megjelenő Független Magyarország című lapnál is – munkatársként dolgozott. 1950 januárjától – miután a Magyar Nemzet csak fél évvel később jelent meg – a Népszavánál a rendőri rovatot vezette. Húsz egynéhány évvel később mint nyugdíjas, szerződéssel ismét a Magyar Nemzetnél dolgozott. Kitüntetései: Munka Érdemrend (ezüst) Szakszervezeti aranyérem Közbiztonsági aranyérem Haza Szolgálatáért Érdemérem (arany)

Epizód a múltból

Az évtizedek távlatából, sőt sok ezer esemény-sorozatából, amelyeket átéltem, bizony nehéz már visszaemlékezni. De megkísérlem. A negyvenes évek elején történt, a Felvidék visszacsatolása után, hogy az MTI néhány soros hírben jelentette, hogy a Kassai Dómból ellopták Rákóczi Ferenc nagy értékű kincseit. Hogy-hogynem kollégáim – akik pedig kitűnő riporterek voltak – valahogyan átsiklottak a hír felett. Még aznap délután a Centrum kávéházba mentem, ahol Gerevich professzornak az ismert műtörténésznek törzshelye volt. Ő elmondotta nekem, hogy az ellopott kincsek felbecsülhetetlen értéket képviselnek.

Már aznap délután Kassán voltam, hogy felkeresem a főkapitányt, aki azonban nem volt hajlandó nyilatkozni, pontosabban jóformán semmit sem tudtam meg tőle. A főkapitány lakása a rendőrség épületében volt, s amikor szobájából leforrázva kiléptem, összetalálkoztam érettségi előtt álló fiával. Megismerkedtünk, majd meghívtam a közeli kávéházba. A fiatalembert érdekelték a pesti bűncselekmények, sokáig meséltem neki azokról. Kijelentette, hogy ő is szeretne újságíró lenni, én pedig panaszkodtam neki, hogy édesapjától semmit sem tudtam meg. Arra a kérdésemre, hogy nem segítene-e nekem, beleegyező választ adott.

Minek húzzam a dolgot, neki valójában módjában volt kihallgatni, amikor apja beosztottjaival tanácskozott. Két napig, amíg ott tartózkodtam, a megbeszélte helyen találkoztunk és ő hűségesen tájékoztatott a fejleményekről. Aztán megállapodtunk abban, hogy hazautazásom után minden délután öt órakor a szerkesztőségből felhívom a kassai postán, tájékoztatásom végett.

Így is történt és ily módon legalább két hétig „Kassáról jelenti tudósítónk” felcím alatt a lehető legpontosabb tudósításokkal szolgálhattam lapomnak. A főkapitány törhette a fejét, honnan származ-

nak a nyomozásról szóló értesüléseim. De még kollégáim is csodálkoztak, bár szemrehányást nem tettek. Hiszen abban a világban, az újságírásban is minden eszközt igénybe vevő, olykor vérre menő versengés volt a sikerért és a megélhetésért.

Balla Ödön

Balogh Károly

A jugoszláviai Magyar Ittebén született 1912. május 20-án. Nagy Becskereken érettségizett. Újságírói pályafutása is itt kezdődött, 1932 szeptemberében a Híradó című napilapnál, a Torontál utódjánál. Öt év múlva Párizsba utazott és elvégezte az Újságíró Főiskolát (1939). A belgrádi Pravdánál egy évig belső munkatársként dolgozott. Ezután a világháborús frontszolgálat, majd másfél éves náci hadifogság következett. 1942. szeptemberében került az MTI külpolitikai szerkesztőségébe belső-, majd 1967 óta főmunkatársként. 1975-től nyugdíjas.

Kitüntetései:

Munka Érdemrend (ezüst)
Felszabadulási Jubileumi
Emlékérem
Haza Szolgálatáért (arany)

A hírügynökségi munka szépsége

A hírügynökségi újságírás ma már sajátos szakma, ami az alapos felkészültségen, a világnyelvek ismeretén kívül kellő gyakorlattal sajátítható el. A költő születik – az író, de az újságíró is azzá lesz.

Az én esetemben a párizsi Újságíró Főiskola annak idején kitűnően felkészített erre a munkára is. Az ott szerzett elméleti, lexikális tudást egész életemben igyekeztem tökéletesíteni.

A hírügynökségi munkában a legfőbb követelmény a különböző nyelveken, a világ hírügynökségeivel egyidőben hozzánk érkező hírek pontos és rendkívül gyors feldolgozása, továbbítása. Az, hogy mennyire izgalmas, lelkesítő érzés Magyarországon elsőnek venni a világsszenzációkat – az MTI monopóliumhelyzeténél fogva – csak mi emtéisek tudhatjuk. Ilyenkor felbolydul az egész hatalmas szerkesztőség és mindenki a maga szakterületén igyekszik a lehető legstürögsebben hozzájárulni a híranyag feldolgozásához. Az MTI-ben eltöltött 32 esztendőből 18 évet hajnali ügyeletes szerkesztőként dolgoztam. Az ilyenkor teljesen üres szerkesztőségben egyedül élhettem át ezeket a hallatlanul izgalmas perceket. Nagyszerű, élvezetes munka volt ez, a magyar sajtó névtelen katonájának munkája.

Az MTI külpolitikai szerkesztőségében mindig arra törekedtünk, hogy szép magyarsággal fogalmazunk, s ahol csak lehetséges, írunk az idegen szavakat a nyelvünkbe. Már a világszervezet megalakulását követő hónapokban keresztül vittük, hogy a lapok ne az angol UNO-t, hanem ENSZ-t írjanak.

A Sándor utcai néhány szobás MTI-ből ma már világszínvonalú „hírgyár” fejlődött a Nap-hegyen, ahol a munka ugyanolyan szép, mint kezdetben volt, de sokkal könnyebb, kényelmesebb, gyorsabb. Ma is lelkesítő dolog tájékoztatni a sajtót, a rádiót, a televíziót, az egész magyar újságolvasó közönséget

a legfrissebb hírekről. Az újsághír ma is árucikknek számít és a sajtó ellátása most is erkölcsi és anyagi érdekünk. A vérbeli hírügynökségi újságíróknak az ilyen szép munkával élvezetet jelent kiérdemelni a szerkesztőségek, az egész társadalom elismerését. Most, hetvenkét évesen kijelenthetem, ha újra kezdeném, ismét újságíró lennék, hírügynökségi újságíró az MTI külpolitikai szerkesztőségében, amelynek főmunkatársaként mentem nyugdíjba.

Baloghy Károly

Bars Sári

1915. január 5-én született Tiszucon. Debrecenben érettségizett. Gyors- és gépiró tanfolyamot végzett. 1937. szeptemberétől az újpesti Bőrművek segédmunkása volt. 1940-ben a zsidótörvény következtében leépítették. A felszabadulásig irodai kisegítő, taxigépirő, korrepetitor; 1944 májustól ismét irodai dolgozó. Eckhardt Mária álneven. A felszabadulás után a Szabad Nép gépirónője, majd újságírója, belső munkatársa. 1948-tól a SZOT Nőtitkárságán a Nőmunkás c. lapot szerkesztette. 1949 szeptemberétől három évig a Nők Lapja felelős szerkesztője. Riporter a Béke és Szabadságnál, az Érdekes Újságnál, munkatárs a Népszavánál és 1959-től újra a Nők Lapjánál. 1972-ben ment nyugdíjba. Kitüntetései: Kiváló Dolgozó Népköztársasági Érdemérem (arany) Munka Érdemrend (ezüst) Munka Érdemrend (ezüst) Szocialista Hazáért

Érdemrend
Felszabadulási Jubileumi
Emlékérem
Semmelweis-emlékérem

Hogyan lettem újságíró . . .

1945. február 27-én sikerült Budáról átjutnom Pestre. A Pártközpontba mentem jelentkezni, a Köztársaság téri székházba. Egy tágasabb helyiségben, különféle asztaloknál ismerősök ültek: Haraszi Sándor, Orbán László, Horváth Márton és mások.

– Elvtársak, nem akarok tovább magántisztviselő lenni. A Pártközpontban szeretnék dolgozni! – mondtam.

– Gépirő vagy, ugye? – válaszolt Horváth Márton, s ez nem annyira kérdés volt, inkább megállapítás.

– Igen, az vagyok – mondtam.

– Jó – folytatta ő –, gépirőnőre szükség van itt a központban, meg a szerkesztőségben is, a lapnál. Választhatsz; hová mennél inkább?

– Az újsághoz! – feleltem habozás nélkül. Azon voltam, valahogy meg ne lássák, hogy a szívem akar kiugrani a helyéből. Gyermekkoromtól dédelgetett, legtitkosabb álmom valahogy közelebb jött egy lépéssel. „Legalább ott leszek, ahol az újságot csinálják” – mondtam magamban a keserves önvigasztalást. Dehogyan mertem volna bevallani, hogy én is azt szeretném csinálni, . . . írni szeretnék; hogy 14–15 éves koromban verseket írtam. Ugyan, ki nem írt verseket kamaszkorában? Hogy 1942-ben tárcám jelent meg a Népszavában, Bilicsi S. álnév alatt (ma is őrzöm).

Nekem azonban sohasem volt elég önbizalmam. S a megélhetési gond is realisabb tevékenységet sugallt azokban az években . . . Érettségi után – hiába voltam praematura – az akkori törvények miatt nem jutottam be az egyetemre. Így hát elvégeztem egy 3 hónapos gyors- gépiró tanfolyamot s kereskedelmi vállalatoknál dolgoztam, ameddig csak lehetett. A felszabadulás után előbb a déli lapnál, a Szabadságnál voltam (mert még csak az létezett) Aranyossi Pál külpolitikai rovatvezető gépirőnője. De megmondták: kb. 3 hét múlva fel kell mennem

a 3. emeletre, a megalakuló hivatalos pártlaphoz, a Szabad Néphez. Ekkor, Révai József főszerkesztővel, Horváth Márton felelős szerkesztővel, a munkatársakkal és az egyetlen gépirónővel, velem összesen tizenketten voltunk. De a lap naponta megjelent.

Első újságíró-ténykedésem itt egy faliújság cikk volt, ezzel a címmel: Szent Biblia, I. fejezet. Alatta zárójelben a tisztesség kedvéért: (Javított és átdolgozott kiadás). A flekk felső jobb sarkában – ahogy szoktuk – a diktáló és a gépiró neve: Károli Gáspár / Sári. Majd következett a szöveg: *„Kezdetben teremté a Vörös Hadsereg a győzelmet. És a föld kietlen és puszta vala és setétség honolt a mélység színén. És mondá a Párt: gyűljenek egybe az ég alatt való újságírók, hogy teljék meg a száraz. És úgy lőn.”* – Irományom viszonylag híven követte az eredetit. Nagy bátran megcsipkedtem a szerkesztőket is, véget nem érő, lázas éjjel-nappali tanácskozásuk miatt: *„És elvégeztétek az Ég és a Föld, és azoknak minden serege – de ők még mindig egyfolytában értekezének – és nem szégyenlik vala. Ámen.”* Jöttek nekem szólni, hogy nézzek ki az ajtóresen: a szűk folyosóban felállított faliújság előtt ott áll Révai József és egész felsőteste rázkódik a nevetéstől. Baló László pedig így üdvözölt: No, te jól kibibliáztál bennünket!

Propagandisták, népnevelők számára tanfolyam indult a szerkesztőségben *„Az újságírás műfajai”* – címmel. Kértem, engedjék meg, hogy részt vegyek a tanfolyamon. „Ezen túlmenő szándékom nincsen – bizonykodtam. – Megígérem, hogy nem akarok újságíró lenni, csak nagyon érdekel a téma...” Felelős szerkesztőnk vizsgálódva pillantott rám, és azt mondta:

– Jó, részt vehetsz. És nem kell semmiféle ígéretet tenned.

Az első előadás címe ez volt: *A riport*. Tanfolyamvezetőnk, Gombó Pál házi feladatot is adott: legközelebbre mindenki írjon egy riportot és adja be neki.

A tatabányai nagygyűlésről írtam. Már akkor a majdani széncsata előszelei fújtak – a nagygyűlés szónoka Rákosi Mátyás volt. Írásom nem a beszéd-ről szólt – azt már másnap teljes terjedelmében, vezető helyen közölte a lap – hanem a „mögöttes”-ről: az odajutásról, a hangulatról, az emberekről.

(A Pártközpont kisebb rangú dolgozói kikönyörögtek erre az alkalomra egy nyitott teherautót. Azon utaztam én is. Székesfehérvárig német alapossággal ötven méterenként volt felrobbantva az országút.) Dolgozatom meglepetésemre két nap múlva megjelent a Szabad Népben.

És elkezdtek mindenféle írásbeli feladatokat adni. Roncsokból összeszerelték s a Nagykörúton elindult első útjára a 6-os villamos. „Szaladj ki Sári, nézd meg, írd róla egy kis színessé!” Kultúrtermet avattak; egy csepeli munkásnak megszületett a tizedik gyermeke, fiú lett s a szent keresztésben a Mátyás nevet kapta. A körzetben megnyílt az első óvoda – és így tovább. Amit írtam, megjelent. Már ott volt a szerkesztőségben Betlen Oszkár, Nemes György, Patkó Imre, Máté György... Mindenki adott feladatot, pártfogolt, biztatott. Én meg keseregtem: annyi a gépelnivaló... Ha egész nap az írógépnél ülök, hogy szerezzek írnivalót, élményt?

– Te csak figyelj, tanulj s tedd, amit mondanak!
– mondta hűvös kiismerhetetlenséggel Horváth Márton. Így ment ez hónapokig. S akkor egy napon ugyanő, felelős szerkesztőnk egy nevemre címzett borítékot nyújtott át nekem, e szavak kíséretében:

– Most már felállhatsz az írógéptől!

A levélben az állt, hogy a Magyar Újságírók Országos Szövetsége 1945. október 1-től felvett rendes tagjai sorába.

Újságíró iskola akkor még nem létezett, de ahogy utána gondolkodok, az én felvételem mai szabványok szerint is előírásos volt. Szerkesztőim levizsgáztattak, s szabályszerűen letöltették velem a hathónapos gyakornoki időt.

Bars Sári

Benamy Sándor

Sápon született (Bihar megye) 1899. május 6-án. Érettségizett, elvégezte a Keleti Akadémiát.

Munkahelyei: Új Kelet (Kolozsvár) riporter. Bécsi Magyar Újság (Bukaresti tudósító). Párisi Magyar Újság (Páris) alapítótárs, riporter. Keleti Újság (Kolozsvár). Bécsi tudósító. Neues Wiener Journal (Bécs) Cikkíró. Esti Lloyd (Temesvár) külpolitika. Nagyváradi Napló (Nagyvárad) segédszerkesztő. Munkás Újság (Kolozsvár) külpolitika. Brassói Lapok (Brassó). Riporter és cikkíró. Dr. Marton Sándor színpadi kiadó-vállalat (Budapest) dramaturg. Új Élet (Nagyvárad 1945–47.) riporter és cikkíró. Magyar Nap (Budapest) riporter. MAFIRT (filmdramaturg). Magyar Rádió (Budapest) kultúrrovat.

Kitüntetése:

Munka Érdemrend (arany)

Kit neveztek jó újságírónak? Mit neveztek jó újságnak?

Az „Aradi Közlöny” kiadója és főszerkesztője, a szakmát remekül értő, nagyhatalmú Stauber úr, ezt már a húszas évek elején megfogalmazta: „Szeretem a tarka lapot”, ez volt kedvenc szavajárása. „Legalább 31 riportot kívánt minden számban”. „33 sok, 24 kevés”, mondta. „Ma jó, tarka lap volt”, dicsérte a segédszerkesztőt. „És helyi legyen!”, ez volt a másik kívánsága. „Ez a cím, hm”, mondta egyszer egy riporterének „nincs semmi helyi vonatkozása. De hagyja csak itt.” Átírta: „Kiskutya, nagykutya nem ugat hiába – Aradon”. Másik rögeszméje: megjelentekről (esküvőn, temetésen) pontos névsort. Egyízben megleste riporterét. „Hm, ez nem teljes” mondta a riportra. „Maga kirántott egy-egy embert és azokat beírta. Csak a csürke jó kirántva. De a csürke nem előfizető.” Elméleti cikkekkel, vagy tárcákkal tömött lapokra megvetően azt mondta: „Naponta megjelenő havi folyóirat.”

Ez gazdag lap volt, jól fizetett. De Ady Endre egykori lapja a „Nagyváradi Napló” már . . . Ajhaj! a telefont a szomszédból kellett igénybe venni, az újságírók kérték, vigye valamelyik előfizetőnek házhoz a lapot, hiszen szerkesztő úr úgyis arra lakik. Lemaradtak fontos eseményekről, mert a kiadó az újságírók hirdetésért küldte és cigarettára valót kértek előlegül. Volt Kolozsvárott egy „Jöestét” c. napilap, jó kis lap volt, pedig Mayer úr, a nyomdász tulajdona. Ott ha az írógépből kifogyott a szalag, vakon ütötték le, indigóra és a másolat-„eredetit” adták oda a szedőnek. „Te hogy élsz itt, öreg?” kérdeztem a segédszerkesztőt. Elmesélte: reggel félhatkor kezdik a lapot csinálni, négykor kel, hogy a Donát útról gyalog beérjen, készpénzt a kiadótól még nem látott, ehelyett kinyomta a verseskönyvét, azt adogatja el, abból tengődik. A szedőket az újságíróktól a nyomdapince-helyiségben alacsony deszkával választotta el, mint az istállóban a lovakat a

tehenektől. És télikabátban írtak, mert fogcsikorgató volt lent a hideg, ujjai megmerevedtek.

. . . Mai újságírók! Kezdők és idősebbek! Puha-párnás pályátokon gondoljatok e korra és páriáira . . . s aztán határozzatok „hangulatokról”.

Benamy Sándor

Bencze Mihály

1902. január 31-én született Debrecenben, iskolai tanulmányait is itt végezte. Tanítói oklevelet kapott. Egy évig tanított, majd a debreceni Egyetértés c. lapnál mint főmunkatárs tevékenykedett. 1922-ben a Debreceni Függeléken Újság, később a Debrecen rovatvezetője lett. 1944-ben katonára, a Dunántúlról mint hadifogoly került vissza Debrecenbe. Hazatérése után közigazgatási rovatvezető a Tiszántúli Népszava szerkesztőségében, 1948 májusában a Néplapnál, s azt követően a Hajdú-Bihari Naplónál dolgozott mezőgazdasági, később belpolitikai rovatvezetőként, nyugdíjba vonulásáig (1962).
 Kitüntetései:
 Munka Erdemérem
 Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója
 Országos Béketanács ezüstkoszorús jelvénye

Hol és hogyan kezdődött Debrecenben az Ady-kultusz?

Ady Endre nevezte el Debrecen a Maradandóság városának. Volt idő, amikor ennek a mondásnak valóban igaza volt, később pedig éppen Debrecen járt az élen Ady elismertetését tekintve. Az országban először itt kapott emléktáblát. Az út azonban, amely idáig vezetett nem volt könnyű. Sokan voltak az akkori időkben, Ady 1919-ben bekövetkezett halála után is, akik nyíltan becsmérelték Ady költészetét. A dekadencia, hazafiatlanság, erkölcstelenség, érthetetlenség vádját harsogták ellene.

Éles viták kavargtak akkor Debrecenben, melyekben mint fiatal újságíró, társaimmal együtt magam is részt vettem, védve Ady igazát. Kevesen voltak a városban Ady-hívők, és ez az egyik oka annak, hogy nem rangos helyen vertük le első tanyánkat. Mint az Ady Irodalmi Asztaltársaság egyik alapítótagja mondhatom el, hogy abban az időben nem volt itt népszerű feladat kiállni Ady mellett. Az asztaltársaság 1922. évi összejövetelén, melyeket a Batthyány utca 2. számú házban, Nagy Endre színházi bodegájának külön szobájában tartottunk, beszéltük meg az Adyval kapcsolatos dolgokat. Egybegyűjtöttük a költőre szórt rágalmakat, és valósággal haditervet dolgoztunk ki, hogy ha írásban nem is mindig, de legalább az élő szó erejével verjük vissza az Adyt ért támadásokat. Jellemző az akkori helyzetre, hogy maga az irodalmi asztaltársaság elnöke csak „egyéni” véleményét hangoztatta, mivel a lap, melynél dolgozott, nem állt Ady oldalán.

Az asztaltársaság 1922-es tevékenységéről Ady Lajos is megemlékezik könyvében. Ez volt tehát az első lépés Debrecenben. Az évek során tágult az Ady-hívők tábora, és már vendégek is részt vettek a társaság összejövetelén, melyeken bőségesen volt vitatkozni való téma, bár ennek megfelelően nem volt arányban a bodegában történt italfogyasztás.

Nagy Endre, a tulajdonos ezt nem bánta, szerette a fiatalokat, és szívesen hallgatta a vitatkozókat.

Egy szép napon azonban jelentős változás történt az irodalmi asztaltársaság életében. A színházzal szemben levő Angol Királynő Szálloda és étterem tulajdonosa, Németh Nándor, aki abban az időben a Hortobágyi csárdát is bérelte, felkeresett engem, és javasolta, hogy nagyobb helyiséget ad az asztaltársaságnak, ha az átköltözik az ő éttermébe. A társaság tagjai elfogadták az ajánlatot, és az étteremnek a Kossuth utcára néző kistermében tartották ezután az összejöveteleket. Igaz, hogy ez lármásabb helyiség volt, mivel a színházi esték után sokan jöttek oda vacsorázni, italozni. Ez azonban azzal az előnnyel járt, hogy sok ismerős, jó barát került a helyiségbe, és települt le a mi asztalunkhoz. Megindult a beszélgetés, és ezzel is bővült az Ady-hívők tábora, mivel tapasztaltuk, hogy nem voltunk éppen rossz agitátorok.

A helyiség neve „Bunda” lett. Ennek története pedig a következő: Szathmáry Zoltán (Szatyí) debreceni hírlapíró, aki 1899-ben Nagyváradon a Szabadság című napilapot szerkesztette, felfigyelt Ady Endre debreceni újságírói működésére, és szerette volna saját lapjához, Nagyváradra átcsábítani. Ecsegette előtte a debrecenivel szemben a vidám nagyváradai életet. Megemlítve, hogy a Fekete Sas vendéglőben van egy terem, amelynek neve „Bunda”, ott találkoznak a váradai újságírók, színészek, művészek. Ady figyelmesen hallgatta Szatyí szavait, majd kijelentette: Hát legyen ez is „Bunda”, de Ady maradt egyelőre debreceni újságíró, és csak később került át jó barátjával, debreceni hírlapíró társával, Siposs Bélával együtt Nagyváradra.

Az Ady által elnevezett debreceni „Bunda” egyre népszerűbb lett. Az asztaltársaság összejövetelén megjelent Móricz Zsigmond, Oláh Gábor, dr. Juhász Géza, Gulyás Pál és több ismert fővárosi, debreceni író. Nyilván ez készítette Németh Nándort, az étterem tulajdonosát arra, hogy javasolja, lássuk el emléktáblával a „Bundát”, és helyezzük el a falon annál az asztalnál, ahol Ady Endre debreceni tartózkodása idején hírlapíró társaival és az általa igen kedvelt színészekkel estéről estére tanyázni szokott.

A javaslatot tett követte, és 1924. november 30-án, András napján szép ünnepség keretében került sor

az emléktábla leleplezésére. A márványtábla Ady arcát örökíti meg. Vers is van rajta, a következő:

*„Harcos vezérünk, Ady
Endre
Lobogj elénk mint égi
Fárosz
Hogy lángra gyújtott szent
hitünktől
Megtérjen ez a büszke
város.”
1877–1919*

Ady Endre emlékének emelték a debreceni fiatal írók Németh Nándor áldozatkészségéből. Debrecen, 1924

Az emléktábla készítője Némethy László szobrászművész. A verset írta Benyovszky Pál, az asztaltársaság elnöke.

Az emléktábla leleplezésén és az azt követő vacsorán a „Bundá”-ban részt vett Ady Endre testvére, Ady Lajos feleségével együtt, Oláh Gábor, dr. Juhász Géza, aki az 1927-ben megalakult Debreceni Ady Társaság elnöke lett. Ott volt Gulyás Pál, dr. Csürös Ferenc, a városi tanács kultúratanácsnoka, dr. Csobán Endre, a város főlevéltárnoka, Ady kortársa, Szathmáry Zoltán és több debreceni újságíró, köztük ezen sorok írója is.

Hajdú-Bihari Napló, 1978

Bencze Mihály

Bencze Pál

Budapesten, 1913. június 29-én született. Iskolai végzettsége kereskedelmi érettségi. 1945 októberében a „Dolgozók Világlapja”, majd a Magyar Nép fotóriportere. 1950. júniusától felévig a Szabad Nép munkatársa. Ezt követően „Néphadsereg” fotórovatának vezetője. 1954-től a „FOTÓ” felelős szerkesztője. 1980 végén nyugdíjba ment. 1946 óta tagja a Magyar Újságírók Országos Szövetségének. Itt hosszú évekig a Fotószakosztály titkáráként, majd az Oktatási Bizottságban tevékenykedett. Megalakulása óta a Magyar Fotóművészek Szövetségének tagja.
Kitüntetései:
Szocialista Munkáért
Érdemérem
Munka Érdemrend (arany)
Szakszervezeti Munkáért
kitüntető jelvény (arany)
Munka Érdemrend (arany)
Kiváló Dolgozó

Május elsején

Annak a döntő pillanatnak az észlelése, kivárása, amelyben az esemény a legkifejezőbben jelenik meg – a fotóriporter alapvető, elsőrendű feladata. Felkészültség, elhivatottság, de méginkább elkötelezettség kell, hogy vezérelje ujját, amellyel elindítja az expozíciót, a látvány rögzítésének folyamatát.

Jól tudjuk ezt mindannyian mi fotóriporterek, és most mégis egy olyan élmény ugrik be a visszaemlékezések sorába, amikor ez rendhagyó módon nem így történt.

A „Magyar Nap”-nál dolgoztam. Akik még – vagy már nem ismerik, azok részére röviden csak annyit: mélynyomással előállított, képes napilap volt. Oldalainak jelentős részét, akár mondhatnánk több mint a felét a fotók foglalták el, nem egyszer akár féloldal nagyságban. (Biztos-e, hogy nagyot fejlődött az újságok előállítása?)

Május elseje volt. Ha jól emlékszem a disztribűn akkor a Hősök terén állt. Fotografáltunk, végeztük munkánkat ki-ki az előre meghatározott feladatköre szerint. Megbeszélt helyen és időben filmjeinket leadtuk az ott várakozó kollégának, aki azokat a leggyorsabban bevitte a fotólaboratóriumunkba. Ugyanezen az úton dél felé megkaptuk az első nyomott példányokat a május elsejei felvonulásnak első óráiban készített képekkel tele.

És vittük fel a disztribűnre!

Az ott jelenlevők arcán látható meglepetés és meglegedés nem lett a zsákmányom. A döntő pillanatról lemaradtam. Délután a szerkesztőség tagjai a Városmajorban, a majálison rikkancsok voltak!

Szép volt!

Bencze Pál

Bereth Ferenc

1909-ben Budapesten született. Középiskolai tanulmányai végeztével, mint reprós fényképész és montőr a Tolnai Világlapjára helyezkedett el. A felszabadulást követően Érden részt vett a kommunista párt helyi alapszervezetének létrehozásában, a földosztásban.

Munkahelyei: Szabad Föld, Magyar Fotó, MTI Fotó.

Kitüntetései:

Szocialista kultúráért (kétszer)
Munka Érdemrend (bronz)

Paraszt-fotós

Érden ért a felszabadulás. Dobozy Imre segítségével kerültem a Szabad Földhöz. Fehér Lajos volt a felelős szerkesztő. Urbán Ernővel jártuk az ország falvait akkortájt egy kimustrált katonai kocsival.

Nyáron ez a közlekedési alkalmatosság rázós volt és forró, télen pedig nagyon hideg. De azért utaztunk járatlan utakon is. Kollégáim parasztfotósoknak neveztek. 1955-ben nehéz idők következtek. A mezőgazdaság szocialista átszervezése nem volt egy lakodalmas menet. A rengeteg élmény közül egyet. Még az 50-es években kaptam egy olyan feladatot, hogy dél-Baranyában egy gyapotszedő lányról kellett fényképesriportot készíteni Szentkirályi János kollégámmal. Határsáv igazolványunk nem volt. Földutakon közelítettük meg a kijelölt községet. Az országos gyapotszedő rekorder-lány vasárnap lévén templomban volt. Fegyveres határőrök kíséretével elmentünk érte a templomhoz. Óriási riadalom keletkezett a faluban: „viszik az ávósok az Erzsikét!” Az emberek megtudták, hogy miről van szó, hogy az újságírókat határsáv igazolvány hiányában kellett elkísérni, megnyugodtak.

Országjárásom során megismertem hazámat, az embereket, szokásait. A riportokat magamnak kellett megszervezni, sokszor népviseletben feleleveníteni az egykori szokásokat. Sajnos a sok utazás egészségileg megviselt. Már nyugdíjasan kétszeri műtét után mozgássérült lettem.

Írásra csak ennyi telt tőlem.

Bereth Ferenc

Cserei Pál

Szarvason született 1915-ben. A bőripari szakmát tanulta ki. A Népszava 1940. október 12-i számában, Ősz címen közölte versét Cserhényi néven. Több, rövid írása jelent meg a Népszava, a Szabad Szó, a Szarvasi Újság hasábjain. 1947-ben a Szarvasi Újság munkatársa, 1949-től Békéscsabán előbb a Viharsaroknál, majd a Viharsarok Népénél újságíró. A Békés megyei Népszava főszerkesztője évtizedeken át nyugállományba vonulásáig.
Kitüntetései:
Szocialista Munkáért
Érdemérem
Munka Érdemrend (ezüst és arany)

A legcsodálatosabb pillanat

Az ösközösség legelső szakaszát a történelem a vadság korszakának nevezi, mivel az ember még nem termelt. A mai, civilizált világban pedig, a termelési kultúra már az eget ostromolja: az űrlaboratóriumok a munka dicsőségét zengik ott, ahonnan az Ember, valaha a szférák zenéjét vélte hallani.

Csodálatos!

Mégis, olykor felötlik bennem: vajon, a későbbi korok mit mondanak a mai világról? Mert a csodálatos alkotásokra félelmetes árnyék vetődik: garmadában állnak világunkban a pusztító-önpusztító eszközök, s kioltható velük bolygónkon az Élet.

Ugyanakkor az is eszembe villan, hogy a későbbi koroknak nem csak modern vadságairól lesz mondanivalója világunkról. Ha csupán arra gondolok, hogy a hazánkat, 1983-ban sújtó aszály gyötrelmes következményeit, népünk, nemzetünk kivédte! Pedig gazdasági helyzetünk most nemigen engedi meg, hogy az idők folyamán megkopott gépeket, szükség szerint újakkal pótolják. És a földművelők ezekkel a gépekkel szántottak, vetettek és takarítottak be. S az isten tudja, hogy hányszor erősítették és igazították meg a csavarokat. Hiszen mást nem tehettek. Csak így védhették az Életet.

S a világ milliónyi kis közösségének az ereje arra is elegendő, hogy leszerelje a csavarokat a pusztító-önpusztító eszközökről, hogy ne oltás ki az Életet a Földön, s az Ember csodálatos alkotásairól örökre elűzze a félelmetes árnyékot. A világ legcsodálatosabb pillanata lesz ez.

Cserei Pál

Dancs József

1908. november 29-én született Ácson. Négy középiskolát és mezőgazdasági szakiskolát végzett. Fiatalon bekapcsolódott az ellenzéki mozgalomba. Agitált, cikkeket írt a falvak és tanyák népének felemelkedése mellett. 1937-ben külső, majd pedig belső munkatársa a Kis Újságnak, 1941-ben megválasztották a Parasztszövetség központi titkárává. 1945-ben tagja lett az Első Ideiglenes Nemzetgyűlésnek, rovatvezetője a Kis Újságnak, majd pedig főszerkesztője a Kisgazdapárt vidéki hetilapjának, az Igazságnak. 1949-ben a falusi hetilapok összevonásakor főmunkatársként a Szabad Földhöz került, ahonnan 1971 februárjában vonult nyugdíjba. Kitüntetései: Magyar Szabadság Érdemrend Magyar Népköztársasági Érdemrend IV. fokozata Munka Érdemrend (arany) Szocialista Magyarorszáért Érdemrend

Régen és most

Tavaszi volt, életem ötödik júniusa.

Bátyám, aki tíz évvel volt idősebb nálam, magával vitt a mezőre, ahol tücskök daloltak és a pacsirták úgy emelkedtek a magasba, mint mostanában az eget ostromló úrrakéták. Zsongott a világ. A madarak és a búzaszentelésre vonuló határjárók együtt énekeltek. Csodálatosnak éreztem első találkozásunkat.

Egyik fűzfabokor lombján levelibéka lapult, amit foglyul ejtettem. Mintha jégcsapot markoltam volna, aminek szíve volt, amiből egyre gyorsuló ritmusban áradt át tenyerembe a dobogás. Ámde bennem se félelem, se szánalom, csak a birtoklás öröme trónolt. Úgy éreztem, hogy mindazt, amit körülöttem látok, meg kell ragadni. Minden azért van, hogy engem, egyedül engem fürdessen boldogságban.

Délutánba hajlott az idő. Bárányfelhők úsztak az égen, de én a dűlőút felvert porát – amit mezítelen lábunkkal kavartunk – a mennyei képnél is szebbnek véltem. Szebbnek, mert azt mi teremtettük.

A levelibéka nem bírta tovább. Megállt a szíve. Akkor még nem tudtam, hogy én vagyok a gyilkosa. Se büntudat, se öntudat, se félelem, csak az én első örömmünnepem zenéje hullámzott bennem.

Most, évtizedek távolából az a csodálatos mezőjárás köszöntet vissza. A mozdulat, ahogy bátyám az árokpart gyepszőnyegére ültet, s egy süldő nyúl után iramodik. A kíváncsiság, ahogy odasettenkedek a közeli hangyabolyhoz és lesem a vöröshanynyák nyüzsgését. Parázsként égették lábszáramat a mardosások.

Búzaszentelők zászlós, himnuszos menete vonult, s közöttük utcabeli ismerősök. Dacosan visszafojtottam a sírást. Mit szólnának az asszonyok, ha pityeregnek, mikor ők énekelnek?

Búcsúi proceciók, búcsúi zsvajgás. Gyermekként csak örömteli értelmét ismertem a búcsú szavának, amihez az is hozzátartozott, hogy édesanyám napo-

kig sütött, főzött, hogy vendégeinket az ünnep követelményeihez és családunk tekintélyéhez méltóan fogadhassuk. A Mária-napi búcsúra már megforrott pincénkben a korán érő szőlő leve, meghíztak a tömőbe rakott kacsák, libák és az új lisztből dagasztott kalács illata a sublód tetején díszelgő kakukkfű kábító illatával keveredett.

A búcsú parancsolta, hogy gazdag asztalt terítsünk, s vendégeink érezzék: semmiből sem lát családunk szükségét. Étél, ital, felfokozott adakozókedv. A koldusoknak és természetesen Sajó kutyánknak is jutott a búcsúi bőségből.

A búzaszentelő procepciónak és anyám búcsúi készülődésének már csak az emlékét őrzöm. A jelenidő egyre több szomorúságot áraszt. Ezek a mostani búcsúk barátoktól, hozzátartozóktól választanak el örökre.

Gyermekként nem sejtettem, amit ma tudok. Két értelme van a búcsú szónak.

Dancs József

Dr. Donászy Kálmán

Született 1897. április 13-án Kecskeméten. 1914-ben érettségizett. 1915 elejétől katona. Egy osztrák alpesi ezredben az isonzói ütközetben vett részt. 1922-ben jogi doktorrá avatták a szegedi egyetemen. Tagja lett a Dél-magyarország szerkesztőségének, írt a Kecskeméti Naplóban. 1944 decemberében részt vett a Debreceni Nemzetgyűlésben, majd a megalakult Nemzeti Bizottság első elnökévé választotta.

Egy vén riporter naplójából

... S egy kis diák fut a kecskeméti járdán,
hol a piarista iskolába járván
megint későn ébredt álmatlan szemekkel,
noha idejébe csördült rá a vekker,
mégis piroslott már odakint a hajnal,
nem tudott betelni a „Vér és arannyal”.
Ady nagy lírája úgy lelkébe perzselt,
hogy titokban ő is márcsak egyre verseit,
De sorsára az lett döntő alapján,
egy versét a színház leadta lapjában.
Ez a kora siker lett aztán a veszte:
a sajtóval magát végképp eljegyezte.
Oly láz ez, mit sorsa sohasem tiport el;
s felbukkan Szegeden a kezdő riporter.
Ki friss hírért loholva a várost bejárta,
mert sovány az anyag, s közel a lapzárta.
Szenzáció kéne! S ha ilyen akadhat,
arról a DÉLMAGYAR jaj! le nem maradhat.
S mindig szorongással, kisebbségi lázba
lépett be az öreg, kopott régi házba.
Az összeomlástól nem volt már mi óvja,
s itt talált helyet a lap redakciója.
... Öreg főszerkesztőnk Frank bácsi naponta
atyai szavakkal egyre csak azt mondta:
„Bárhol dolgoztok a falra írássátok,
nem szabad mást írni, csak az Igazságot!”
... Nálunk erős volt a liberális szellem,
s bátran harcoltunk a reakció ellen.
Meggötözött testek úsztak a Tiszában
mikor banditákkal álltunk nagy vitában.
Postánk között mi is találkoztunk reggel
fenyegető hangú, vészes levelekkel.
S pont ilyen időben hozta a véletlen,
nyomdában a soros éjszakás én lettem.
De e nehéz idők vészterhes szakában
hogy juthatok haza a nagy éjszakában?
Volt a nyomdában egy nagy hatalmas ember,
kivel szembeszállni biztos, senki sem mer.

Nem kell hát számolni semmi nagy veszéllyel
hogya Sándor bácsi kísér minden éjjel.
Hetekig jártunk így, mint két éji vándor,
így hát barátom lett bácsikám, a Sándor.
Áldott jó lélek volt, szelíd mint a bárány,
s galambot tenyésztett a város határán.
Csak később hallottam, s bizony ez megrázott:
asszonyilkosságért tíz évet ült Vácott!
. . . Szeged már olyan lett, mint nagy betyárcsárda,
itt dőzsölt az egész tiszti „gajdesz” gárda.
Mégsem adtuk tollunk soha bárki másnak,
hős kora volt biz ez az újságírásnak.
Új kormányok jöttek, s buktak egyre sorba,
de a hatalmukon sose esett csorba.
Olyan lett az ország, mint egy nagy kaszárnya,
hol a gondolatnak lehullik a szárnya.
. . . S aki nem kívánt a rács mögé kerülni
annak idejében kellett menekülni,
S bár nekem sok okom volt a gyors szökésre,
de épp rokkant szemem várt a műtőkésre,
így csak bujdosásban láttam menedéket,
hogyan megérjem még a német vereséget.

Részletek

Dr. Donászy Kálmán

Fedor Ágnes

Wesselényi Miklósné

1909-ben Orosházán született. Középiskola után francia nyelviskolába járt, diploma tanfolyamot végzett. A Pesti Napló Munkatársa 1934-től. Munkahelyei: Képes Világ, Nők Lapja, Magyar Nemzet. Öt könyve jelent meg. Menekülés a börtönbe c. TV-játékuk (Kovács Judittal közösen) 1962-ben a cannes-i fesztiválon megnyerte az Eurovízió nagydíját.

Távrolról

Néhány évvel ezelőtt felhívtam telefonon ismeretlenül egy kitűnő ifjabb sajtótörténésznőt. Aki — (többek között) arról is nevezetes, hogy általában úgy jelentkezik: „zártosztály!” Mintha történetesen elmebetegek kórháza lenne, holott ő csak egy könyvtár „zártosztályát” képviseli. Dehát már ebben is van valami kedves száraz humor. Így hát szépen túlestünk az első pár mondaton; és én kissé dadogva (mint mindig, ha hivatalos személlyel kerülök szembe) megkérdeztem, hogy az az ember, illetve költő, akit nemrégén ő idézett, azonos-e azzal a másik, hasonló nevű költővel, akiről én jóideje úgy tudtam, eltűnt a háborúban? Utóvégre lehetséges volna, hogy az illető kivándorolt. És hogy én erről mit sem tudtam.

No nem, sajnos nem. A sajtótörténész előtt nincsenek ilyen titkok; csak névazonosság esete forog fenn. Majd hozzátette — amint látja, én most a harmincas évek közepének bizonyos körével foglalkozom. És itt találtam egy fiatal költőnőt, akinek a versei igazán tetszettek. És pontosan úgy hívják mint magát: Fedor Ágnes. Rokona talán?

Távrolról mondtam hirtelen. Mert rokona-e még az embernek saját ifjúkori éneje? Azonos-e még vele? Dehát aztán persze jó volt a szokás hatalma: igazat mondtam. Attól tartok közeli rokonom. Én vagyok az sajnos. Vallottam be.

Miért sajnos? kérdezte vissza őszinte kedvességgel a sajtótörténésznő. Hiszen így sokkal egyszerűbb az egész. Olyan kevés ember van, akit megkérdezhetek ha valamilyen részletinformációra van szükségem!

Ebben maradtunk. És én alázatosan megköszönöm az illetékeseknek, hogy sikerült megöregednem. Annyi lehetőség volt arra, hogy ne sikerüljön!

Fedor Ágnes

Fehér Gyula

1916-ban Szeghalmon született. Agrármérnök, a Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium nyug. főosztályvezetője. 1936-tól 1940-ig a budapesti Bölcsészettudományi Egyetemen tanult történelem-földrajz szakos hallgatóként. 1940-ben az akkor alakult Bolyai parasztkollégium egyik alapítója, majd vezetője. A kollégium 1943-ban Győrffy István népi kollégium nevet vette fel.

1956-ban agrármérnöki oklevelet szerzett.

1945. február és március között a demokratikus hadsereg tagja. 1945 áprilisától tészt vesz a földreform végrehajtásában, Zala megyében a Nemzeti Parasztpárt megyei titkára. 1947–49 között az Újbirtokosok és Földhözjuttatottak (UFOSZ) Szövetségében a sajtóosztály vezetője.

1949 és 1955 között a Magyar Mezőgazdaság szerkesztőhelyettese. 1950–53-ban a Népművelési Minisztérium főosztályán, 1954–55 között a Minisztertanács Tájékoztatói Hivatalában politikai munkatársként, főosztályvezetőként dolgozott. 1956–1960 között

újból a Magyar Mezőgazdaság szerkesztőhelyettese. 1961-től 1976-ig, nyugdíjba vonulásáig a MÉM Tájékoztatási Főosztályának vezetője. A MUOSZ agrárpolitikai szakosztályának alapító tagja, 1955-től 1976-ig titkára, azóta annak tiszteletbeli elnöke.

Kitüntetései:

Magyar Népköztársaság
Érdemrend (arany, ezüst)
Mezőgazdaság Kiváló
Dolgozója

Győrffy István tanítványa voltam

A sors jóvoltából már középiskolás diákként kapcsolatba kerültünk Győrffy Istvánnal, hazánk első néprajzos professzorával és atyai útbaigazítást kaptunk tőle Lajos testvéremmel együtt: szülőföldünk, a Sárrét népi hagyományainak a gyűjtéséhez. Neki köszönhattuk elindítatásunkat nemcsak az egyetemre, hanem egész életünkre, parasztságunk népünk szolgálatára. Ráadásul én tanítványa is lettem.

Szeretnék idézni abból a levélből, amelyet 1936. nyarán intézett hozzánk:

„Kedves Fiaim!

... Aki igazán etnográfus akar lenni és megvan az akarata, kiváló tehetsége is, az az etnográfáival is el tud helyezkedni az életben.

... A néprajz igen tág tudomány, s az egyetemi évek alatt csak vázlatos képet kap belőle az ember; s ha emellett más tudományokkal is foglalkozik, minden felületes lesz.

Ha becsületesen és alaposan dolgoznak, gondom lesz magukra.”

Néprajzi tanulmányaimat alig 4 esztendőn át, professzorunk haláláig folytattam. A történelmet formáló sors úgy hozta számomra, hogy felszabadulásunk után a néprajzi tudomány aktív művelése helyett – tőle örökölt elkötelezettséggel – agrárpoli-

tikánk, mezőgazdaságunk szolgálatába szegődtem örökre.

Milyen volt Győrffy István, a tanító-nevelő tanár?

Polihisztori tudásával, emberi szerénységével már az első pillanatban magával ragadta a hallgatókat. Fényes szemei melegen sugároztak. Szűk körben rendkívül szuggesztíven hatottak szavai. Beszélgetés során feltárulkozott hatalmas tárgyi tudása és szeretete, amelyet örömet osztott tanítványaival. Elsősorban anyaggyűjtésre és a valóság józan megfigyelésére nevelt.

Lelkesített, buzdított mindenkit, akiben parányi érdeklődés mutatkozott a néprajz, a népelet, a népi műveltség iránt.

Győrffy hűséges tanítványai érthetően rajongtak érte atyai gondoskodása miatt. Vasárnaponként gyakran felkereshettük őt őrszentmiklósi tanyáján, ahol vendégként együtt ebédeltünk, beszélgettünk, s ő kifogyhatatlanul mesélt.

Érdeklődött anyagi helyzetünk felől. Én például cipőt, ruhát, báránybéléses télikabátot kaptam tőle. Horthy-ösztöndíjra pályáztam, ami akkor a mai népköztársasági ösztöndíjnak felelt meg. Előzetes tudomásom nélkül a dékáni hivatalban utána nézett a pályázatomnak . . . Egyszer csak meglepetve kérdezte tőlem: hányadán vagyok Mályusz Elemér történész professzorral, aki szigorúságáról és alaposságáról volt híres a hallgatók körében. Győrffy közölte velem: a dékáni hivatal a pályázók között a hatodiknak sorolt be s Mályusz Elemér javaslatára a másodiknak terjesztett Hóman Bálint oktatásügyi miniszterhez.

Pénzkölcsönnel is támogatta rászoruló, szegényebb tanítványait a professzor. Volt neki egy Mária Terézia-korabeli tallérja. Ha valaki rászorultságában kölcsön kért tőle, átadta az aranytallért, hogy vigye zálogba, ahol többet volt a tallér, mint a professzor zsebében.

Megkockáztathatnánk azt a gondolatot, hogy ha a hirtelen halál 1939. őszén e dúsgazdag tudósi pályát nem törí derékba; – Győrffy István a magyar néphagyomány és népi műveltség felvirágoztatásának Kodály Zoltánja lehetett volna.

A parasztfjúság, a fiatal népi nemzedék méltó há-
láját úgy fejezte ki, hogy 1943-ban megvalósította
a professzor által kezdeményezett első népi kollégiumot, s azt Győrffy Istvánról nevezte el.

Kis megemlékezésemet Győrffy Istvánról
születésének 100. évfordulója alkalmából
1984 februárjában írtam

Fehér Gyula

Fehér Rózsa

Medveczky Jenőné

Kiskunfélegyházán, 1904. február 5-én született. Érettségizett, majd tisztviselőként dolgozott. Fényképész szakmát is tanult. A Pécsi Naplóban kezdett írni a húszas években. Budapesten külsősként a rádióknak, a Pesti Hírlapnak és a Délibáb-nak írt, később Az Est-lapoknál jelentek meg írásai. A felszabadulás után a Dolgozók Világlapjához, 1948-ban a Magyar Nemzethez került mint riporter. Nyugdíjas szerződésesként most is ott dolgozik.

Kitüntetései:

Szocialista Kultúráért

SZOT aranyjelvény

A Könnyűipar és a

Belkereskedelmi Minisztérium
kiváló dolgozója

Riporter szeretnék lenni . . .

A pontos dátumra már nem emlékszem, de úgy 1935 táján merész elhatározással felmentem az Est Lapok szerkesztőségébe és Földi Mihályt, a Pesti Napló főszerkesztőjét kerestem. Mikor bejutottam hozzá, elmondtam, hogy irogatok és „valódi” riporter szeretnék lenni.

– Van valami tippje? – kérdezte a nagyhatalmú főszerkesztő.

Volt több is, de ő egy szegényházi (akkor így hívták a mai szeretet-otthonokat) látogatásomról szóló sztricit tartotta a legérdekesebbnek.

– Adok fotóst, csinálja meg! – hangzott el a döntés, ami óriási izgalommal töltött el, hiszen fővárosi napilapnak addig csupán meséket írtam.

A fotós társaságában elmentünk újra a szegényházba, ahol két érdekes nő keltette fel érdeklődésemet. Az egyik százhusz kilós volt! Dehogyan tudtam én még akkor, hogy hormonzavar és nem a jó ellátás következménye ez a hatalmas súly! A másik kicsit bolondos, de igen kedves középkorú sovány nő egy kockás füzetet mutatott nagy büszkén, a fedelén ezzel a felirattal: Tarka irka-firka, firkálta Szondy Ilka. Gyengécske kis versek sorjázta a füzetben, amit egy gyermek meg lelkű nő rótt egymás alá, aki magát Szondy György leszármazottjának vallotta. Egyet, izelítőül belevettem a készülő riportba. Érthetően izgatott voltam, a Pesti Naplóban megjelenni, ahol Bálint György, az eszményképem, Rónai Mihály András, Bodó Béla és mások dolgoztak, álomnak tűnt számomra. Be akartam hát biztosítani magam és megkértem, egy a kezdőhöz kedves kollégát Ádám Lászlót, aki az Esti Kurir című bulvárlap munkatársa volt, hogy témám egy másik változatát írja meg, hátha én nem tudok megfelelni a követelményeknek. Ádám nem volt kedves ember, de kedvemért megtette. Fogalmam sem volt még akkor arról, hogy mennyire különbözik a két lap hangvétele: izgatottan vártam, hogyan alakul próbálkozásom.

Azt a vasárnapot, amikor a Pesti Naplóban, névaláírással és fotókkal az én cikkem jelent meg, soha nem fogom elfelejteni! A rutinos Ádám cikkét azzal adta vissza Földi Mihály, hogy: – Aki ezt úgy tudja megírni, ahogyan megjelent, minek próbálkozik egy ilyen vacakkal . . .

Valódi újságíróvá ez a cikk avatott, így kezdődött . . . A felszabadulás után már nem szakíróként, hanem újságíróként vett fel a MUOSZ, s ettől kezdve mind a mai napig megtettem, ami tőlem telt . . .

Fehér Rózsa

Feleki László

Született 1909. január 9-én Szatmárnémetin. Iskolai végzettsége gimnáziumi érettségi. Sportújságíró 1921 óta. Az Ojság c. vicclapban írt először sport-tréfákat, 1926-ban került a Nemzeti Sporthoz, 1927-től belső munkatárs. 1944-ben a német bevonulás után baloldali politikai beállítottsága miatt eltávolították a laptól. Front, hadifogság. 1945 őszétől a Népsportban dolgozik, 1946 januárjától a lap olvasó szerkesztője, 1949-től főszerkesztője. 1954-ben a Ludas Matyihoz kerül, innen 1969-ben megy nyugdíjba. Irodalmi pályafutása ebben az időszakban indul, könyvei jelennek meg. Jelenleg is irodalmi és rendszeres újságírói munkát fejt ki (Képes Sport. Új Tükör, Négy Évszak, Élet és Irodalom stb.) Kitüntetései:
Kiváló Munkáért jelvény
Magyar Népköztársasági Érdemérem (arany) (kétszer)
Magyar Népköztársaság Sportérdemérem (arany)
Munka Érdemrend (arany)

Magyarország–Anglia 6:3 avagy Bosszú Stuart Máriáért

Hosszú sportújságírói pályafutásom kiemelkedő eseménye volt az a mérkőzés, amelyen a magyar labdarúgó válogatott 6:3-ra győzött Anglia legjobb 11-e fölött, s ezzel megtörte az angol válogatott 90 éves hazai veretlenségét. „Micsoda csapat!” – írta főcímében magyarul az egyik angol napilap. Ennek a világraszóló győzelemnek egy kevésbé ismert közjátékára emlékezem most vissza.

A magyar foci-küldöttség vonaton utazott Londonba, Párizsi edzőmérkőzést is játszott. A fiúk, szerintem, az úton kártyáztak, olvasgattak. Az olvasnivalók között nemcsak piff-puff regények voltak, hanem Stefan Zweig Stuart Mária könyve is. A Csatornán való átkelés közben Hidegkúti Nándor felháborodva újságolta a többieknek:

– Disznóság! Ezek a gaz angolok lefejezték a skót királynőt, Stuart Máriát. Jó pipa volt az az Erzsébet!

A jókedvű, játékos fiúk minden mókában benne voltak. Szidták az angolokat. Bozsik így kiabálta túl a többieket:

– Pzt meg kell bosszulni!

És már harsogott a jelszó:

– Bosszú Stuart Máriáért!

A derűs fogadalmat Londonból megtelefonáltam lapomnak, a Népsportnak. Másnak a különféle nemzetközi sajtóügynökségek (Reuter, UPI, AP stb.) pesti tudósítói leadták a „színes apróságot”, s este már szünet nélkül csengett szállodai szobám telefonja. Izgatott kérdésekkel ostromoltak:

– Igaz, hogy a magyarok meg akarják bosszulni Mary Stuart kivégzését? Igaz, hogy a magyarok ezzel a jelszóval vonulnak ki a pályára? Miért haragszanak a magyarok Erzsébet királynőre?

És ehhez hasonlók. Igyekeztem megőrizni komolyságomat, s ilyesféle válaszokat adtam:

– Valóban bosszúra éhesek a magyar labdarúgók... A mi focistáink rendkívül érzékenyek a tör-

ténelem eseményeire . . . Önöknek is be kell látniok, hogy Stuart Mária lefejezése nem volt fair . . . Allergiások vagyunk a koncepciók perekre . . . Játékosaink most tudták meg ezt a justizmordot, s innen elemi erejű felháborodásuk . . . Igen, belátom, hogy az angol futballisták nem bűnösök az igazságtalan ítéletben, de hát az ember ott keresi a megtorlást, ahol lehet . . . Lássák be, kérem, hogy Mary Stuart halála nem maradhat megbosszulatlan . . . Igen, főleg a belső hármásban forr a bosszúvágy, de Bozsik is szinte magán kívül van . . .

Angol sportújságíró kartársaim igyekeztek derűsen felfogni a puszták népének bosszúszomját, de – mint ismeretes – másnap a magyar csapat szinte tönkreverte a saját pályáján addig veretlen angol csapatot. A mérkőzés után sokat beszélgettem az angol tudósítókka, s régi barátomnak, Bernard Joynak (valaha az Arsenal amatőr középhátvédje volt) azt mondtam:

– Sajnálom, Bernard, de jó lett volna, ha annakidején az udvar jobban meggondolja, hogy ítél Stuart Mária ügyében!

Ha későn is, de végül mégis csak megbosszulta a magyar válogatott labdarúgó csapat Stuart Mária, skót királynő mártírhalálát.

Feleki László

Fodor László

Székesfehérváron 1899-ben született. Érettségizett. 1919-ben a Tanácsköztársaság alatt a Székesfehérvári Friss Újságnál kezdte az újságírást és 25 éven át a lap felelős szerkesztője volt.

A budapesti Esti-Kurirnál dolgozott tovább, a német megszálláskor a lapot betiltották.

A felszabadulás után a Nemzeti Parasztpárt lapjainak –

Szabad Szó, Esti Szabad Szó belső munkatársa. Dolgozott a Friss Újságnál is. Az ellenforradalom után az Esti Hírlap belső munkatársa volt a belpolitikai rovatnál, nyugdíjba vonulásáig.

**Az újságíró az élet tengerében
levő bűvár,
mennél mélyebbre száll,
annál többet talál . . .**

Sorsom úgy hozta, hogy a Horthy-rendszer 25 évét székesfehérvári lapszerkesztőként éltem át. Nehéz negyedszázad volt.

A vármegye népe a feudális nagyurak, egyes törvénytíró hatóságok a reakció hatalma alatt élt. Naponta megújuló harc volt az olyan tollforgató élete, aki szembe szegült az önkénnyel, a közpénzek dézsmálóiával, a panamistákkal, a dölyfös virilistákkal.

Itt születtem, itt gyerekeskedtem, innen küldtek, mint 18 éves ifjút az első világháborúba, majd hazatérve 1919-ben a Tanácsköztársaság alatt is megjelent Székesfehérvári Friss Újságnál indultam el az újságírói pályán.

Újságírói működésem legfájóbb emléke az ősi városhoz fűződik. 1943 elején betiltották az édesapám által 1895-ben alapított napilapot, amelynek felelős-szerkesztője voltam.

Le kellett tennem a tollat. „Búcsú a laptól és a várostól”, ebben az utolsó írásomban búcsúztam el az olvasóktól, barátaimtól, a várostól. Papírra vetetem érzelmeimet, az a tudat, hogy harcoltam az igazságért, ha erre szükség volt, akkor is ha sajtóperekkel akartak elnémítani, de öröm töltött el, ha arra gondoltam, mennyit segítettem a szegény embereken, akik istápolásra szorultak, támogatást kértek tőlem.

Úgy éreztem, hivatásomat úgy töltöttem be a 25 év alatt, ahogy arra a becsületes, hivatásáért élő, hazafias szellemű újságíró kötelezett. Budapesten az Esti Kurirnál folytattam az újságírást, közben behívtak katonának és kivittek a frontra.

A felszabadulás után a főváros közbiztonságának helyreállítása volt a feledhetetlen emlékü Münnich Ferenc főkapitánysága alatt a rendőrség főfeladata. A bujkáló háborús bűnösök, a romok között rej-

tőzködő szökött fegyencek, fosztogatók kézrekerítése.

Mint rendőri riporter részt vettem a híressé vált R/csoport éjjel nappal folytatott razziáiban és sok-sok élménnyel gazdagodva folytattam a további évtizedekben újságírói munkámat.

Öröm számomra, megérhettem a kitüntető elismerést, az Aranytollat.

Fodor László

Földes György

1905–1980

Kiskunfélegyházán született 1905. szeptember 24-én. Pécsen fémipari szakiskolát végzett, majd megszerezte a gimnáziumi érettségi bizonyítványt.

A felszabadulás előtt különböző beosztásokban tisztviselőként dolgozott.

A háború alatt több ízben volt munkaszolgálatos, 1944-ben átszökött a szovjet csapatokhoz.

A felszabadulás után, 1945-ben került ismét haza, Pécsre.

Ezt követően a Pécsi Kiskereskedők Testületében dolgozott. 1948-tól a KISOSZ főtákaré és központi lapjának főszerkesztője lett. Budapestre költözött. 1950 augusztusától a Friss Újsághoz került, ahol helyettes felelős szerkesztőként működött. 1951-ben az újságíró iskolába helyezték tanárnak. Itt 1953-ig, az ELTE újságíró tagozatán 1953-tól 1955-ig tanított, a MUOSZ különböző vizsgabizottságainak tagja volt. 1953-tól nyugdíjba vonulásáig (1976) a Ludas Matyi főszerkesztő-helyettese volt.

Írásai könyvekben is meg-

jelentek: Megmondom a magamét, Ne tessék mérge-

lődni, Síkos a pálya.

Kitüntetései:

Muna Érdemrend (arany)

(négyezer)

Felszabadulási Jubileumi

Emlékérem

Szocialista Magyarországért

Érdemrend

Rózsa Ferenc-díj

Öninterjú

– Hogyan lett humorista?

– Én újságíró vagyok. Humorista nem lesz, hanem születik.

– Tehát ön már a születésekor tudott humort írni?

– Hosszas előtanulmányokat folytattam: négy elemtől, négy év fémipari szakiskola (ma technikum), nyolc gimnázium, érettségivel, és négy év jogi egyetem diploma nélkül. Ez húsz év.

– Jóságos ég! Húsz évig csak arra készült, hogy humorista legyen?

– Miért csodálkozik? Húsz év is kevés volt. Én nem humort, hanem szatirikus publicisztikát írok. Témáim közérdekűek. De sajnos még Art Buchwald is jobb nálam.

– Ezt nem vitatom.

– A szatíra nem könnyű műfaj. Az iskolai előtanulmányaimhoz tegyen még hozzá kerek ötven évet az életből. Ebből a Ludasnál majdnem egy negyedszázadot töltöttem. Szép volt, elég volt...

– Hogyan tudott ennyi ideig a főszerkesztő-helyettesi székben ülni?

– Néha fel is álltam. Olykor fejre is, de ez nem számított. Engem senki sem akart megfúrni, senki sem irigyelt. Tíz évet nyugodtan rálapátoltam a hatvanra.

– De még mindig nem felelt arra a kérdésemre, hogy hogyan lett humorista.

– Ne firtassa! Írtam majdnem ezer szatírárt (humorizmet), megjelent három gyűjteményes kötetem, megteremtettem Teplák kartársat, az ügyeskedő vállalati embert; Lacikát, a mindenféle családi ügyet kitergető gyerek figuráját és a „Levélváltást”...

Ezt a jövőben folytatni fogom a Ludas hasábjain, hogyha az olvasók továbbra is felkeresnek – a rendszerint visszásságokat feltáró – leveleikkel.

– Hogy őszinte legyek, ez megnyugtat.

– Engem is! Reggelenként tornázom. Jólesik, fel-frissít. Megmozgatja az izmaimat. Az írás szellemi torna. Jót tesz az agytekervényeknek. Szellemileg sem satnyul el az ember.

– Könyörgök, árulja el már végre, hogyan lett humorista?

– A legegyszerűbben: huszonhárom évvel ezelőtt kineveztek.

– Fantasztikus! Hát ilyesmi is létezik?

– Mi az, hogy? Előfordult ez már miniszterrel is.

Ludas Matyi, 1976. I. 15.

Földes György

Földes Mihály

1905–1984

1905-ben Budapesten született. Író, újságíró. 1924-ben belépett a MSZDP-be, 1938–39-ben a párt szegedi titkára. 1939–44 között (március 19-ig) a Népszava szerkesztője. 1945-ben a Szabad Nép munkatársa, majd pártmunkás, egyetemi tanár. Dolgozott a Magyar Írók Szövetségében. Mint a Központi Sajtószolgálat főszerkesztője vonult nyugdíjállományba.

Kitüntetései:

Kétszeres József Attila-díjas
Szocialista Hazáért Érdem-
érem

Munka Érdemrend (arany)
(kétszer)

Felszabadulási Jubileumi

Emlékérem

Munka Vörös Zászló

Érdemrend

Bugát Pál-díj

A Béke Világtanács

kitüntetése

Életem főbb eseményei

Megírtam hazai és külföldi lapokba 15 000 cikket. Szerkesztettem a Falu és város c. lapot. 1957-ben a Magyarország főmunkatársa voltam. A Központi Sajtószolgálat keretében a külpolitikai rovatot vezetem. Cikkeimen kívül – az SZDP-ben és a kommunista pártban, majd a legkülönbébb társadalmi szervezetben 14 000 előadást tartottam. Egy ízben tagja voltam a Tájékoztatási Hivatalnak is. Átmenetileg szerkesztő bizottsági tagja voltam az Irodalmi Újságnak és a Nagyvilágnak. Több színdarabomat a pesti színházak mutatták be, egyet vidéken. (Mélyszántás, Honvág, Örök szerelem, A köszívű ember fiai (dramatizálás), Két évi mátkaság. A rádió több darabomat mutatta be. Apró politikai játékaimat külön adták ki. A Szovjetunióban 6 regényem jelent meg, Csehszlovákiában kettő és Jugoszláviában egy. Regényeim száma talán 16. Nincs több mondanivalóm.

Életrajzi adataim megtalálhatók a Munkásmozgalomtörténeti Lexikon 176. oldalán.

Földes Mihály

Földi Dezső

Mezőkövesden született 1909. szeptember 12-én. A gimnázium elvégzése után újságíró lett. Diákként, a Mezőkövesdi Újság-nál, majd két esztendőn át Az Est lapoknál – mint voluntőr – dolgozott a hírovatban. Újbóli pályakezdését a felszabadulás tette lehetővé. A negyvenes évek második felében, az ipari szövetkezetek szervezésében vett részt, közben elvégezte a Közgazdasági Főiskola ipari tagozatát, majd a MUOSZ újságíró tanfolyamát. 1957-től nyugdíjba vonulásáig a Szövetkezeti Hírlap főszerkesztője volt. Kitüntetései:
Munka Érdemérem
Munka Érdemrend (bronz)

Hetven milliárd

Harmincöt esztendővel ezelőtt, többedmagammal, érdekes, új mozgalom születésénél bábáskodtunk. Az volt a cél, hogy a kisiparosokat szövetkezetekbe tömörítsük, az önkéntesség és a fokozatosság szem előtt tartásával. Egy emberöltő múltott el azóta, s ily hosszú idő egyazon területen, sok érdekes él-ménnyel ajándékozta meg a krónikást. Ezek közül legmaradandóbb számomra, az alapítók bátorsága, hogy addigi életformájukat felcserélve, termelő eszközeit közös tulajdonba adva, a szövetkezés útját választották. Járatlan volt még akkor ez az út, de vonzóba tette az összefogásban rejlő nagyobb erő, s a biztonságosabb jövődő ígérete.

Sok odaadást kívánt a megalapozás, s mennyi. várakozás, jószándékú elképzelés kapcsolódott hozzá. S miközben szorgalmasan építették jövődjüket, lassan átalakultak maguk is. A tagság döntő többsége ma már sajátjának érzi szövetkezetét, emelkedett erkölcsi felfogásuk a közös tulajdonról, mindjobban érzik és felfogják a kollektív munka magasabbrendűségét, s hivatását, társadalmi és gazdasági rendünk megszilárdításában.

Az alapítók által elvetett mag gazdag termést hozott: az ipari szövetkezetek a múlt esztendőben, hetven milliárd forint értékű termeléssel járultak hozzá az ország gyarapodásához, ebből tizenhárom milliárd forint értékű termék exportra került. A hagyományos kézműipar ápolása mellett, a gépés műszeripar, az elektronika, a híradástechnika, a vegyipar és a műanyagfeldolgozás területén – szinte naponta – a közvéleményt érdeklő eredmények születnek. Ezért érzem méltánytalannak, hogy a napi sajtó ezt a munkát lényegében figyelmen kívül hagyja. A szövetkezeti iparban dolgozó negyedmillió ember joggal tarthat igényt a sajtó nyilvánosságára, s ha kell a bírálatot is szívesen fogadja, megszívleli...

Fülep Kornél

1916-ban született. Reál-gimnázium után kereskedő gyakornok, betanított munkás. A felszabadulás után az államrendőrség kötelékében dolgozott. Lapkorrektor lett és a Néplap sportújságírója. 1957-től nyugdíjazásáig (1978) sportújságíró.

Kitüntetései:

Közbiztonsági Szolgálati
Jelvény

Magyar Népköztársasági
Érdemérem (ezüst)

Közbiztonsági Érem (bronz)

Testnevelés és Sport Érdemes
Dolgozója

Kiváló Dolgozó (háromszor)

Felszabadulási Jubileumi
Emlékérem

Magyar Népköztársasági

Sport Érdemérem (bronz)

MHSZ Kiváló Munkáért

Munka Érdemrend (ezüst)

Magyar Népköztársasági

Sport Érdemérem (ezüst)

Este öttől reggel hatig

Beülsz a presszóba vagy éppen az írógép előtt foglalsz helyett, de lehetséges, hogy az MTI jelentéseit olvasod, fogalmazod – a hírt, tudósítást leadod és kész. Így van ez rendjén – a szép békés napokon. De van kivétel. Erről szólnék . . .

Az 1956-os ellenforradalom idején előbb október 24-én 17 órától reggel 6-ig kijárási tilalmat rendeltek el, 27-től 21 és reggel 6 között nem lehetett az utcákon tartózkodni. November 4-től 17.30 és 7.30 közötti időre szólt a tiltó rendelet, majd az ellenforradalom leverése után, november 6-tól kezdődően 20 órától reggel 6-ig rendelték el a tilalmat. Olyankor elnéptelenedett a város. Pedig nekünk sportújságíróknak nagyon fontos eseményre került sor: november 22. és december 8. közt rendezték meg az ausztráliai Melbourne-ben a nyári olimpiai játékokat. Melbourne-ben kilenc órával előrébb járnak az időmérésben, mint nálunk, s ezt az időnyereséget igyekeztünk kihasználni Debrecenben, a Napló olimpiai híradásának összeállításában.

Az MTI helyi kirendeltsége – a kijárási tilalom folytán is – korán zárt, s hogy mégis friss és új hírekkel szolgálunk olvasóinknak, esténként, a késő éjjeli órákban kollégám, Oltványi Ottó Fűvészkert utca 12. szám alatti lakásán rádióztunk, fogtuk Bécset, Rómát, Bolognát, Strasbourgot és egyéb állomásokat, feljegyeztük a melbourne-i híreket, eredményeket. A kis Olimpia táskairógépen kézirati formát öltött a híryanag, mellyel síri csendben, óvatos léptekkel, a falhoz lapulva osontam a Hatvan utcán az Aranybika előtt a Bajcsy-Zsilinszky utcai nyomdáig. A kéziratot átadtam a gépszedőnek, Hirsch Béla bácsinak, Török Sándor mettőr pótlólag betörtelte az anyagot és a reggeli órákban már az utcára került a lap. Az árusok fennen kiabálhatták a legfrissebb híreket, a szalagcímekeket: Az Urányi-Fábián kajakkettős szerezte az első aranyérmet Magyarországnak, vagy Papp László olimpiai bajnok, aztán:

Nyolcadjára nyert Magyarország kardcsapatban olimpiai bajnokságot!

Azokban a napokban nem volt veszélytelen a sportújságírók munkája. De vállalni kellett ezt is!

Fülep Kornél

Gárdonyi Jenő

1900–1981

1900. szeptember 6-án született Aradon. Felsőkereskedelmi Iskolát végzett. Iskolai éveit az Aradi Közlönynél töltötte. A főszerkesztő ezüst cigarettatárcát ajándékozott neki „csak meg ne bánja” bevéséssel. Az érettségi után véglegesen alkalmazták. A felszabadulás előtt a Mai Nap-nál, utána az Esti Hirlapnál majd a Magyar Nemzetnél több mint 30 évig dolgozott. Szerkesztette a Vásár Híradót, A HUNGEXPO lapját is. Kitüntetései: Belkereskedelem Kiváló Dolgozója, Munka Érdemrend (bronz, ezüst)

Interjú apucival

Egy „Apuci” jár a pesti utcán, hajlotthátú hírlapíró, Gárdonyi Jenő. „Apuci”, mert mindenkinél régebben dolgozik a redakcióban. Hajlotthátú, mert Gárdonyi Jenő, aki mindenkinél régebben dolgozik a redakcióban, éppen most lépett a 81. évébe.

– Mikor léptél életed első szerkesztőségébe?

– 1916-ban, amikor Aradon, a második kereskedelmi végeztem, verset küldtem a lapnak, ám a vasárnapi szerkesztői üzenetben csalódottan olvastam: művem közölhetetlen.

– Annak a bizonyos versnek, illetve az elutasító válasznak köszönheted, hogy újságíró lettél?

– Nem egészen. A versnek komoly előzménye volt. 1916-ban a vakációt vidéki rokonaimnál töltöttem. Szomszédunkban lakott egy kedves, csinos kislány. Hozzá írtam azt a bizonyos verset, de sajnos, nála éppúgy nem talált megértésre, mint a szerkesztőségben. Kettős csalódottságom indított tehát a szerkesztőség felé. Akkor még nem is sejtettem, mire vállalkozom. Most már tudom: annak a diákkori viszonzatlan szerelemnek köszönhetem, hogy újságíró lettem, eljegyeztem magam ezzel a szép pályával.

Örök szerelemnek bizonyult a szerkesztőségi munka. Már hatvanöt éve írja a betűket egymás mellé, megállás nélkül, egy napot se hiányozva, minden napot valahogy így kezdve: „van egy jó hírem, tudok egy szenzációt, csak nekem adták ki a Városházán, most kellene közölni, mert holnap lelőnek vele”.

– A hatvanöt évből milyen volt az első?

– Délelőttönként mindig a Városházán jártam, bementem a Törvényszékre, benéztem a rendőrségre, itt is, ott is, mindenütt gyűjtöttem a napi híreket. Esténként gyorsírással vettem a budapesti tudósítók telefonjelentéseit. Örültem, hogy már az első időkben felfigyeltek szorgalmamra és elégedettek voltak a munkámmal.

– Mint mondtad: a második kereskedelmibe jártál, amikor bent tartottak a lapnál. Mi lett azután tanulmányaiddal, abbahagytad?

– Az iskolakezdet csengő szava előtt magához hívatott az Aradi Közlöny főszerkesztője. Nagyon sajnálnám, ha meg kellene válni magától, mert az itt töltött egy hónap alatt igen meg voltunk elégedve a munkájával – mondta. A főszerkesztő megkérdezte: lehetne-e folytatni a megkezdett kellemes és hasznos együttműködést? Esetleg úgy, hogy délelőtt az iskolában tanulok, és délután továbbra is bejárom a szerkesztőségbe. Felcsillant a szemem. Így maradtam az Aradi Közlöny munkatársa, most már fizetéssel. Ezzel egyidőben elvégeztem az aradi felsőkereskedelmi iskola harmadik osztályát, majd jelesen leérettségiztem.

– Hol, merre dolgoztál? A szakma, a fiatalok és mindenki téged már úgy ismer, mint a Magyar Nemzet örökös munkatársát.

– Még az aradi lapnál dolgoztam, amikor innen is, onnan is kaptam ajánlatot, lépjek be a Függetlenség, az Arad és Vidéke szerkesztőségébe, sőt az Újvidéki Hírlap is telefonált értem, mondván szívesen szerződtetnének munkatársnak. Nem hálátlanságból, csak a változatosság okából el is vállaltam az újvidéki meghívást. Több mint egy évig egyetlen munkatársként ott dolgoztam, közben fizetéskiegészítésként elláttam a mozi sajtótitkári teendőit is. Aztán összeköttetések segítségével felkerültem Budapestre. A pesti fizetésemből nem tudtam megélni, hazavágyódtam Aradra. Miklós Andor, az Est lapok főszerkesztője megbízott, legyek erdélyi tudósítójuk. Ezt örömmel elfogadtam és hosszabb időn át küldtem tudósításaimat. A főváros vonzásából végül is nem tudtam, nem is akartam megszabadulni. Visszajöttem és a Magyarország fővárosi rovata vezetője lettem.

Sok más mellett munkatársa voltam az Esti Hírlapnak, azután a Mai Nap-nak és most a Magyar Nemzet szerkesztőségében dolgozom immár több mint harminc éve.

Az UNESCO kimutatása szerint az újságírás egészségromboló hivatás. Apuci még most is az első vonalban küzd, minden nap cipeli a nagy táskát, minden nap kihegyezett ceruzával egész írólapra írja az események krónikáját, minden nap – hatvanöt éve!

– az első sorban ül, és elsőnek kérdez, minden nap megjelenik kisebb-nagyobb írása a Magyar Nemzetben és minden tavasszal, minden ősszel ő szerkeszti a Vásárhíradót.

Apuci, nagytáska, Hardtmuth ceruza: mindhármán így együtt vagy 65 éve. Hányan, de mennyien nem bírták ezt a tempót, milyen sokan fiatalon kidőltek a sorból, szépen, csendesen elmentek közülünk. Apucit éppen az élte, hogy minden nap felveheti a nagytáskát s elindulhat anyaggyűjtésre.

— A hatvanöt évből mi a legfontosabb, mit adnál át a fiataloknak?

– Az állhatatosságot. A kitartó, szorgalmas munkát, az örökös kíváncsiságot, az állandó készenléti érzést, a szüntelen kapcsolatépítést, a kiapadhatatlan közlési vágyat, a még mindig tartó büszkeséget, azt a jó érzést adó becsvágyat: „Én írtam meg először, benne vagyok a lapban.” Aki pedig már a pályán van, ne feledje: mindezek nélkül soha sincs újságírás, legyen bármilyen is körülöttünk a változó világ, legyen akármilyen modern a technika, korszerűsödő a lapszerkesztés, újságyomtatás a mai és a holnapi világban.

Egy „Apuci” jár a pesti utcán, már elmúlt 80 éves. Elnézem ahogy megy, már nem is látszik annyira hajlott hátúnak, pedig abban a nagy fekete, többrekeszes táskájában hordja hatvanöt munkás esztendő minden izalmát, fáradoalmát, krónikáját.

Részlet. Megjelent a Magyar Sajtó
1981. márciusi számában.

Békés Attila

Gáti István

Született 1915. február 5-én Jánosházán. A zalaegerszegi kereskedelmi iskolában érettségizett. Középiskolai tanulmányai során két ízben Dunántúl gyorsíró bajnoka, egy ízben pedig az országos diák-bajnokság 2. helyezettje volt 300–350 szótagos percenkénti sebességű eredménnyel. 1951 és 56 között levelezőként szerzett diplomát a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen. 1936 óta vesz részt a munkásmozgalomban. Már diákkorában jelentek meg tudósításai az akkori Zalai Újságban. Érettségi után Budapesten tisztviselő, közben egy-egy rövid írása jelent meg baloldali polgári lapokban. A felszabadulás első napjaiban a Szabadság című laphoz, majd ezt követően – megalkulásakor – a Szabad Néphez került munkatársnak. 1946–48 között a zalai, békési és somogyi megyei lap főszerkesztője. 1948–50 az MTI, 1950–51-ben a Világosság belpolitikai rovatát vezette. 1952–53-ban a Szabad Népnél olvasószerkesztő, majd

a Magyar Rádió Rövidhullámú Osztály Szülőföld című adásának vezetője. 1963 óta nyugdíjazásáig a Központi Sajtószolgálat olvasószerkesztője volt. Kitüntetései: TIT aranykoszúrú Kiváló Dolgozó Munka Érdemrend (arany)

Szalmakalapban az Északi sarkon

Feleségem figyelmeztetett: a szalmakalapomat ne felejtsem itthon. A figyelmeztetés indokolt volt, hiszen napsütés ellen nyáron jó a szalmakalap. No meg babonából is: szalmakalapban mindig sikeresek voltak az útjaim.

Moszkvában kissé csodálkoztak, mikor úticélmomat közöltem. „Miért éppen Murmanszkba kíván menni? Hiszen a Szovjetunióban annyi más szép táj van, a napsütötte Krimről, Szocsiról nem is beszélve” – mondták vendéglátóim. „Mert tudomásom szerint ott még nem járt magyar újságíró” – feleltem. Az érv hatott, de intettek, hogy ilyenkor, szeptember elején nem árt, ha meleg holmit is viszek magammal. Hiszen a Kola félsziget közel van az Északi Sarkhoz, és soha nem lehet tudni... Én azonban bíztam az időjárásban és a szalmakalapomban.

Az ARKTIKA-expressz Karélia zord tájain robbant keresztül. Kopár sziklák, majd mocsaras, gyér növényzet, törpe fák, a mélyben örökké fagyott talaj. Már-már elveszítettem korábbi bizalmamat nyári öltözékemben, amikor az utolsó hegyszorosost elhagyva széles napsütötte völgy tárult szemem elé: a tengerpart és Murmanszk, ahol – hála a Golf-áramnak – télen is lehet hajózni. Úgy látszik, mégis nekem volt igazam, mikor bíztam a szalmakalapomban.

Érkezésemkor 23 fokot mutattak a hőmérők. A Murmanszk folyóban fiúk fürösdtek. Én azért nem kívántam a 14 fokos vizet...

Hamarosan híres ember lettem. Meghívtak az óceáni halászflootta egyik hajójára. Vendéglátóm, a kapi-

tány elmondta: a murmanszki rádió éppen az imént számolt be látogatásomról és – szalmakalapomról. És az északi nagyváros virágokkal pompázó utcáit járva a járókelők megfordultak utánam: „Ez az a magyar újságíró – szalmakalapban!”

Gáti István

Grandpierre Lajos

1905-ben született Debrecenben. Négy gimnáziumot végzett Kalocsán. Timárszakmát tanult Hátszegen. 1945-ig timárként dolgozott Karánsebesen és több bukaresti, és egy csepeli börgyárban. volt timár. 1945–47 járási titkár Kalocsán, 1947–48 a Kecskeméti Hírek felelős szerkesztője. 1948 a debreceni Néplap rovatvezetője, fő-szerkesztő-helyettese; 1956–61-ig a Hajdú-Bihari Napló főszerkesztő-helyettese, közben 1949-ben a Bihari Néplap felelős szerkesztője.

1942-ben díjat nyert az Otthon Írók Köre történelmi regény-pályázatán. A regényt németellenes volta miatt nem adták ki. Első kötete 1959-ben s azóta további 11 regénye jelent meg.

Kitüntetései:

Kiváló újságíró

Munka Érdemrend

Magyar Szabadság

Érdemrend

Szocialista Mezőgazdaságért

Magyar Partizán Emlékérem

Rózsa Ferenc-díj

SZOT-díj

Munka Érdemrend (arany)

(kétszer)

Szocialista Hazáért Érdemrend

Hajdú-Bihar megyei Tanács

művészeti díja

Szocialista Kultúráért

Debrecen városért

Legendás idők

1949. márciusában a Központi Vezetőség döntése alapján engem bíztak meg a Bihari Néplap megjelentetésével és szerkesztésével. Berettyóújfaluban a megyei titkár már tudott a leendő lapról, s meghagyta, hogy március 15-én meg kell jelennie. Kiutaltatott a szerkesztőségnek egy üzlethelyiséget, amelyben három széket, két asztalt, egy álló fogast és egy falipolcot találtam. Rám bízta, hogy az összehívott tizenegynéhány fiatal ember közül válasszam ki a leendő újságírókat. Hárman (ma Juhász Róbert, dr. Kovács Béla, Taar Ferencné) vállalkoztak a munkára. Nagynehezen kaptam némi kéziratpapírt és egy viharvert Remingtont.

Az első száma a kitűzött időben megjelent. Debrecenben szerkesztettem a lapot. A munkatársak szorgalmasan dolgoztak. Hetente egyszer találkoztam velük. Lassankint kialakult a munkarend: délelőtt anyaggyűjtés, délután gépelés, este 9-kor Debrecenbe küldés. Kezdetben mindenki naponta öt flekket adott le, később ezt napi hétre emeltük. Muszáj volt ennyit írni, mert a lapot meg kellett tölteni. A kéziratokat a Szeged–Debrecen közt közlekedő autóbusz vezetője hozta el, és ő adta át este tíz után a debreceni Néplap szerkesztőségében.

Reggel ötkor fogtam hozzá a kéziratok olvasásához, a szerkesztéshez, mert a nyomda hatra kérte. Ment is volna a munka zavartalanul, de mivel az autóbusz Berettyóújfaluban csak 2–3 percet állt, munkatársaim gyakran elszalasztották. Ilyen esetben magam írtam meg – a mutált oldal kivételével – az egész lapot. Fél kilencig magam gépeltem-olvastam-szerkesztettem meg a kéziratokat, azután már diktáltam, néha délig egyfolytában. A diktálást csak akkor szakítottam félbe, amikor a nyomda kéziratot kért. Közben a tükröt is meg kellett csinálnom... Este hatig még a Szabolcsi, majd a Szatmári Nép-

lap kéziratait, tükreit is le kellett adnom, ugyanakkor megkezdtem a Bihari Néplap tördelését. Este tizenegyig imprimáltam mindhárom lapot. Könnyű kiszámítani, naponta hány órát dolgoztam . . . Hónapokon át.

Grandpierre Lajos

Dr. Gyenes István

1915–1984

Budapesten született. A középiskolát a budapesti Szent István reálgimnáziumban végezte, majd tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetemen folytatta. 1937-ben bölcsész doktori diplomát szerzett, 1938-ban pedig letette a tanárvizsgát. Tanulmányai befejeztével rövid ideig tisztviselőként dolgozott, majd a sváb-hegyi középiskolában tanított.

1940-ben pályázat útján (Stollár Bélával együtt) a Pesti Hírlaphoz került, ahol 1945-ig dolgozott.

A felszabadulás után a pécsi Független Nép c. napilap, később a Fényszóró c. művészeti hetilap munkatársa volt, majd a Kis Újságnál dolgozott 1953-ig. 1953-tól a Nők Lapja olvasó-szerkesztője, később főmunkatársa volt egészen betegsége miatti nyugdíjazásáig (1970). Őt regénye s néhány ismeretterjesztő könyve jelent meg a Medicina Könyvkiadó gondozásában.

A végső dolgok . . .

A végső dolgok olyan egyszerűek.
Az ember üldögél és bólogat,
nagy hegyek kopnak, kis fák
kérgesednek –
örülni kell és kellene sokat.

Az ember üldögél és bólogat.
Egy ablakon fázósan napra vár
a sárga függöny. És a kályha égett
torkának hűvös boldogság a nyár.

Nagy hegyek kopnak, kis fák kérgesednek,
egy pillanat is lehet végtelen,
soha nem látott patakok völgyében,
soha nem látott vad virág terem.

Örülni kell és kellene sokat,
súlyt adni minden szónak és betűnek
s nem félni senkitől és semmitől.

A végső dolgok nagyon egyszerűek.

Dr. Gyenes István

Hajdú Endre

Budapesten született 1903-ban. Negyedik gimnazista korától már az iskolában lapot szerkesztett. Érettségi után a Világnál, a Hétfői Naplónál, a Színházi Életnél dolgozott. 1924-ben az Est-Lapok munkatársa lett; az utolsó években – 1938-ig, amikor a gleichschaltolásnál elbocsátották – mindhárom lap bírósági rovatvezetője volt. A németek 1944. évi bevonulásáig a Magyar Nemzetnél, majd A Mai Napnál dolgozott. Munkahelye a lap betiltásával megszűnt, a Sajtókamarából kizárták. Az internálási határozatnak nem tett eleget. A felszabadulás után a MUOSZ titkára volt, majd az induló Szabad Nép alapító tagja lett. 1945 októberében az Igazságügy Minisztérium sajtóosztályának vezetőjévé és a minisztérium kiadásában megjelenő, a háború után legnagyobb példányszámú hetilap: az Ítélet (korábbi címe Népbírószági Közlöny) felelős szerkesztőjévé nevezték ki. Az Esti Hirlaptól ment nyugdíjba.

Párbajom története

A negyedszázados Horthy-korszak mentalitását jól illusztrálja az alábbi történet.

A harmincas évek elején, mint Az Est-Lapok munkatársa, megírtam, hogy az egyik pestkörnyéki kertváros lakásépítő társulata pénzével az elnök: nyugdíjas tábornok, nem tud elszámolni, magyaráran sikkasztott.

Másnap délután a Pesti Napló szerkesztőségében felkeresett két díszegyenruhás ezredes. Bokacsattogatás közben bemutatkoztak és cikkem tartalma miatt, a tábornok megbízásából, lovagias elégtételt kértek tőlem, majd felszólítottak, nevezzem meg segedéimet. Természetesen mondhattam volna, ha a tábornok sértve érzi magát, indítson ellenem sajtópert. De tudni kell, abban a korszakban valóságos párbajmánia dúlt, amelynek hatása alól – ifjúságom bocsánatos bűneként – nem tudtam magam kivonni és örültem, végre nekem is van lovagias ügyem. Szerencsére bent volt a szerkesztőségben gyermekkori barátom és kollégám: Petschauer Attila olimpiai vívóbajnok (a második világháborúban munkaszolgálatosként tragikusan elpusztult) és Mester Sándor, a Pesti Napló szerkesztője, aki az első világháborúban tengerésztiszt volt. Őket kértem fel és nyomban összeültek az ezredesekkel.

Alig félóra múlva belépett szobámba Petschauer és a nevetéstől fuldokolva, alig tudott beszélni:

– Képzeld, azt mondtam nekik, te vagy az én legtehetségesebb fiatal tanítványom (egy évvel idősebb voltam nála, kard pedig sohasem volt a kezemben) és össze fogod kaszabolni az öreg tábornokot. Láttam, megijesztettem őket s megegyeztünk: adj nyilatkozatot, hogy a cikkel nem volt sértő szándékod.

– Ez lehetetlen! – kiáltottam fel és gyanakodva néztem rá, mert azt hittem, szokása szerint mókázik. Hiszen akármilyen szándékkal írtam is, hogy sikkasztott, az mindenképpen súlyos sértés!

Közben belépett a szobába Mester Sándor és megerősítette, amit Attila mondott. Hátha ilyen marhák – jelentette ki – meg kell adni a nyilatkozatot.

Gyorsan lediktáltam és az ezredek újabb bokacsattogtatások közt, megelégedve távoztak.

Néhány hónap múlva pecsétetes írást hozott a posta. A tábornoki becsületügyi választmány értesített: lovasias ügyemben adott nyilatkozatomat elégtételül elfogadták . . .

Hajdú Endre

Hegedüs Bite Dániel

Pécsett született 1914-ben. Tizenhat éves korában, mint cipőfelsőrészkesztő szabadult fel. Hat évig dolgozott belgrádi cipőgyárakban. 1935-ben kitoloncolták. Írásaival 1940-től jelentkezett, leggyakrabban a Magyar Nemzetben. Felszabadulás után a Szabadságnál, Szabad Népnél, majd a Magyar Nemzetnél dolgozott belső munkatársként. Közben elvégezte az ELTE Magyar Nyelv és Irodalom szakát. 1949–1957: a Magyar Rádiónál, 1957–1973 között az MTI-nél (kétszer kiküldött tudósítóként) dolgozott. 1973–1979-ig a Varsói Magyar Nagykövetség tanácsosaként a Magyar Kulturális Intézet igazgatója. 1942-ben „Mint levél a szélben” címmel verses-kötete, 1979-ben „Piros sárkány” regénye jelent meg. Kitüntetései:
Munka Érdemrend (arany)
Munka Érdemérem
Szocialista Hazáért Érdemrend
Lengyelországban:
Szolgálati Érdemrend
Lengyel Kultúráért Érdemrend

Mint mikor . . .

Mint mikor két éles penge összezsap
úgy vív bennem a múlt és jelen.
Harcot megalkuvás váltja
s a gyors kiugrást a védelem.

Mint mikor két éles penge összezsap
úgy perel velem az ifjúság
ki voltam és vagyok bennem kavargó
s küzd máért, jövőért két világ.

Hol vannak elfecsérelt ifjú éveid?
s az éles penge belém hasít.
Még tartja a kardot a vénülő másik
s omló vérem lassan elborít.

Még tartja a kardot a vénülő másik
és ébred bennem kuruc utód,
ki ezernyi sebbel, nyűtt csizmáival
lengyel országúton kóborog.

Mint mikor két éles penge összezsap
harcol bennem álom és való.
Visztula szirénje gyógyítja sebem,
susogása enyhe takaró.

Hej van már selyemszörű friss lovam!
Csattogj penge: a múlt legyen jelen!
Zúgnak a sűrű ősi lengyel erdők
s haláláig tart a küzdelem.

Varsó, 1965. szeptember

Hegedüs Bite Dániel

Hevesi Endre

1903. április 30-án Budapesten született. Felsőkereskedelmi-ben érettségizett. Apja a Friss Újság gépszedője, majd főtördelője volt. Játsszótér helyett inkább a szedőgépek mellett, majd a tördelő-teremben lábatlankodott. A szerkesztőségbe is be-
merészkedett az egymást követő főszerkesztők, Habár Mihály, Gergely Győző, Erdősi Dezső birodalmába. 17 éves korától állandó bedolgozója volt „Az Ojság” vicclapnak. Érettségi után egyik szerkesztője lett a „Literatura Mondo” eszperantó irodalmi folyó-
iratnak. 1924-ben a Színházi Élet munkatársa lett. Riportokat írt, nyelveket tanult. 1930-ban külföldi lapok és sajtó-
ügyek tudósítója volt. 1942 végén a Sajtókamara kizárta a soraiból. Ettől kezdve külső-
ként dolgozott a Magyar Nemzetnek, az Esti Kurirnak és az „Ünnep” című heti-
lapnak. 1944 végén deportál-
ták, 1945. május 5-én szabadult fel a mauthauseni koncentrációs táborban. 1945 szeptemberétől, a lap meg-

szűnéséig az Új Magyarország főmunkatársa volt. 1947–51 a hat nyelven megjelenő Magyar Bulletin szerkesztette. 1951–56 az Egyesült Izzó műszaki információs osztályát szervezte meg és vezette, műszaki információs folyó-
iratot szerkesztett. 1956 decemberétől a Népszabadság-nál dolgozott, 1957 március-
tól 1966-ig, nyugállományba-
vonulásáig, a lap keddi „Tudomány és technika” oldalát szerkesztette.

Jólértesültség és rövidzárlat

Az újságíró számára fontos a jólértesültség és a biztos emlékezőképesség. És mégis: életem egyik legválságosabb időszakában semmi hasznát sem vehettem jólértesültségemnek és – szerencsére – cserbenhagyott az emlékezőtehetségem.

1945. május 5-én szabadultam fel Mauthausenben. Testileg teljesen leromolva jutottam be a sebtiben felállított amerikai tábori kórházba. Vagy negyvenen kerültünk – Európa majd minden részéből deportáltak – az egyik sátor-kórterembe. Én tolmácsoltam az orvosnak, ami nem volt könnyű munka. Csak egy példa: egy albán tört olaszszággal elmondta panaszait egy olasznak, aki a hosszú szöveget gyenge franciasággal úgy-ahogy továbbította nekem, amit én azután, minden orvosi ismeret nélkül, angolra fordítottam. Mire a hosszú vizsgálat sorozat végére értünk folyt rólam a veríték és rázott a hideg. Végül a doktor engem is megvizsgált.

– Pneumonia – közölte.

No, ha tüdőgyulladás, akkor semmi baj, gondoltam félig már eszméletlenül. És jólértesültségemet bizonyítandón szóltam:

– Akkor kérek penicillint.

Dr. Hemington csodálkozva nézett rám:

– Honnan tudja, hogy létezik penicillin?

– Már vagy két éve tudom. Amikor 1943-ban becsempészett külföldi lapokból értesültem arról, hogy Churchill tüdőgyulladását ezzel az új gyógyszerrel gyógyították meg, én írtam a magyar sajtóban az első cikket a penicillinről.

(Cikkem „Gyógyító penész” címmel a Magyar Nemzetben jelent meg.)

– Ez nagyon érdekes – mondta az orvos –, de sajnos elfogyott a penicillinünk. És Isten tudja, mikor kapunk utánpótlást. De ne féljen, szulfonamidunk bőven van, azzal is rendbehozzuk.

Jólétesültségemnek tehát semmi hasznát sem vehettem. És most következett az életmentő emlékezet-kihagyás.

Kivettem a szájból a hőmérőt: 105,9-et mutatott. Persze Fahrenheitet. És dr. Hemington nem tudta – vagy inkább nem akarta – megmondani, hogy ez hány Celsius-fok. Én pedig sehogysem tudtam visszaemlékezni, hogyan kell a Fahrenheitet Celsiusra átszámítani. Csak arra emlékeztem, még pedig pontosan, hogy a Yolland szótár F-betűjéhez írtam be az átszámítási képletet.

Ilyen formán a 105,9 számomra csak egy szám volt. Szerencsémre. Mert, ha abban a csont-és-bőr állapotban a tudatomig ér, hogy a lázam több mint 41 fok, valószínűleg minden maradék életerőm elfogyott volna. Talán ez az emlékezet-rövidzárlat segített vissza az életbe.

Hevesi Endre

Hoppe László

1899–1980

1899-ben Budapesten született. Bölcsésztanulmányait abbahagyva, 1920-ban a Nemzeti Sporthoz kerül. Két év múlva segédszerkesztő, majd felelős szerkesztő a lap megszűnéséig. A felszabadulás után a Képes Sportlaphoz kerül szerkesztőnek. Később az Országos Sport Hivatal agit. prop. osztályán dolgozik. A Képes Sport megalakulásakor olvasó- és tördelőszerkesztő, majd átkerül – hasonló beosztásban a Sport és Testnevelés c. laphoz – nyugdíjazásáig. Mint nyugdíjas a Magyar Hírlap megindulásakor a sportrovatban dolgozik, majd a Képes Sport olvasó szerkesztőjeként.

Munkássága alatt több sporttárgyú folytatásos írása jelent meg. Ezek közül legismertebbek: A titokzatos centerhalf, Tizenegy aranyérem, A száz-
ezres (Bozsik József életregénye). Könyvei: A labdarúgó világbajnokságok csillagai. Labdarúgó bajnokságaink.

Kitüntetései:

Munka Érdemérem (bronz)

Sport Érdemérem (bronz, ezüst)

Hogy készült?

Hogy készült az első Nemzeti Sport? A sportalapítás terve az 1900-as években állandóan a „levegőben lógott”. A Nemzeti Sport 1903. március idusán mégis meglehetősen váratlanul robbant ki, s jelent meg az utcán. „Szerkesztőségről”, „helyiségekről” beszélni meglehetősen korszerűtlen, archaisztikus dolog. A lap hetenként egyszer jelent meg (vasárnaponként), pontosan olyan terjedelemben és nagyságban, mint elődje a Sportkedvelő. A lap Fodor Károly vívómester vívótermében, illetve a vívóiskolának erre a célra átrendezett két szobájában készült, szerkesztősége és kiadóhivatala egyaránt ott volt. A lapot Nagy Béla állította össze, aki szinte minden szerkesztői munkát maga végzett, a munkatársak legfeljebb bejártak hozzá, s átadták cikkeiket, amelyeket ki otthon írt meg, ki meg lenn a Magyar Világ, esetleg a Pilvax, Fiume, meg a régi Splendid kávéházban, ahová a szerkesztőség tagjai járogattak. Vidéki, külföldi tudósítókat már csak a megjelent számmal együtt kezdett keresni Nagy Béla.

– Semmit sem tudtam arról, hogy Nagy Béla ilyen előrehaladt már lapcsinálási terveivel. Egyszerre csak reggel újságot hoz a posta – meséli Zuber Ferenc, aki 1903-ban Debrecenben volt kultúrmérnök. – Felbontom, hát látom, hogy új lap! A Nemzeti Sport. És mellékelve van hozzá egy levél, Nagy Béla levele: „Felkérek, hogy új lapunk debreceni tudósítói tisztségét vállalni légy szíves . . .”

És így volt ez mindenfelé. Lehet, hogy Nagy Béla nem akart addig az igazi szervezésnek nekilátni, míg a lap első példányát kinyomtatva nem látta. Mikor aztán valóban tetté lőn az ige és megindult a Nemzeti Sport lázasan kezdett vidéki és külföldi tudósítókat keresni – amint a Zuber Ferenc említette eset és az ahhoz hasonlóak sora mutatja.

Hamarosan külföldi tudósítókat is szerzett Nagy Béla, akik közül az első Eidlitz Kornél volt, a Műegyetemi FC tagja. Eidlitz Glasgownban végezte ta-

nulmányait, s vállalkozott a Nemzeti Sport angliai tudósítására.

Így alakulgattak ki a lap első számai. A lapot ezekben az időkben a Légrády testvérek könyvnyomdája állította elő lapos nyomó gépen, ami a képek reprodukálására, a finomabb nyomási rendszer következtében sokkal jobban megfelel, de viszont meglehetősen lassú munka. Különösen lassú volt 1903-ban, úgy, hogy nem szabad csodálkozni azon, hogy a vasárnap reggel (vagy esetleg szombat estére) megjelenő lapba a nagyobb cikkeket kedden estig kellett eljuttatni. Lapzárta már szerdán délután volt, s csütörtök délig már legfeljebb pár sor „legújabb”, avagy „lapzárta után” érkezett hír kerülhetett a lapba.

Megjelent a Nemzeti Sport-ban 1933. március 15-én

Hoppe László

Horváth Sándor

Orosházán született 1914-ben. Mezőgazdasági középiskolát végzett, majd a József nádor Műegyetem mezőgazdasági karán mezőgazdasági mérnöki oklevelet szerzett. Fiatal agrármérnökként az egyetem üzemtani tanszékén volt tanársegéd, majd az Országos Mezőgazdasági Kamaránál segédtitkár. 1945 áprilisában került a „Szabad Szó”-hoz, mint mezőgazdasági rovatvezető. 1946 októberében Adorján Jánossal megalapították a „Magyar Mezőgazdaság” c. szaklapot, amelynek megindulásától nyugdíjazásáig (1978) felelős-, majd főszerkesztője. Közben dolgozott a Földművelésügyi Minisztériumban a Propaganda Osztály vezetőjeként és a Mezőgazdasági Vezetőképző Intézetében címzetes egyetemi docensként. A MUOSZ agrárpolitikai szakosztályának 1960 óta elnöke.

Kitüntetései:

Munka Érdemrend (arany) (kétszer)

Munka Érdemrend (ezüst)
Szocialista Munkáért

Érdemérem
Magyar Agrártudományi
Egyesület által alapított
„Tessedik Sámuel” emlékérem

A Magyar Mezőgazdaság születése

A szakirodalom, a betű szeretete már egyetemi éveim alatt kezdődött. A Hársfa utcai „Diákok Háza Falukutató Közössége”-nek tagjaként Gunda Bélával, Kovács Imrével és másokkal könyvet írtunk – egyik első falukutató monográfia – „Elsüllyedt falu a Dunántúlon” címmel Kemséről, amely könyvben én a falu mezőgazdaságának elemzését írtam. Fiatal agrármérnök koromban számos szakcikkem jelent meg szaklapokban, majd amikor 1946-ban a május elsejei felvonuláson találkoztam Adorján Jánossal, a neves agrár-publicistával, felvetődött, hogy indítani kellene egy mezőgazdasági szaklapot. A megbeszélést tett követte, az akkori Tájékoztatási Minisztériumtól az engedélyt megkaptuk és 1946. október 1-én Adorján János főszerkesztő és Horváth Sándor felelős szerkesztő nevével jegyezve megindítottuk a „Magyar Mezőgazdaság”-ot, amely eleinte kéthetenként jelent meg, majd a mezőgazdaság szocialista átszervezésének első éveiben heti lappá vált, amelynek akkortól kezdve nyugdíjazásomig főszerkesztője voltam.

Az első időszakban a szaklap a háború pusztításaitól szenvedett mezőgazdaság rendkívül sok nehéz problémájával állt szemben. Akkor tűztük ki Adorján Jánossal azt a célt, hogy a tudomány erejével segítjük a termelés megindítását, emeljük a földhöz jutott parasztság, majd a megalakuló szocialista nagyüzemek termelésének, életének színvonalát.

Így jelent meg felszabadulás után az egyik első mezőgazdasági szaklap, majd később, minisztériumi tisztviselő koromban többünk kezdeményezésére így kezdődött a mezőgazdasági szakkönyv-kiadás. A szakirodalom kiadásának hőskora volt ez, amely ma elismert mezőgazdasági termelésünk eredményeinek egyik tényezője.

Jean Effel

1908–1982

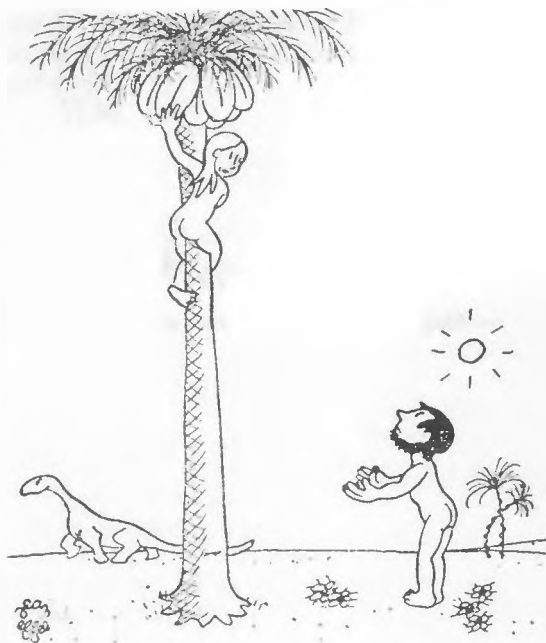
Francia közéleti karikaturista. 1933-tól a baloldali lapok rajzolója (l'Humanité, Les Lettres Françaises stb.) Rajz-sorozataival, politikai illusztrációival nemzetközi hírnevet szerzett.

Kitüntetései:

Béke Világtanács aranyérme
Nemzetközi Lenin Béke-díj
1980-ban Párizsban vette át a MUOSZ aranytollát.

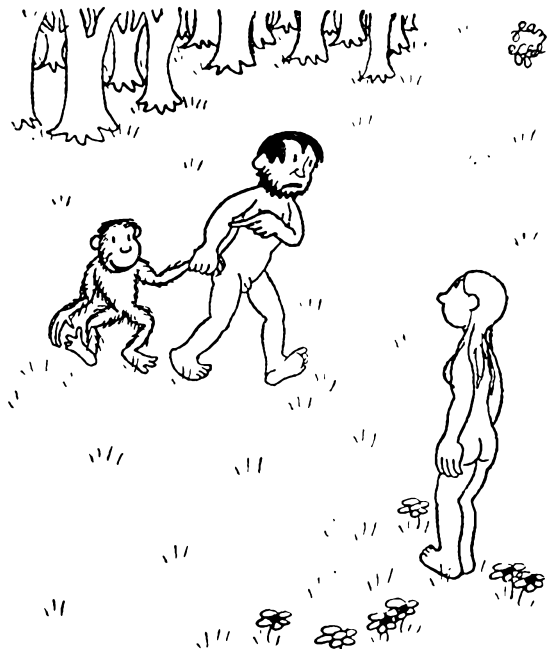
Jean Effel két rajzát az 1957-ben megjelent Ádám és Éva kötetből választottuk

**„Elképzelttem magamat a Paradicsomban. Előbb egyedül, aztán egy formás Évával. . . Megrajzoltam, mint tennék, milyen lennék, mint Ádám. . .”
– mondta.**

— Rémesek ezek a kenyérgondok . .

Ez a fa is másfél métert nőtt tegnap óta

— Megcsinálta mindjárt a karikatúrám is . . .

Kálmán Endre

1909-ben született Óbudán. Érettségi után Brünnben építészhallgató volt, 1930-ban itthon mint kommunistát letartóztatták. Sokat volt munkanélküli és többször ült fogházban. Az illegális Ifjú Proletár szerkesztő bizottságának tagjaként hasznosította a betűszedés és korrigálás elemeit, melyet a váci fegyház nyomdájában ismert meg. 1945 elejétől a Nemzeti Segély című szegedi lap első számait szerkesztette és a Délmagyarország szerkesztőségében dolgozott. 1947–48-ban az MKP sajtóosztályának munkatársa. 1949 júniusától 1950 márciusáig a Szabad Nép olvasószerkesztője, a pártrovát munkatársa. 1950-től 1956-ig a Pártmunkát (Pártmunkást, Pártépítést, Pártéletet) szerkesztette, 1959-től nyugdíjazásáig a Társadalmi Szemle felelős szerkesztő-helyettese. Ő fordította Marx és Engels néhány kötetét; cikkeket és tanulmányokat is írt munkásságukról.

Mint életrajzomból kitűnik

sokáig dolgoztam a sajtó területén, de mégsem jellegzetesen újságírói életpálya az, amelyet befutottam. Pártmunkás kollégáim inkább az újságírót látták ugyan bennem, de újságíró kollégáim mindig is pártmunkásnak tekintettek. Érthető tehát, hogy a magam tapasztalatai alapján semmiféle kiegészített és általánosítható újságírói életbölcsessel nem szolgálhatok.

Kálmán Endre

Dr. Kemény István

1901. december 12-én született Budapesten. A szegedi egyetemen bölcsészeti diplomát szerzett. Pályáját a régi Magyar Hírlapnál kezdte, majd a Pesti Napló munkatársa. A lap betiltása után A Mai Nap szerkesztője. A felszabadulás után az ottagú elnöki tanács tagjaként és az egyik igazoló bizottság elnökeként részt vett az új újságíró szervezet megalakulásában. 1945-ben a Világ, majd a Kossuth Népe, a Haladás szerkesztője, az Élet és Irodalom segédszerkesztője. 1951-től 1970-ig a Kisiparos Újság főszerkesztője, 1963 és 1982 között a Magyar Nemzet rendszeres vezércikk-írója. Irodalom-, sajtó- és kultúrtörténeti témájú írásai közül több konyvalakban is megjelent. (Tolnai Lajos. Európa gyermeke. Mégis huncut a német stb.)
Kitüntetései:
Munka Érdemrend (bronz, ezüst, arany)
József Attila
Tudományegyetem
aranydiplomája

Hat évtized

Úgy érzem, hogy ezt a rendelkezésemre álló kis helyet a legméltóbban akkor használom fel, ha megemlékezem azokról a ma már sajtótörténeti szereplőkké vált kollégákról, akikkel részint mint vezetőikkel, részint mint munkatársakkal a sors összehozott.

A régi Magyar Hírlappal kezdem, ahol Feleký Gézától megtanulhattam, hogyan kell a legkülönbözőbb témákról hitelesen és gyorsan cikket írni. Nem egyszer a nyomdába vitette le az írógépet, hogy az éjszakai órákban vezércikk szülessen a késő este érkezett fontos eseményről. Ebben a szerkesztőségben ismerkedtem meg többek között Móra Ferencel, Ignotusszal, Zsolt Bélával. Mindnyájuk tollából olyan írások kerültek ki, melyeket ma is tanulsággal olvashatunk.

Ezután a Pesti Napló következett. Itt Földi Mihály jó szeme olyan gárdát gyűjtött össze, amelynek tagjait még név szerint sem sorolhatom fel. Pillanatnyilag Bálint György, Laczkó Géza, Móricz Zsigmond, Kárpáti Aurél, Hunyady Sándor, Fodor József, Karinthy Frigyes, a mindennapi cikkeket író „csillagos” Szabó László alakja tűnik fel előttem az idők távlatából.

A Mai Napot a legnehezebb időkben, a háromnegyed fasizmus cenzúrájának éveiben szerkesztettem a kitűnő „lapvezér” Hegedűs Gyula megbízásából. Fellapozom a régi köteteket: Parragi György, Kunszery Gyula, Lendvai István írásai sorakoznak bennük.

A felszabadulás után a híres Literaturá-nál megismert régi kitűnő barátom, az utolsó magyar polit-histor, Supka Géza felújította az egykori nagynevű Világot. A szerkesztői szobában egy ideig Mihályfi Ernővel ültünk egymással szemben. Őt azonban hamar elszólította az országos politika. Igaz barátság fejlődött ki közöttünk és ez új tartalmat kapott akkor, amikor évekkel később ő került a Magyar

Nemzet élére. Olyan publicisztikai lehetőséget biztosított számomra, amelynek visszhangját az akkor még szokatlan számmal érkező olvasói levelek bizonyították.

Hálátlanság lenne, ha még két névről megfeledkeznék. Felkai Ferencceel a Kossuth Népet csináltuk együtt, Bölöni Györgyöt pedig – sajnos, csak rövid ideig – az Élet és Irodalom szerkesztőségében tanultam meg tisztelni, becsülni, szeretni.

Az említetteknek – és talán kimaradt társaiknak – köszönhetem, hogy több mint hat évtizeden át lelkesen kitartottam az újságírás mellett, amelyet nem foglalkozásnak, hanem hivatásnak tekintettem. És ha ma kezdeném, újra újságíró lennék.

Kemény István

Király Pál

1899–1980

Budapesten nyomdász családban született. Középiskoláit Budapesten végezte. 1921-ben lett újságíró a Magyar Hírlapnál. 1923-ban a Magyar Hírlap belső munkatársa. 1924-től 1938-ig az Est és az Esti Kurír rendőri riportere. 1939-től 1942 májusig alkalmi cikkíró. 1942 júniusától 16 hónapon át munkaszolgálatos. Erről az időről könyve jelent meg (Egy ítélet és ami mögötte van). 1946-tól 1950-ig Sajtószolgálat kötelékében dolgozott. 1951-től a 26. sz. Állami Építőipari Trösztnél Sztálinvárosban újságíró. 1956-tól 1961-ig a Duna-pentelei Hírlap szerkesztője. 1961 októberében nyugdíjba ment.

Kitüntetése:

Építőipar Kiváló Dolgozója

A Kossuth-szobor tövében lakik egy kilakoltatott család

Furcsa látvány állította meg ma reggel a Kossuth Lajos téri járókelőket. A Kossuth-szobor háta mögött, szemben a MÁV ötemeletes palotájával, a járda szélén üttört-kopott bútorok, batyuba csomagolt ágyneműk, szalmazsákok, kályhacsövek, konyhaedények hevernek rendetlen összevisszaságban a márványszobor tövében. Az emberek megállnak, nem értik ezt a furcsa képet. Csak amikor a kendőkbe és rongyokba bebugyolált, fehér, kötöttsapkájú leányka mozogni kezd az elnyűtt szalmazsákon és megpillantják a bútorok mellett álló fáradtarcú aszszonyt, akkor már kezdik érteni, hogy mit is jelent mindez a parlament, a Kossuth-szobor és a királyi Kúria impozáns palotájának környezetében.

Egy szegény család került az utcára, mert nem tudták a házbért fizetni. Halasztást már nem lehetett adni, mert hiszen remény úgyszemint volt, hogy további halasztás esetén Reichardt Ferenc géplakatos ki tudja majd fizetni a havi húszpengős házbért. Megindult erre a gépezet, amely a paragrafusok hideg parancsai alapján a kis családot kitétte az utcára. Most ide költöztek Kossuth apánk szobra alá, az elegáns és drága Lipótvárosi negyedbe, ahol egyelőre nem fizetnek egy fillér házbért sem...

Az emberek megállnak a kilakoltatott család szomorú tragédiájának színhelye előtt. Néhány szót beszélnek az asszonnyal, aki már kifáradt a sok kérdezősködésbe és aki tudja, hogy ezekből a kérdésekből aligha lesz kenyér a gyerekeknek ebédre és fedett szállás éjszakára. Szemben a szoborral, a divatos kávéház teraszán már terítenek a reggelihez a gyenge tavaszi napsütésben. Valaki leül és átpillant a túlsó oldalra. Odahívja a pincért és egy liter forró tejet és kenyeret küld a fehérsapkás kisleánykának. Közben valahonnan előkerül a családfő. A borostás arcú, 40 év körüli férfi, aki külsején hordja az esztendőket nyomorúságát, szenvedését és küzdelmeit.

A kisleány már a tejnek a felét megitta s most ő veszi kezébe a csuprot és szinte vad mohósággal kortyolja a fehér párolgó folyadékot.

– Éppen huszonnégy órája, hogy szegény férjem egy falatot nem evett – mondja magyarázatképpen a feleség a körülöttük álló embereknek.

Az asszony nem akar szánalmat kelteni maga iránt, készakarva kerüli mindazt, ami még jobban aláfestené ezt a nyomorúságos képet. Nem mond mást, csak a tényeket.

– Tulajdonképpen nincs is semmi mondanivalóm – kezdi, talán éppen arra gondolva, hogy szavakkal itt úgy sem lehet segíteni. – A férjem autószerelő és géplakatos. Két gyermekünk van: ez a hétesztendős kislányka és egy tizenötöszttendős, de az már dolgozni jár. Most, októberben volt négy esztendeje, hogy az uram munka nélkül van. Négy esztendő óta apró alkalmi munkákból tart el bennünket. Néha két hétig sincs semmi dolog és akkor éhezünk. A Donáth utca 28. számú házban laktunk, egy szobában mint főbérloők. Húsz pengő volt a havi házbér. De november óta nem tudtunk fizetni egy fillért sem. Tegnap délután kilakoltattak bennünket és így kerültünk ide a Kossuth Lajos térre.

Most közbeszól a családfő, aki különben már a kora reggeli órákban elindult, hogy segítséget keresen szerencsétlen sorsú gyermekeinek.

– Egyik hivatalból a másikba megyek, de legjobb lenne talán – mondja elkeseredetten –, ha fölmennék a Turulra . . .

A hűvös szél végigsöpri a Kossuth Lajos teret. A fehér márvány arany betűi szikráznak a napsugárban:

„. . . Szétszórt hajával, véres homlokával áll a viharban maga a magyar.”

Megjelent az Esti Kurírban 1935. IV. 6-án

Király Pál

Komáromi Magda

Budapesten 1921. április 1-én született. Ruhagyárból került az akkori Szabad Nép személyzeti osztályára. 1950-ben a Magyar Rádió „Válaszolunk Hallgatóink”-nak műsor létrejöttében segédkezett. MUOSZ-tag 1953-ban lett. Elvégezte az újságíró iskolát, a Marxista–Leninista Egyetemet. 1958–1976 között a Pest megyei Hírlapnál belpolitikai munkatárs volt. Kitüntetése: Munka Érdemrend (ezüst)

Nekem is volt aranytollam . . .

Én nem tudom, helyet foglalhatok-e ebben az „aranyos” könyvben? Én ugyanis unikum vagyok és minden nagyképűség nélkül kívánom, hogy mindvégig az is maradjak!

Amikor két éve megkaptam az Aranytollat, fogadtam a hol szívből jövő, hol csupán hivatalos jókívánságokat hozzá, szépséges tollamat piros tokjában odatettem a könyvszekrény egyik polcára, az íróasztalom mögé. Jó volt tudni, hogy ott van, jelképe, hogy talán nem vertem itt hiába olyan sokat, annyi éven át az írógépet.

Aztán, tavaly nyáron mindössze fél órára mentem el otthonról. S mikor hazajövet megállt a lift a kilencedik emeleten, nem akartam hinni a szememnek: a biztonsági zár kivésve, az ajtónk tizenhat helyen felfeszítve.

Krimin nevelt fantáziámmal rögvest rájöttem: hozzánk bizony betörtek. Ezzel egyetértett a kijött rendőrfőnök, az Állami Biztosító szakemberei. Ujjlenyomatvételek, kihallgatások, jegyzőkönyvek.

Jónéhány nap elmúlt, amikor volt kolléganőm telefonált: – és mondd, az Aranytollad ugye megvan?

Úristen! Tényleg, üres a helye! S eddig hogyan nem tűnt fel? Betörőm otthagya tokjaiban a férjem és jómagam különböző más érmeit, kitüntetéseit. De ezt, ezt bizony zsebre vágta. Akárcsak a bár-szekrényből elemelt egy üveg tokajit. Ezt is jóval később vettük észre. Hiába, tudta mi az érték.

Vitte az Aranytollamat, amiről azt hitte szegény barna legény (a kapuban még mit sem sejtve láttam is) hogy tömör színarany. Mit tudott ő holmi eszmei értékről? S vajon mit tett vele, amikor rájött: számára értéktelen, nyomravezetően eladhatatlan. Máiig sem derült ki, vajon összetörte, Dunába dobta, elásta Törökbálinton?

Azért mégis, kollégák, szorítsanak itt nekem is egy ülőhelyet . . .

Komáromi Magda

Komját Irén

1895–1982

Budapesten, a bolcsészkaron végzett. 1919-ben előadó volt a Köznevelésiügyi Népbiztosságon. Emigrációba kényszerült, ahol újságírói tevékenységet folytatott. 1939–44: Párizsban részt vett az ellenállási mozgalomban. 1946 januárjában hazatért. A Távirati Irodában, majd a Szabad Népnél dolgozott. 1948–49-ben az MDP KB külügyi osztály vezetője. 1956–61-ig a Társadalmi Szemle főszerkesztője. A MUOSZ alelnöke, az Országos Béketanács elnökségi tagja.

Könyvei: Az idők sodrában (1964), Népfrempolitikai (1967), Mező Imre (életrajz 1969), Tanítóim és barátaim (cikkgyűjtemény 1971).

Kitüntetései:
Köztestársasági Érdemrend
A Magyar Népköztestársaság
Érdemrendje IV. fok.
Munka Érdemrend
A Munka Vörös Zászló
Érdemrendje
Magyar Partizán Emlékérem

A Tanácsköztársaság
Emlékéreme
Munka Érdemrend (arany)
Szocialista Hazáért Érdemrend
Felszabadulási Jubileumi
Emlékérem
A Szovjetunió Legfelső
Tanácsának Lenin-emlékéreme
a centenáriumi alkalmából
Vorovszkij-díj

Komját Aladárról

Huszonöt év telt el Komját Aladár korai halála óta. Nemes embersége, kivételes tiszta élete negyed évszázad távlatában ma világosabban áll előttem mint valaha. Végigjártam azt az életiskolát, amelybe kézenfogva ő vezetett el s most jobban értem őt, mint ifjúságomban.

Látom nagy kékesszürke szemét: nem révedező, hanem mindig megfigyelő, meglátó és gondolkodást tükröző szem, a vitázó szellemű emberek élénk tekintetével. Ezt a vitázó szellemet az a képessége táplálta, hogy mindenben megragadja az ellentmondást, kutassa annak össze tevőit, keresse feloldását.

Sem a vitában, sem általában az emberekkel való érintkezésében nem volt türelmetlen. Nem emlékszem, hogy valaha is feladott volna valakit, vagy elfordult volna régebbi barátaitól. Nagy, nagy hűség élt benne mindenki iránt, akit szeretett és ez a vonás lehetett a szubjektív alapja párthűsége rendíthetetlen ségének . . .

Költő létére is szerette a rendszeres, fegyelmezett és gondos munkát; a bohémus életet, a felületességet, felelőtlen séget kommunistához méltatlannak tartotta.

Tudta fegyelmezni hatalmas, szárnyaló fantáziáját is; mint azt jó humorral így fejezte ki: ha már a kozmoszban járok, megragadom saját üstökömet és visszarántom magamat a valóságba.

Komját Aladár életének fő tartalma a forradalmi pártmunka volt. De nem ismerték fel énjét és nem értették meg őt azok, akik emiatt sajnálkoznak és úgy vélik, hogy politikai munkája elvonta őt igazi hivatásától: a költészettől. Nem. Ő tiltakozna a leghatározottabban pályájának ilyen megítélése ellen. Soha panasz-szót nem hallottam szájából. arról.

hogy a politikai munka terhére van, vagy azt, hogy a költői alkotás és a pártmunka között vívódva, úgy érzi választania kell a kettő között. A valóság az, hogy egy volt az ő politikai tevékenysége és írói-költői munkássága: mindkettőben ki akarta és ki tudta fejezni tudományos világnézetét, szocialista humanizmusát, erős hitét a kommunizmusban. Nem volt tehát tragikus konfliktus az ő életében. Sajnálni, fájlalni csak azt lehet – és biztos, hogy mindenki, aki ismerte fájlalja csakugyan –, hogy nem térhetett vissza és nem láthatta meg hogyan építik a magyar munkások és parasztok a szocializmust szeretett hazájában.

Elhangzott a Magyar Rádióban, 1961 decemberében

Komját Irén

Koncsek László

1905–1981

1905. január 27-én született Sarajevóban. Temesváron érettségizett, majd a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem teológiai karát végezte el.

1927-től 1936-ig mint katolikus lelkész és hittanár működött Battonyán, Makón és Szegeden. 1936-ban kilépett a katolikus egyházból és mint újságíró dolgozott 1940-ig Debrecenben, a Tiszántúli Független Újságnál és közben a Debreceni Újság munkatársa is volt. 1940-től 1944-ig Szatmárnémetin, a Szamos című napilapnál működött.

1944-ben a budapesti Ferrrotechnika Szerszámgépgyárban, mint betanított munkás dolgozott. 1945. február 15-től ismét mint újságíró működött és 1945. május 1-től felelős szerkesztője lett a Makói Népujságnak. 1950-ben Makóról Győrbe helyezték, ahol a Győr-Sopron megyei Hírlap felelős szerkesztő-helyettese, majd 1954-től felelős szerkesztője. 1957. március 1-től Budapesten, a Magyar Rádió

Idegennyelvű Főosztályán a központi szerkesztőség vezetője majd főosztályvezető-helyettes lett.

1959 novemberében a Népszabadság szerkesztő bizottságának tagja, közben három évig berlini tudósító.

Kitüntetései:

Dunai Árvízvédelemért

Emlékérem

Szocialista Munkáért

Érdemérem

Munka Érdemrend

Munka Érdemrend (arany)

Felszabadulási Jubileumi

Emlékérem

A stradivarik mestere

Kétszáz esztendő, borostyánnal befuttatott, öreg weimari házban lakik és dolgozik a háború befejezése óta Willi Lindörfer, a mesterhegedűk szerelmese.

Faszobrásznak indult, szeretett hegedülni. Olcsó nyikorgó hangú hegedűvel kezdte. Jobbat akart és épített magának egyet. Ez sem volt jó, újabbat csinált. Így kezdődött.

Coburgban dolgozott akkoriban egy faszobrásznál, esténként pedig kocsmában hegedült. Nem hagyta nyugton a hegedűkészítés. A coburgi vár hangszergyűjteményében találkozott először a régi mesterek remekeivel. Lemásolta őket, de gyatrán sikerültek. Berlinbe költözött. A mosonmagyaróvári születésű Flesch Károlynál tanult hegedülni s beállt Hermann hegedűkereskedő műhelyébe, ahol megtanulta a mesterséget. Több mint húsz Stradivarit javított. Leste a titkukat, lerajzolta őket, évtizedekig kereste lakkjukat. Keresés, kutatás, tanulás és a munka kötötte le napjait, este pedig a hegedülés a berlini kávéházakban, de elérte a célját: mester lett. Műhelyt nyitott Berlinben, javított és remek másolatokat készített.

„Felfedezték”, s felfedezését egy magyar hegedűművésznek, Telmányi Emilnek köszönheti. Nyilvános hangversenyen Telmányi játszott először egy Lindörfer által készített Stradivari-másolaton.

A műhely asztalán két hegedű hever, azon dolgoznak a fiával. Lindörfer előtt egy szétszedett, laikus

szemnek koszos, megrepedt, kilyukadt, égetni való roncsalmaz fekszik. Meg is mondtam neki. Kezembe nyomta a hegedű fenéklapját: Stradivari kézjegye volt benne. Felbecsülhetetlen az értéke. Hegedű lesz belőle – ígérte.

Fia egy Rogerius hegedűt javított, értéke 25 ezer arany márka. Mindkét hegedűnek története van. A weimari Liszt Ferenc zeneművészeti főiskola felkérésére átvizsgálta a megrokkant, lomtárba dobott hegedűket, ott találta mindkettőt. Most megjavítja és nagy értékkel gazdagítja a főiskolát.

– Volt-e valami legendás, eddig fel nem fedezett titkuk a régieknek? – kérdem.

– Rembrandtnak és Rubensnek – válaszolt kérdéssel a kérdésemre – volt-e titkuk? Nem volt, egyszerűen csak – tudtak. Művészek voltak, tehetségesek és ismerték minden porcikájában az anyagot, amivel dolgoztak.

Csak több évszázados fával dolgozik Lindörfer. „Lelke van a fának – mondta – és ezt ismerni kell.” 1932-ben leégett a stuttgarti kastély. Öreg gerendáit tüzelőnek adták el. Éppen Stuttgartban járt, amikor szekereken tüzelőnek hordták a többszáz esztendő fadarabokat. Lélekszakadva rohant a kastélyba és kiválasztotta, megvette a legszebbeket. Berlinbe szállította, maga fűrészelte lapokba. Ezekből az érett, kiszáradt gerendákból építette hegedűit.

Kezébe vesz egy hegedűt. Guarneri másolat. Haborúban szétrombolt oltár hátsó falából készült. Négyszáz éves a fája. Egy Bach-fúgát játszik rajta. Hangja szétárad a műhelyben. Édes és nehéz, mint a nemes óbor íze.

– Nem lehet megkülönböztetni a másolatokat a régiektől?

– Hoelscher professzor, a csellóművész – válaszolt egy történettel – Jénában hangversenyzett. Délelőtt átjött hozzám Weimarba. Van-e valamije? Egy Guarneri másolat, mutattam neki. Ingujjra vetkőzött, nekikészülődött és minden oldalról alaposan megvizsgálta a csellómat, aztán órákig játszott rajta. Megtetszett neki és este a hangversenyen felváltva játszott a Stradivariján és az én Guarneri másolatomon. Senki sem vette észre a különbséget.

Fia – ma 16 éves, letette már a segédvizsgát, na-

gyon tehetséges, önállóan dolgozik és nagyon szereti a hegedűket – folytatja majd apja művészi munkáját.

Részlet a Népszabadságból, 1965. június 12.

Koncsek László

Környei Elek

1905–1982

1905. június 15-én született Selmecbányán. Az ottani reáliskolában érettségizett. Pozsonyban kezdte az újságírást, ahol a Híradót és az Új Híreket szerkesztette, majd a Komáromi Lapok szerkesztője volt. A felszabadulást követően Magyarországon élt és az MTI munkatársaként dolgozott nyugdíjazásáig. Első verseskötete 1929-ben Négyszemközt címmel jelent meg, majd újabb kötetét 1942-ben adta ki Ifjú szívekben címmel. Költeményei MTI-s korában is gyakran megjelentek napilapjainkban. Közülük többet megzenésítettek. Drámát írt Napóleonnól, Eleonore Duseról és Fadrusz Jánosról. A legtöbbit talán szeretett Martonvásáráról írt, a Beethoven kultuszról, amelyért olyan sokat tett.

Rodin vallomása 1917 tavaszán – amikor német ágyúk Párizst bombázták –

Igen, az este régen rámköszöntött,
s fáradt kezemben még mindig a véső.
Nem vágyva másra munkám örömében,
hogy megismerjem szerszámom hatalmát:
egyetlen munkanap volt életem.
Tudom, nem voltam több, mint egyszerű
munkás a szépség szent alázatában.
S ha mégis mondják majd nevem: Rodin,
a névtelenné vált művészetet
idézik, mintha mondanák: a tenger –
mert nem más: mozgás, mélység, messzeség.
Varázsló vésőm, munkaeszközöm,
mely szárnyakat adott a végtelenhez,
kihull maholnap erőtlén kezemből.
S ki hittem abban: nem éltem hiába –
borzadva félek most e május estén
a virágzó fák mögül rámleső
haláltól, iszonyú háborútól.
Gyötrő kétséggel kínoz minden éjjel
a tehetetlen, pusztá félelem,
ha nyitott szemmel virrasztok az ágyban,
s hallok a gyilkos bombák robbanását.
Testvérnepekért vagyok nyugtalan,
s e szó hiteléért: emberiség.
Ó, Értelem, te ember-alkotó,
adj gyógyírt, enyhét égő kínjaimra,
hogy hinni tudjak újra benned: ember!
Segítsetek, még egyszer, szobraim:
azért születtetek, hogy mozdulatlan
mozgásokban örökké éljeteek.
Biztass, új hőroszunk, „Gondolkodó” –
nem pusztulhatsz el még oly zűrzavarban,
mint a létedre törő háború.
S te is, márványba-forrt ritmus, „A csók” –
hirdesd jogát e legszebb mozdulatnak,

amely örök, mint az „Örök tavasz”,
s csodában hinni rügytől is tanuljunk.
S szólj hozzám, pár szót, nagy Victor Hugo,
– homlokod boltívét mintáztam én! –
dicső aggastyán, ifjú lázadó,
kinek szavától reszketett a zsarnok,
s beszéljete, calais-i férfiak,
kik megmutattátok az életért
halálba menni-készek forradalmát –
biztassátok, ki eddig biztatott!

Környei Elek

Kristóf László

Született 1911. december 29-én Jolsván. A Felsőkereskedelmi Iskola elvégzése után, 1929-től magántisztviselő Kassán. Emellett ír, fordít, részt vesz a haladó kulturális egyesületek munkájában. A második világháború idején munkaszolgálatos, 1944 októberében átszökik a Vörös Hadsereghez. Szabadon bocsátják, Debrecenbe kerül, ott eleinte az alakuló MKP központjában tolmácskodik, november 15-től az Arany Bika szálló titkár-tolmácsa; majd az Ideiglenes Nemzetgyűlés, később a Szövetséges Ellenőrző Bizottság megbízásából a szálloda igazgatója. 1945 tavaszától Budapesten, a Britannia szállóban folytatja munkáját. 1946-tól kezdve hivatásos újságíró. Munkahelyei: Új Szó, Új Világ, olvasószervező-főmunkatárs. 1957-ben a Magyarország rovatvezetője. 1958–59-ben a Tájékoztatási Hivatal osztályvezetője, 1960–1972 között a MUOSZ elnökségi titkárságának

vezetője. 1972-től nyugdíjas. Az Interpress Magazin-nak kezdettől fogva külső munkatársa. Négy felsőfokú nyelvizsgája van (orosz, német, cseh, szlovák).

Kitüntetései:

Népköztársasági Érdemérem (ezüst)

Munka Érdemrend (ezüst, arany)

Felszabadulási Emlékérem

Tanácsköztársasági

Emlékérem

MSZBT aranykoszorús

jelvénye (kétszer)

Emlékek-szilánkok

Negyvenöt nyarán a SZEB szovjet részlegének alkalmazottjaként a Britannia szállóban dolgoztam. Egyik délelőtt megszólal az irodában a csengő. Az ügyeletes őrszem hivat. Katonásan jelenti: Tovaris direktor, egy oroszul beszélő civil be akar jönni, de nincs propuszkja (belépési engedélye).

– Tudod-e ki ő? – kérdem mosolyogva.

– Nem tudom, de akárki legyen is, nem lehet.

– Ez Ilja Ehrenburg . . .

Egy másodperc, s az őrszem csillogó szemmel vigyázzba vágja magát: „Pozsalujszta, tovaris Ehrenburg!” Miután a vendéget bekísértem, visszajöttem a portára. A fiatal tizedes zavartan-kedvesen mosolyogva kért, hogy mentsem majd ki a parancsnoknál a „szabálytalanság” miatt. Mert, mondta, Ehrenburgot annyira tisztelik a hadseregben is, hogy az ő újságcikkeibe nem volt szabad mahorkát sodorni és rágyújtani . . . (És a nagy nevű író-publicista még aznap dedikálta franciául az egyik magyar munkatársamnak – ma neves jogász – Moszkva nem hisz a könnyeknek című, német nyelven megjelent kötetét. Máig is sajnálom, hogy több példány nem volt a közeli könyvesboltban, így nekem nem jutott belőle.)

. . . „Kristóf csak egy van?” 1959. Színhely: az Országház. A Tájékoztatási Hivatalban dolgozom. Egy szép napon – hogy a megfelelő közhellyel éljek –

aktacsomóval a hónom alatt, a kupolaterem felé tartok, amikor az egyik oszlop mögül rámszisszen Kovács Márton protokollfőnök: „Tedd le gyorsan valahová a dossziét! Gyere ide, állj oda középre, fogadd Sukarno elnököt és kísérd Dobi elvtárs-hoz . . . Mit bámulsz? Kristóf-Kristóf. Madár-madár”. Két-három másodperc . . . Egy kis igazítás a nyakkendőn, s máris ott állok, komoly arccal, de belül kissé remegve és látva, hogy a magyar kísérők közül többen ajkukat harapdálva, de mosolyogva kacsintanak, udvariasan meghajlok a fekete fezes vendégek előtt: „Soyez le bienvenu, Monsieur le Président! . . . Bonjour, messieurs . . .” És már fordulunk is balra, az Elnöki Tanács felé. Talán fél perc volt az egész. A keresztfolyosón, másodperceket késve, megérkezett Kristóf István, az Elnöki Tanács titkára. Egy intés, zavart mosoly, gyorsan lelépek, ő beáll a helyemre . . . Barátságos oldalbalökés hátulról: jól csináltad, sikerült . . .

S valahányszor eszembe jut a sikeres beugrás az a bizonyos kisördög döfköd azzal, hogy vajon nem csodálkozott-e holtáig a távoli vendég: ugyan miféle fura ország ez, ahol egy nyúlánk, kopaszodó ember fogadja, s mire a helyszínre érnek, kinő dús fekete haja és jónéhány kilót fel is szedett.

* * *

Kassán, majd szülővároskában, Jólsván járva gyermekkori emlékeim elevenedtek fel; jó néhány barát, volt iskolatárs, ismerős – és a családból már senki, csak édesapám sírja . . . Visszatérve riportban számolok be élményeimről. Egy-egy mondatban megemlítem, hogy itt született és élt Basilides Mária, s hogy Móricz Zsigmond itteni élményei alapján írta meg annakidején Az isten háta mögött című regényét.

Az Új Világ e számának megjelenését követő napon besietett a szerkesztőségbe Péterfi István, mindnyájunk szeretett Pista bácsija. Összevissza ölelt, megköszönte, hogy nem feledkeztem meg az ő drága, megboldogult feleségéről . . . S amikor már a MU-OSZ-ban dolgoztam, valahányszor bejött az elnökségi, választmányi ülésre, mindig így köszöntött: „Éljenek a jolsvaiak!”

* * *

Kis világnyelvek is vannak – állapítottuk meg derűsen egy alkalommal a Férihegyi-repülőtéren. Fontos nemzetközi tanácskozásra érkeztek a tudósítók számos országból. Felváltva fogadták őket a MUOSZ munkatársai. Jómagam egy prágai kollégára és a Le Monde-nál dolgozó kolléganőre vártam. Alighogy a prágai gép megérkezett, már jelezték a párizsi járat érkezését. Megkértem a prágai kollégát, várjon pár percig, majd együtt megyünk a várakozó kocsinkhoz. Hamarosan üdvözölhettük is tolmácsnőnkkel Mme. Bousouglou-t (ha jól emlékszem a nevére).

„Engedje meg, hogy bemutassam prágai kollégánkat . . .”

„Nagyon örvendek, kedves barátom, sose fáradjanak a tolmácsolással” – így a francia kolléganő, ékes cseh nyelven, majd jó zamatos prágai szlengben, körülbelül így: „Jaj, de jó hapsikám, legalább eldumcsizunk egy kicsit . . .” Kiderült, hogy évekig Prágában járt középiskolába, ott dolgoztak a szülei. S miután megemlítettem, hogy én Ostravában is tanultam, majd Kassán éltem, útközben pihenhetett egy kicsit a tolmácsnőnk . . .

Kristóf László

Kristóf László

1927-ben született Vácon. A budapesti Wesselényi Miklós kereskedelmi iskolában érettségizett. 1954-ben a Képző- és Iparművészeti Gimnázium fotóriporteri szakán szerzett képesítést. Dolgozott a váci Forte Fotókémiai Ipar Vállalatnál, a Magyar Fotó Állami Vállalatnál, 1955-ig a Képes Sport és a Szabad Föld szerkesztőségében. 1955-ben a Belügyminisztérium állományában, majd a Magyar Rendőrnél riporterként tevékenykedett. Kitüntetései: Haza Szolgálatáért Erdemérem (ezüst)

Életmentő igazolvány

Néhány hónappal azután, hogy a Képes Sport szerkesztőségétől átkerültem a Belügyminisztérium állományába, az ellenforradalom napjaiban a fővárosban rekedtem. Szüleim, s jómagam is akkor Vácott laktunk. Úgyszólván heteken-hónapokon keresztül semmit sem tudtunk egymásról. Abban az időben a sok tennivaló mellett odabenn a számvetések korszakát éltük. Mérlegeltük a jelent és a jövőt. Egyik nap meglátogattott bennünket a Belügyminisztériumban dr. Münnich Ferenc elvtárs: „Bízzanak, reménykedjenek és dolgozzanak, lesz kibontakozás elvtársak!” mondotta Münnich elvtárs. Sokat értek e szavak akkoriban, bár hol volt még a vége?

E gondolat igazi értelme akkor nyert különös jelentőséget, amikor hosszabb idő után eltávozhattam haza. Akkoriban sem vonat, sem autóbusz nem közlekedett. Hogyan jussak haza Vádra? A távolság több mint harminc kilométer. Nekivágtam gyalog. Szerencsémre az utcán találtam egy kerékpárt, amin semmiféle gumiabroncs nem volt, amolyan eldobott bicikli. Mégis jobb a gyaloglásnál – gondoltam – és ezzel indultam hazafelé. Irtózatos volt a pedált teker-ni! . . . Sűrűn ropogtak még a fegyverek Budapesten. Izgalmas, feszült helyzetek a rettenetes januári hidegben. Két igazolvány volt nálam, az egyik a belügyminisztériumi, a másik pedig a Képes Sport igazolványom. Szerencsémre nálam maradt. Akkor még nem tudtam, hol, mikor és melyik igazolvány lesz a jó. Budapesten nagyjából rendeződött már a helyzet. Itt az igazoltatásoknál bármelyik „jó” volt.

Dunakeszi határához érve nagy tömeg, csődület. Igazoltatnak. Mivel időben láttam, hogy emlékművet döntögetnek, tudtam melyik igazolványra lesz szükségem.

„Állj, ki vagy, honnan jössz!” – förmedt rám egy suhanc.

Igazold magad! – Ekkor elővettem a Képes Sport igazolványomat – bízva abban, hogy ebben a hely-

zetben ez a megfelelőbb. Az igazolványt átnézve, megkérdezte, hogy melyik labdarúgócsapatnak vagyok a drukkere? Természetesen azt válaszoltam, hogy amelyiknek te is szurkolsz!

Ezután teljes gőzzel zötyögtem tovább. Már-már otthon képzeltem magam, de Váchoz érve, kiszabadult rabok csoportjába botlottam. Embereket vetkőztettek, hogy rabruháiktól szabaduljanak.

Az igazolványaim! Rémiült fel bennem a gondolat. Gyors mozdulattal az ingem belsejébe rejtettem. Szerencsém volt, mert csak a felöltőmre volt az egyiknek szüksége, amit le is cibált rólam.

A Képes Sport újságíró igazolványomat azóta is őrzöm.

Kristóf László

Lovas Márton

1905. március 26-án született Budapesten. Négy polgári iskolát végzett, tanult szakmája vasesztergályos. (19 évet dolgozott esztergápadon.)

A kommunista párt tagja 1922 óta. A húszas évek elején (1924–1927) az FKP tagjaként a franciaországi magyarnyelvű kommunista mozgalomban vett részt; a „Párisi Munkás” kommunista hetilap alapító tagja, majd egyik vezető munkatársa.

A KMP Külföldi Bizottsága 1928-ban hazaküldte. Itthon a KIMSZ titkára volt (1928–30). Letartóztatták, majd 1929-től illegálisan folytatta titkári tevékenységét a KIMSZ élén. A KMP II. Kongresszusán a KB tagjává választották, majd PB-taggá. Budapesten 1930-ban a „Kommunista” szerkesztőjeként dolgozott, ezután Bécsben, mint a Külföldi Bizottság tagja, az Új Március munkatársa volt. 1930 novemberében a moszkvai Lenin-iskolában tanult. A magyar rendőrség 1931-ben a biatorbágyi merénylet elkövetésével

vádolta. 1932 végén le-tartóztatták és koholt vád alapján 3 évre ítélték. 1946 őszén végleg hazatért, ideiglenesen rehabilitálták, de 1949-ben kizárták az MDP-ből. 1954-ben rehabilitálták. 1947-től a SZOT-ban, majd a Népszava Könyvkiadónál dolgozott lektorként, később a Kossuth Kiadóban. Ő szerkesztette az ellen-forradalomról szóló Fehér Könyvek II. és III. kötetét. Legutóbbi könyvét a Kossuth Kiadó adta ki 1975-ben Mezőgazdaságunk fejlődése és távlatai címmel. 1958-tól több mint két évtizeden át a Figyelő gazdaságpolitikai hetilap mezőgazdasági rovatát szerkesztette.

A szocialista agrárszemlélet fejlődéséről

Az agrárpolitika alapját az az elképzelés alkotta, hogy a népgazdaság élelmiszer-szükségletét központilag kell megállapítani, és ez a központi terv megszabja a helyi feladatokat is. Vagyis az alapvető agrárpolitikai koncepció a termelés központi irányítása volt, amelyben a termelőnek nincsen más feladata, mint a kapott termelési terv végrehajtása.

Ez az egyszerű – és szép – elképzelés azonban alapjában hibásnak bizonyult abban az esetben, ha a termelőnek nem állt érdekében a központi terv teljesítése, vagy ha nem rendelkezett a terv teljesítéséhez szükséges anyagi és egyéb feltételekkel (vetőmagokkal, állatokkal, gépekkel stb.)

Idő kellett hozzá, míg az irányító szervek felismerték, hogy a központi tervezés és a tervutasításos rendszer alapjában hibás, dogmatikus szemlélet, mert kiküszöböli a felelősséget a tervért és a termelésért. Ugyanakkor megfosztja a termelőt attól a lehetőségtől, hogy a saját – esetleg a központi tervtől eltérő – jó kezdeményezését valóra váltsa.

A központi szervek soha nem feleltek az általuk kidolgozott tervek teljesítéséért, a termelők sem érezték felelősséget a terv teljesítéséért, mert azokat

nem ők dolgozták ki „felülről” kapták –, és rendszerint több területen nem felelt meg érdekeiknek és lehetőségeiknek.

Az országos tervek kidolgozásának módja, jóllehet, helyes volt, de az országos tervet úgy kellett volna átalakítani, hogy az összhangba kerüljön a termelők érdekeivel és lehetőségeivel. Fel kellett tehát adni azt a felfogást, hogy a központi tervet csak le kell bontani a termelőegységekre és ezután azt a gyakorlatban teljesítik. Ez a nézet dogmatikus szemléletnek bizonyult.

Az új tervezési rendszer elvi alapja, hogy a tervet maguk a termelők – mezőgazdasági nagyüzemek – dolgozzák ki, vagyis a tervezést is decentralizálni kell. Ez azt jelentette, hogy minden termelő az érdekeinek és a lehetőségeinek figyelembevételével maga dolgozza ki tervfeladatát, és felel annak teljesítéséért.

Új feladatként jelentkezett tehát annak a megvalósítása, hogy a vállalati tervek összhangban legyenek a népgazdaság, a külkereskedelem igényeivel, azaz a népgazdasági tervvel. E feladat teljesítése a gyakorlatban – részben a piaci befolyásolás eszközének a felhasználásával – lehetővé vált, amit bizonyít is, hogy a tervutasítás megszüntetése után a mezőgazdaság teljesítette termelési tervét.

Az országos terv kidolgozása a központi irányítás feladata, de nem feladata utasítások kiadása a terv teljesítése érdekében. A központi irányítás hatáskörébe tartozik viszont azoknak a szabályozóknak a kidolgozása, amelyek segítségével az országos terv teljesítése a gazdaságok érdekévé válik.

Az első pillantásra talán árnyalatinak tűnik a különbség a korábbi és mai irányítási rendszer között. Az utasításos rendszerben a vállalati kollektívát és minden egyes dolgozót kizártak a tervezésből, a felelősségből és a kezdeményezésből, csupán a központi akarat végrehajtói voltak.

Az új irányítási rendszerben a vállalat vezetői – de az egyes dolgozók is – önállóan terveznek, azt teszik, amit gazdaságosnak látnak. Így az új tervezési rendszer százezernyi szakember kezdeményezését szabadította fel, vontá be a tervezésbe és az alkotó munkába.

A legnagyobb kárt az ország mezőgazdaságának az a kistermelőkről alkotott dogmatikus szemlélet

okozta, amely a szocializmus ellenségeként értékelte a kistermelőt. A bér munkást nem alkalmazó paraszt nem ellensége a szocializmusnak, hanem – megfelelő agrárpolitika esetén – a szocialista termelés nagy tartalékát képezi.

A történelmi tapasztalat azt bizonyítja, hogy a háztáji és kisegítő gazdaságok termelése nélkül a szocialista országok lakosságának élelmiszerekkel való ellátását nem lehet megoldani.

Részlet A gazdálkodás c. folyóiratban,
1979-ben megjelent cikkből

Lovas Márton

Dr. Majercsik Sándor

Kutason (Somogyban) 1909. június 8-án született. Az államtudományi doktorátust 1931-ben szerezte meg a szegedi egyetemen, ahol 50 év múltán aranydiplomát kapott. 1926-ban, hetedikes gimnazistaként elnyerte az ország legjobb diákgyorsírója címét. Az érettségi után 1927 decemberében a parlamenti gyorsírói szakvizsgát tett és ettől kezdve 1951 végéig megszakítás nélkül a gyorsíroda tagja volt. 1952. január 1-től a Magyar Távirati Irodába került. 1941-től 1944 őszéig másodállásban az Est-lapok munkatársa volt, több szakkönyvet írt és éveken át szerkesztette a Gyorsírók és Gépírók Lapját. 1976. január 1-én nyugdíjba ment. Ötször nyert országos gyorsíró-bajnokságot. Megszerezte az örökös gyorsíró-bajnok címet. Az 1937-es bayreuthi nemzetközi gyorsíróversenyen második, az 1938. évi budapesti versenyen első volt és ezzel elnyerte a Közép-Európa gyorsíró-bajnoka címet.

Kitüntetései:
Munka Érdemrend (ezüst)
Kiváló Dolgozó
Béketanács aranyjelvénye

A téma az utcán hever

– De néha a túlsó oldalra is át kell menni érte. Így történt ez újságíró pályám egyik legkedvesebb sikere alkalmából.

1961 februárjában a Lumumba meggyilkolását követő napokban számos tiltakozó gyűlés zajlott le. Tizenötödikén, szombaton délután rovatvezetőm azzal a kéréssel állt elő, hogy szerezzek valami hasonló anyagot a tudomány vagy az egészségügy területéről, amely hozzám tartozott. Reménytelennek láttam az ügyet, mivel erről már korábban informálódtam, de azért felhívtam az Orvosegyetem KISZ Bizottságát, hátha akad valami. Közölték, hogy náluk ilyen gyűlést nem rendeznek, majd kérdezősködésemre elmondták, hogy a Bugát Pál kollégiumban éppen van egy kisebb összejövetel, sőt az egyik ottlakó afrikai diáknak birtokában van Lumumba sajtó kezű levele.

Nagy fogás érződött, s rohantam át az MTI-től utcasaroknyira lévő kollégiumba. A találkozonak már régen vége volt és egy óra múlva került elő a városból Philemon Mikol O Sarungi, tanzániai orvostanhallgató barátjával, L. A. Binagi közgazdász hallgatóval. Sarungi elmondta, hogy 1958-ban az Afrikai Népek Szolidaritási Mozgalmának kairói nagygyűlésén ismerkedett meg Afrika nagy fiával, akinek 1960 nyarán, Kongó függetlenségének elnyerése alkalmából Binagival együtt üdvözlő levelet írt a Budapesten tanuló afrikai diákok nevében. Leveleikre Lumumba október 27-én válaszolt. Akkor már házi őrizetben volt. A levelet készségesen, bizalommal kölcsönadták.

Mélységesen őszinte, emberi dokumentum volt. Nem törekedett ugyan benne hitvallást adni, de néhány sorban mégis összefoglalta erőfeszítéseinek célját, olyan igazi kongói nemzet megteremtését, amelyből száműzve van minden törzsi háború, testvér-egyetem harc. Hangoztatta szilárd eltökéltségét a fekete fajú népek felszabadításáért folyó harcban és

rendíthetetlen hitét, hogy a felszabaduló afrikai népek képesek lesznek elérni a világ bármely más nemzetének színvonalát.

A francia nyelven, gyönyörű kézírással írott levelet az MTI-ben természetesen rögtön lefordították számomra és a fordítást olvasva olyan részt találtam benne, amelyet szerintem Lumumba nem írhatott, mivel szöges ellentétben állt felfogásával. Mikor ezt szóvá tettem, a fordító kicsit megsértődött, de némi vita után elővette a Sauvageot-szótárt, a maga igazolására, s ekkor derült ki, hogy a mondat lényegét meghatározó igének a fordító által használt közkeletű értelmén kívül van egy második jelentése is, méghozza az elsőnek pontosan az ellenkezője. Nem elég tehát a szerencse . . .

Ezek után természetesen nagy ambícióval írtam meg cikkemet. Így esett, hogy másnap Pécsi Ferenc, az MTI akkori második embere a folyosón elcsípve melegen gratulált a nagy haditetthez és közölte, hogy a legtöbb világlap átvette anyagomat.

Dr. Majercsik Sándor

Mattanovich Béla

Rezsőházán született, 1907. szeptember 29-én. Már gimnáziumi éveiben vidéki és budapesti sportlapok tudósítója volt. Három és fél évig orvostanhallgató. 1926-ban a Nemzeti Sport belső munkatársa, később tördelő-szerkesztője. Bécsben és Rómában újságíró-szemeszteren vett részt. 1946-tól a Népsport tervező szerkesztője, ill. segéd-szerkesztője. Innen ment nyugdíjba 1969-ben. 1960–1980 között a labdarúgás tervező szerkesztője. 1954-től a Sportfogadás belső, ill. külső munkatársa. Kitüntetései: Sport és Testnevelés Kiváló Dolgozó Szocialista Munkáért Érdemérem Munka Érdemrend (ezüst)

Régen volt . . .

BEVÁLT. 1917 májusában soroztak. Még tízéves sem voltam, s ott álltam meztelenül a sok meztelen és felöltözött felnőtt között. A családom ugyanis a kőszegi katonai iskolába akart küldeni. Bevált – mondta az orvos, de aztán Szibériából megjött apám kívánsága: katonának ne adjátok!

HELYREIGAZÍTÁS. 1923-ban helyreigazítást küldtem Békéscsabára, a Sport című lap szerkesztőségébe. Megköszönték, s felkérték a lap mezőtúri tudósítójának. Három héttel később a budapesti Sporthírlap is felkért.

SZERENCSE. 1926 februárjában jelentkeztem a Nemzeti Sportnál. Mamusich Mihály dr., a fiatal újságírók lelkes támogatója azt mondta, hogy másnap, vasárnap menjek ki az FTC–NSC mérkőzésre és írjak 100 soros próbatudósítást. Kimentem, megírtam, átadtam, s ő a fiókjába tette: „Most sok a dolgunk, holnap majd együtt átnézzük”. Hétfőn reggel dr. Buchböck Gusztáv professzor úr óráján – kémiát adott elő, orvostanhallgató voltam –, a pad alatt olvastam a Nemzeti Sportot: FTC–NSC... De hiszen ez csaknem szóról szóra az én írásom. Rohantam be a szerkesztőségbe, Mamusich dr. ezzel fogadott: „Képzeld, este tíz óra után Hoppe Laci, a szerkesztőnk kiabált: ez a Gallowich Tibi már megint nem hozta be az FTC–NSC mérkőzés tudósítását! „Mit kiabálsz, mondtam neki, s kihúztam a fiókból a tudósításodat.”

TÉVEDES. 1937 Bázeli. 5–1-re nyert a válogatotunk kupamérkőzésen. Várom a budapesti hírást. A svájci posta mindig percnyi pontos, de most már tíz perc is eltelt. Rohanok le a portáshoz. Ő adta tegnap a szálló telefonszámát. „Bocsánat, mondja, az a szálló most nyílt meg, a múlt héten még Büszszelben voltam portás, s annak a szállónak a számát adtam.”

NINCS KAPCSOLÁS. 1941. április 6. Köln. Már egy órája hiába várok a pesti hívásra. Kérem Bécsset.

Megkapom, s magyarázom a bécsi munkatársunknak, hogy mi a helyzet. Továbbításra neki adom a tudósításomat. Visszahív, ő sem kapott kapcsolást. Hitler csapatai azon a napon indultak el Jugoszlávia ellen.

JÓSLAT. 1946. München, az amerikai hadsereg német nyelvű lapjának szerkesztőségében Arthur Steinert keresem. Bécsben vagy 15 évvel korábban együtt vettünk részt nyári újságírói szemeszteren. Századosi uniformisban fogad, nagyon kedves. Közben bejön a fotóriporter, s ő így szól hozzá: „A múlt héten képeket kértem! Mi ötven évre tervezzük Németország megszállását, s szeretném addig megkapni.” Erre tettem egy megjegyzést, de csak úgy magamban. Azóta 38 év telt el.

Mattanovich Béla

Máté György

1913-ban Budapesten született. Iskolai végzettsége kereskedelmi érettségi. Német, francia és olasz nyelven beszél.

A Béke és Szabadságnál, az Érdekes Újságnál, a Szabad Népnél és a Népszabadságnál dolgozott. 1973-tól nyugdíjas. A MUOSZ választmányának tagja.

Kitüntetései:

Munka Érdemrend (arany)
Felszabadulási Jubileumi
Emlékérem
Szocialista Hazáért
Rózsa Ferenc-díj
Szocialista Magyarorszáért
Érdemrend
Munka Vörös Zászló
Érdemrend

Nosztalgia

Boldogult nagyapám a század elején disznótenyésztéssel szép pénzt szerzett. Amikor én világra jöttem, az volt az óhaja, foglalkozzak én is disznóval; nincs nagyobb öröm, mondta, ha hihetek a legendának, mint figyelni a súlygyarapodást. Gyerekkoromban a család úgy döntött, én öröklöm nagyapó mesterségét.

Ám a viharos korban elúszott a föld, az örökség és vele az én gazdálkodási álmom is. Mire megnőttem, szegények lettünk, sertéshúsrá is csak ritkán telt. Belőlem – ember tervez, isten végez – kommunista serfőző, majd lapalapító, újságíró, főmunkatárs lett.

Végül is nem jártam rosszul. Mindent elértem, amit ebben a szakmában lehet. Eddig vagy négyezer cikket, 52 könyvet írtam. Körülbelül ugyanannyiszor váltottak le, mint ahányszor kitüntettek. Kaptam üdvözlő táviratot és fenyegető levelet. Voltam példakép és elrettentő mumus, tudatlan és mester. Utaztam kül- és belföldön és képességemnek megfelelően be is számoltam arról, amit tapasztaltam. Szép, változatos pálya ez. Bennem azért mindig hagyott a munkám valami ürességet; nem tudom, a sokszázezer „n”, amelyet leírtam, gyarapította-e valamivel az embereket?

Ha tsz-ben járok, néha tudatosan, néha önkénytelenül ma is elmegyek a sertésólakhoz és bevallom, ilyenkor nosztalgiát érzek. Ugyan, ha szót fogadok nagyapának, talán nem érezném magamban ezt a bizonytalanságot. Ki tudja, milyen sertéstenyésztő vált volna belőlem? Munkám nyomán talán jobbat, olcsóbban ennének az emberek. Mindenesetre minden áldott nap meggyőződhetnék arról, hogyan falják a malacok az általam elébük loccsantott tápot és legalább rajtuk mérhetném, gömbölyödnek-e tőle?

Csizmában

(Részlet Oleg Ignatyevnek, a moszkvai Pravda munkatársának nyugat-afrikai riporterkönyvéből
1970. március 19.)

Tegnap este elbúcsúztunk Máté Györgytől, magyar barátunktól.

Csoportunkban ő volt a legidősebb, s életkora bizony már nem éppen a legmegfelelőbb az afrikai dzsungelok nehéz útjaihoz. Különösképpen emlékezetembe vésődtek a meg nem tervezett pihenők és az, hogy Máté sohasem pihenhette ki magát.

Képzeld el az olvasó: egy órája menetelünk, nincs semmi baj, elviselhető. A második óra végén titokban már az órát lesegeti az ember, s vágyakozva vár valami természetes akadályt: egy kis patakot vagy valami mély árkot. Ilyen esetekben az elől haladó ledobja válláról a terhét, leül a földre, és várja, amíg a kilométer hosszúságú sor felzárkózik. Mindig jobb, ha az ember az oszlopban valahol elől jár; ilyenkor a pihenésre is több idő marad. Máté azonban mindig a csoport végén haladt. Mihelyt mármár fölzárkózott, felhangzott az újabb vezényszó: „A pihenőnek vége! Előre!” – s aztán valamennyien újra a lábunkkal mértük a kilométereket egymás után. Ő sohasem használhatta ki az ilyen váratlan pihenőket.

... Partizánösvények Bissau-Guineában. Magyar elvtársunk bátor kitartása elismeréssel tölt el bennünket, de ennek egyetlen tekintettel, egyetlen mozdulattal sem adjuk jelét, ahogyan ez férfiakhoz illik; elnézzük, ahogyan botjára támaszkodva fölfelé kapaszkodik a hegy köves lejtőin. Amikor aztán elérkezünk egy faluhoz, a kunyhóban letelepszik egy gyékényszőnyegre, óvatosan leveszi a csizmáját, s kinyújtja hólyagos és véresre tört lábát, amelyet befáslizott. Nekünk csak kisebb horzsolásaink voltak, s arra gondoltunk, hogy Máténak nincs kellő tapasztalata a hosszú menetelésben. Egy ízben azonban emlegetni kezdte Afrikában tett első útjait, s megtudtuk tőle, hogy kétszer volt az algériai hazafiak partizánosztágaiban, amikor azok a francia gyarmatosítók ellen harcoltak. Már mögötte volt az az út is, amelyet Laosz felszabadított körzeteiben tett, s négyszer járt Vietnamban, olyan időben is, amikor

az amerikai légierő erősen bombázta az országot. Feltört lába tehát nem arról árulkodott, hogy kollégáknak nincs kellő tapasztalata. Az történt, hogy a keleti arcvonal törzséhez érkezésünk másnapján tűz keletkezett, s akkor elégett vastag gyapjú zoknija. Erről nem szólt senkinek. S gyalogolt, csizmája alatt nylonzokniban.

Nagy József

Gyöngyösszőllősen (ma Szombathely külvárosa) született 1901-ben. A szombathelyi Felsőkereskedelmi iskolában érettségizett 1920-ban. Német és francia nyelvet és levelezést is tanult. Gyorsírástudása révén 1921-ben felvették az MTI szombathelyi kirendeltségéhez, ahol kirendeltségvezető lett. 1926-ban Debrecenbe, 1927-ben Győrbe helyezték szerkesztőségvezetőnek. Nyugdíjas korában előbb fotólaboránsként, majd könyvtárosként több évig dolgozott a Kisalföld szerkesztőségében.

Sajtóhír-szerzés gyorsírással és fényképezőgéppel

Amidőn az egy vállalatnál eltöltött 44 és fél évi szolgálat után 1965. szeptember 30-án, mint főmunkatárs, nyugdíjba mentem, az MTI azzal a megállapítással búcsúzott tőlem, hogy hozzávetőleg 20 ezer sajtóhírt továbbítottam a vállalat útján. Bár nem voltam kimondottan fotóriporter, több ezer fényképet is készítettem, s ezek közül mintegy 200 jelent meg a sajtóban, elsősorban a megyei lapban, folyóiratokban, kiadványokban, útikönyvben stb. Amikor „anyagbeszerzésre” indultam, szinte napon-ta, a gyorsíró füzet mellett mindig magammal vittem a fényképezőgépet. Ezek segítségével lettek hívek híryanagyaim.

Megörökítettem történelmi eseményeket, pl. a háború pusztításait, az 1954-es szigetközi árvíz szomorú jeleneteit, a nagyszerű újjáépítés fázisait, a romok helyén épülő házakat, új városrészeket. A magam készítette eredeti fényképnagyításokat (összesen 230 darabot) „Négy évtized képekben Győr történetéből” című nagyméretű albumba gyűjtöttem. Ezt a szinte életművemnek tekinthető dokumentumalbumot most a győri Kisfaludy Megyei Könyvtár őrzi.

A felszabadulás előtt nem egyszer meggyűlt a bajom a hatóságokkal. Háborús károk fényképezése miatt „tettenért”-ként jártam a rendőrkapitányságon. Hidat sem volt szabad fényképezni. Egyszer, 1944 nyarán, motorcsónakommal és egyik újságíró barátommal kora reggel elindultunk a Rábán-Marcalon, majd a sekélyvízű Bakonyéren át Koroncó községbe, ahol új közúti híd épült. Kikötöttük a csónakot, és Kodak Retina gépemmel, melyben Agfa színes diafilm volt, felmentem a hidat fényképezni. A falu vezetői „ejtőernyősöknek” vélték bennünket, beidézték a jegyzői irodába. Az esetet, mely végül derűsen végződött, bonyolította, hogy barátomnak nagyon megtetszett a jegyző szép lánya.

Persze nem minden „kaland” volt ilyen derűs. 1944-ben, amikor a légi bombázások már napirenden voltak, Rábapatonára csónakáztam. Itt április 23-án Liberator bombázók százai repültek el ijesztő zúgással felettünk, széles, fehér kondenzcsíkokat húzva a ragyogó kék égen. Közben egy-valószínűleg sérült – gép sivitó hangtól kísérve leejtett 9 bombát. A 250 kilós bombák szerencsére üres telkekre zuhantak, hatalmas tölcéseket vájva a földbe. Ezúttal is színes diára fényképeztem (ma is megvan) és a gépek vonulásáról készített képem megjelent a Kisalföld 1975. április 15-i számában. A felszabadulás utáni felemlékezetesebb tudósításom 1949. nov. 4-ről kelt (megvan a telex másolata). Pável Bikov szovjet sztahanovista esztergályos a győri Vagongyárban Horváth Ede ifjú élmunkás „Pasquino” padján bemutatta a gyorsvágást, mellyel a teherautó hátsó féltengely esztergályozását 150 perc helyett 80 perc alatt lehetett elvégezni. A felejtethetlen eseménynél (melyről sajnos fénykép nincs, mert akkor vaku még nem volt) egyedül voltam újságíró, s az MTI útján én informáltam az egész ország sajtóját. Horváth Ede azóta már a „szocialista munka hőse”, a Rába MVG neves vezérigazgatója.

Nagy József

Amerikai Liberator bombázók vonulása Győr mellett, Rábapatonára felett 1944. április 23-án.

Az eredeti kép színes dia

Natter-Nád Miksa

1893–1982

Zólyombrézón született. A Pázmány Péter Tudományegyetemen tanult. 1913-tól jelentek meg írásai. Az Est-lapok munkatársa volt. A felszabadulás után a Magyar Nemzetben publikált. Biológiai írásaiért a Magyar Rádió és a TIT díjában részesítette.

Csillák cserépben

A tavasz pompás formájú és kellemes, szinte kábító illatú kerti, de cserépben is nevelt virága a jácint – amelyet a XVI. század közepén a törökök hoztak magukkal a megszállott Budára, a basák magyarországi kertjeikbe, és amely Bécs közvetítésével tőlünk jutott el Európa nyugati országaiba, például Angliába és Hollandiába is, különösen Haarlem városába, ahol már a XVII. század elején a jácint kultusz oly nagyarányúvá fejlődött, mint egy századdal korábban a tulipánkultusz. Van egy rokona. Ez nem sokkal a hóvirág, a bájos tözike, és a bolyhos kökörcsin kivirágzása után jelenik meg jellegzetes kék virágaival hazánk némely vidékén, ligetek, cserjések, bükkösök, gyöngyvirágos tölgyesek tisztásain, de már sok kiskertben is.

Szerényebb a rokonánál ez a fél arasznál magasabbra ritkán növény, rendszerint két keskeny levéllel félig körülfogott, szárának tetején laza fürtben azúrkék színű, csillagos virágot fejlesztő növény. Sok helyen vadjácinth, régi füvészeink íásaiban pedig kékjácinth a neve, de Lippai János „Posoni kert”-jében csillag-jácintnak nevezte és azt írta róla: „igen idején virágzik, mihelt a hó elmegy, apró kiterjedt virágú, mint csillag kinek közepe fehérsárgás, abbul mintegy sárga cérnaszálak nőnek ki.” Csapó József „Új füves és virágos magyar kert” című könyvében hyacinth néven mutatta be és megjegyezte róla: „Kikeleti szép keztyűforma virág ez, sárgaságot gyógyít a magva megtörésén s borbán bevétetvén”.

Ezt a kékvirágú, hagymás növényt már az ókori népek is ismerték. Az egyiptomiak askili-nak, az arabok askil-nak, az ókori görögök szkila-nak, a rómaiak scillának nevezték. De ez volt a neve a Földközi-tenger partvidékének homokos területein növény magasabb termetű, ökölnyi hagymát fejlesztő növénynek, amelynek megmetszve, könnyezésre indító szagot árasztó hagymáját már a régi időkben varázslatok megtörésére, egerek és patkányok irtá-

sára használtak, majd később különböző, például szív működést szabályozó gyógyszereket készítettek belőle. Amikor Linné rendet teremtett a növények névjegyzékében a római írónál emlegetett scilla nevet használta fel a növény nevéül, a róla elnevezett nemzetségben, a hathímeselek seregében, az egyenások rendjének keretében. Ezt az elnevezést Diószegiék „csillára” lágyították.

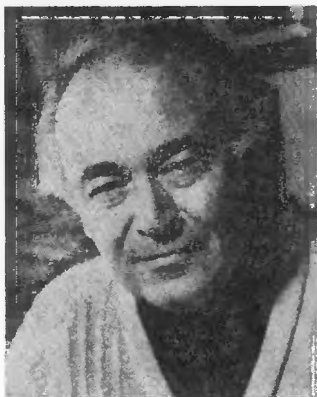
A liliumfélék családjába tartozó scilla nemzetségnek 80 faját ismeri a növénytudomány. Közülük legismertebb a kétlevelű csilla. Ezt ültették már a középkorban is cserepekbe, és némely vidéken még most is gyakran látható nemcsak kertekben, de a falusi házak ablakaiban is a vadjácint kedves kék virága.

A kétlevelűnél néhány héttel később virágzik a bokrosan növe, sűrűbb levelű mélykék vagy ametiszt virágú *Scilla amoena*, a bájos csilla. Valahonnan Kiszíából hozták első példányait az európai kertészekbe, de ennek már több változata is van.

A csillafélék porhanyó, tápdús, nem nagyon nyírkos földben, meleg, napos fekvésben fejlődnek a legjobban, de a két levelű csilla a félárnyékos helyet is tűri és ezért bokrok, facsoportok közé is ültethető, ahol pompásan hat fürtös kék virágaival. Az ősszel ültetett hagymákat a tél idejére tanácsos lombtakaróval befedni.

Valamennyi csilla alkalmas cserepes nevelésre és hajtásra is. Hajtatni ugyanúgy kell, mint a jácintot. Az alacsonyabb növeű fajokból ajánlatos négy-öt hagymát egy cserépbe, mert így bokrosabb, sűrűbb és mutatósabb lesz a cserépben nevelt csilla.

Natter-Nád Miksa

1966-ban József Attila-,
1972-ben Rózsa Ferenc-díjjal
tüntették ki.
Egyéb kitüntetései:
MNK Érdemérem arany
(kétszer)
Munka Érdemrend arany
(négyszer)
Felszabadulási Jubileumi
Emlékérem
Koreai Nemzeti Zászló
Érdemrend

Újságírói inaskoromból

Nemes György

Debrecenben született 1910. március 26-án. A középiskolát szülővárosában végezte, majd a Közgazdaságtudományi Egyetemen 1937-ben diplomát szerzett, s 1945-ben doktorált (disszertációjának témája: a sajtó). Első írásai a debreceni napilapokban jelentek meg diákkorában; a Népszavában és a Pesti Naplóban verseit közölték. 1945 februártól a Szabadság, márciustól a Szabad Nép munkatársa. 1950-től Székesfehérváron a megyei lap vezetője, majd négy éven át az Országos Béketanács tisztségviselője, végül egyik titkára. 1955–56-ban a Béke és Szabadság főszerkesztője, 1956–58 között az Érdekes Újság, 1959–60-ban a Nagyvilág munkatársa. 1961-től az Élet és Irodalom szerkesztője, 1963-tól tizenkét éven át főszerkesztője; innen vonult nyugalmába. Két sajtótudományi könyvet publikált (1948-ban és 1953-ban). 1961–84 között 19 szépirodalmi könyve jelent meg: kilenc regény, öt elbeszélés- és öt cikk-kötet.

Ha valamit tudok újságírásból, tipográfiából, a sajtóműfajok jellegzetességeiről, a tiszta szép magyar újságstílus követelményeiről – mindezt a Kálnoki Lajostól kapott első leckéknek köszönhettem. Van, aki talán nem tartja fontosnak – hiszen az úgynevezett hazai „írastudók” háromnegyed része ügyet se vet rá –, hogy mi a különbség a *volna* és *lenne* között, az *amely* és az *ami* között; engem egy életre megtanított rá Kálnoki Lajos. És tőle tanultam, hogy a névutók két változata – előtt-előtte, mögött-mögötte, fölött-fölötte – mintájára használjuk a közepett-közepette alakokat, még ha ez sokaknak ódonul hangzik is. És a nyelvújítás korabeli csúnya mány-mény képző kiiktatásával így használtuk például a következmény helyett a következést. A telefonálás helyett meg ezt: telefonozás. Ez utóbbira hamarosan igazolást találtam József Attilánál, aki ezt írta: „Számon tarthatják, mit telefonoztam.” Évtizedek múlva, mikor magam is főszerkesztő voltam, munkatársaim kedves iróniával figurálták ki a szövegeimben vissza-visszatérő, olyan ritkábban használt szavakat, mint alkalmasint, hovatovább, egyszersmind, jószerével, óhatatlan, fölöttébb – és hasonlók, melyek újságírói inaskoromban ragadtak rám. S alighanem Kálnoki szöveggyomláló buzgalma nyomán gyökerezett meg bennem az a már-már kínosnak ható törekvés, mellyel később magam is mindig a világos, egyértelmű, áttetsző stílust állítottam minden fiatal elé példaképnek. Kálnoki stílus-tanítása nyomán kezdtem tisztelni a központozás értelemjavító jeleit. Kálnoki Lajos mint agglegény, magánosan élt, sose volt családja. Azt hiszem, innen

lehetett az ötvenen, mikor együtt dolgoztunk, de nekem majd két emberöltő messzeségből, most is úgy jelenik meg az alakja, mint egy gyűrött ruhájú, pecsétes mellényű, elhanyagolt külsejű, ám buzgó, szorgalmas, fáradhatatlan öregúré. Nyilván sose gondolt rá, hogy valamit is hagyott a világra. Nem tudta, hogy mindaz, amit nekem átadott, továbbkerül azokhoz, akiket rossz szerencsájük arra rendelt, hogy évtizedek során itt meg ott, különböző munkahelyeken a munkatársaim legyenek. Mindig tudtam, hogy a pedagógia nem kézzelfogható alkotásokban testesül meg. De csak most, hogy elgondolkozom Kálnoki figuráján, döbbenek rá: az ő pedagógiája, melyet voltaképpen egyes-egyedül rajtam gyakorolt, tovább adódott, s tovább él sok tucat emberben, akik tudják, hogy mi a különbség a volna és a lenne, az amely és az ami között.

Részlet Nemes György A fél múlt című
önéletrajzi regényéből

Oroszi István

1917. január 24-én született Budapesten. A polgári iskola elvégzése után szakmát tanult, s 1935-től kesztyűszabásként dolgozott különböző cégeknél. 1940–42-ig tényleges katona volt. Magyarország német megszállása után rádiós tizedesként a frontra került. 1944 novemberében már magyar területen átkent a szovjet csapatokhoz. A szovjet hadseregben a Börzsöny, majd az Ipoly és a Garam térségében harcoló II. Ukrán Front egyik hadosztályának kötelékében teljesített szolgálatot 1945 március végéig. A munkásmozgalomban 1936 óta vesz részt. A felszabadulás után a Bőripari Dolgozók Szakszervezetének titkáráként dolgozott. 1948-ban, a két munkáspárt egyesülése után a Népszavához került újságírónak. 1953-tól 1956 őszéig a lap szerkesztő bizottságának vezetője, majd néhány hónapig az MTI vezérigazgató-helyettese volt. 1957 márciustól nyugdíjazásáig

(1977) a Népszabadságnál dolgozott rovatvezető-helyettesi, illetve rovatvezetői munkakörben. Elvégezte a Közgazdaságtudományi Egyetemet. Tíz évig tanított az újságíró-iskolán. Kitüntetése: Szocialista Magyarorszáért Érdemrend

A bűnjel

Amit most elmondok, az valamikor még a hatvanas évek végén, vagy a hetvenes évek elején történt. Egy munkáslevél nyomán kimentem Mátyásföldre, az ottani autójavító üzembe. Az ide nagyjavításra behozott ZIL tehergépkocsikkal olyan megdöbbentő nemtörődomséggel bánnak, mintha Krőzusok vagy saját magunk ellenségei lennének – mondta a levélíró, akivel akkor már személyesen is beszéltem. A sokszor csupán néhány fontosabb alkatrész cseréjére vagy javítására szoruló teherautók teljesen jó állapotban levő sárhányóit lángvágóval egyszerűen levágják, kifogástalan minőségű szerelvényeiket, lámpáikat, műszereiket kalapáccsal szétverik és a szemétkébe dobják. Az ésszerűség ugyan azt kívánná, hogy a sok millió forintba kerülő jó anyagokat gondosan szétszereljék és újra felhasználják, de nem teszik – falra hányt borsó ellene szólni a termelési tanácskozásokon – mert a munka így „termelékenyebb”, a vállalat jobban jár, mert az új alkatrészek beépítésével nagyobb árbevételre és nyereségre tesz szert.

A riportot megírtam, s az írás némi harc árán meg is jelent, minthogy a vállalat vezetői az előzetes szerkesztőségi megbeszélésen nem tudták megcáfolni az általam megvizsgált és alaposan ellenőrzött tényeket.

Az írás egyik tárgyi bizonyítékát – az üzemi hulladéktárolóba kidobott, szinte vadonatúj olajnyomás-mérőt –, az országnak rengeteg kárt okozó és sajnos azóta is csak lassan változó mennyiségi szemlélet, s a torz anyagi érdekeltségi rendszer e bűnjelét maig is íróasztalom fiókjában őrzöm. S valahányszor a

kezembe kerül, mindig eszembe jut az a munkás, aki azt a bizonyos levelet írta, és segített az okok és összefüggések feltárásában.

Oroszi István

Pálincás György

1917. február 10-én született Mitrovicán (Jugoszlávia). Pécsett, a polgári iskola elvégzése után, a Sopiana Gépgyárban szakmunkás-bizonyítványt szerzett.

1936-tól 1948-ig (Pécsett, Budapesten, Komlón) dolgozott, majd 1949-ben a gödöllői központi pártiskola elvégzése után pártiskolai előadó, 1950–51-ben pedig a komlói Kossuth aknán agit.-propos volt. 1952-ben a Dunántúli Napló felelős szerkesztője, 1953-ban a Magyar Rádió stúdiójának vezetője. 1957-től nyugdíjazásáig (1977) újra a megyei lap szerkesztőségében dolgozott.

Kitüntetései:

MSZMP Jubileumi

Emlékérem

Kiváló Munkáért miniszteri

kitüntetés

Munka Érdemrend (ezüst)

Pécsi emlékek

Több mint 50 évvel ezelőtt – csaknem gyerekfejjel még – az újságírásról álmodoztam, mégpedig a pécsi Sopiana Gépgyár egyik esztergapadja mellett. Igaz, eredetileg nyomdász szerettem volna lenni, naivul úgy gondolván, hogy az általam életrekelített ólombetűk megkönnyíthetik a célhozérést. De a sors – máig is hála érte – másként rendezte el életemet, terveimet. E sors megtestesítője a már említett gyár volt, ahol alig 16 évesen – tehát még avatatlanul – csöppentem bele a köröttem zajló, számomra akkor még érthetetlen dolgok kellős közepébe.

Beszélmem kellene most a pécsi Zrínyi utcai munkásklubról is, ahol esténként az „inastársaimmal” vívott nagy ping-pong csaták után a felnöttek „pihentetés” címén beültettek bennünket a klub padjaiba, ahol felolvasásokat, előadásokat hallgathattunk a társadalmi formák fejlődéséről, a burzsoáziáról, a kizsákmányolásról.

Helyszükében mindezt le sem írtam volna, ha az előadók között nem említhetném meg egykori „inastársunk” és legbensőbb barátunk, Szalai András nevét. Mindenki és mindenek előtt Ő volt az, aki ifjúkorát messze meghaladó műveltségével, szeretetreméltó közvetlenségével, segíteni akarásával, méginkább megerősítette bennem a hitet, konokul dédelgetett célom elérhetőségében.

De erre már egészen más késleltető okok (a tényleges katonai szolgálat, később a világháború SAS-behívói) miatt, csak a felszabadulás után nyílt lehetőségem. Ekkor ismerkedtem meg, az akkor még fiatal írókkal, Kopányi Györggyel és a (nemrég elhunyt) Hunyadi Józseffel, akik baráti, de nagyon szigorú bábai voltak első, még igen csak vézna, zsenge születtemnek. De néhány év múlva mindketten a fővárosba költöztek, és én újra csak magamra maradtam. Persze, nem tétlenül, mert a komlói Kossuth akna akkori propagandistájaként néhány

tudósítást is beküldtem már a pécsi lap szerkesztőségébe.

Aztán egy emlékezetes napon Komlóra látogatott Gál Pál (ma a Népszabadság szerkesztőségi titkára), de nekem mindmáig csak Gál Pali maradt, aki minden különösebb teketória nélkül, magával vitt a Dunántúli Naplóhoz, hogy végre beavasson az újságírás, a lapszerkesztés titkaiba. Hogy milyen eredménnyel?

Nem az én dolgom a válaszadás, de úgy vélem, hogy a pályán eddig eltöltött több mint 30 esztendő, talán önmagában is igazolja az immár félévszázaddal ezelőtti szándékom létjogosultságát.

Pálinkás György

Pásztor Magdolna

Makón született 1918-ban. Ott is érettségizett. Budapesten, a Fővárosi Gázműveknél dolgozott 1949-ig. Ekkor helyezték át az MDP Budapesti Bizottságához adminisztratív munkakörbe. Titkárnő és munkás levelező volt. 1951-ben beiratkozott a Lenin Intézetbe, esti tagozatra, orosz nyelv- és irodalom szakra. 1953 februárjában áthelyezték az MTI-hez újságírónak. Az MTI Külpolitikai Szerkesztőségében dolgozott munkatársi, majd főmunkatársi minőségben. 1967-től 1969-ig az MTI szófiai tudósítója volt. Kitüntetései: Jubileumi Emlékérem MTI nívódíj

Valami a sok közül

Rohangálni a telex-gépekhez, nézni, lesni, figyelni, hogy mit közöl a világ, mi van a Közel-, a Közép- és a Távol-Keleten, az öt világrészben, sőt azonkívül, felismerni (vagy kitalálni), hogy megmozdulásról, zavargásról, zendülésről, felkelésről, forradalomról vagy ellenforradalomról van-e szó – nem könnyű feladat, nagy a felelősség. Aki elsőként közli a hírt, nagy felelősséget vállal magára, mert egy téves megfogalmazás helyrehozhatatlan következményeket vonhat maga után. A tollforgatók felelősségét erősen – gyakran talán túl erősen is – éreztem. Örökké sajnálni fogom, hogy munkámról és a környezetemben, az MTI külpolitikáján zajlott komoly és komolytalan eseményekről, a szerkesztőség ördögének csínytetéseiről nem vezettem naplót. Kötetre való érdekességet – talán tanulságot is – gyűjthettem össze. Késő bánat!

Visszaemlékezve a múltra, a sok izgalmas, feszült-ségtől terhes események, zord, aggasztó hírek mellett akadtak lelkesítő, ígéretes, optimizmust ébresztő események is. Ilyen volt Gagarin űrrepülése. 1961. április 12-én reggel bementem az MTI-be; olyan napnak ígérkezett ez is, mint a többi. De valami megérzés hatására kimentem a „műszakba”, a gépekhez és megláttam a TASZSZ gépen első sorát annak a gyorshírnek, amely tudtára adta a világnak, hogy szovjet ember, Jurij Gagarin az emberiség történetében először elhagyta a Föld légterét. Rohantam az ügyeletes szerkesztőhöz – Pirityi Sándorhoz –, aki éppen olyan izgatott lett, mint én. Aztán pillanatokon belül mi is világgá röptettük a hírt és mi is szereztünk magunknak, mármint az MTI külpolitikájának egy ici-pici dicsőséget. A Magyar Rádió – Moszkva után elsőként – a világ nagy rádióállomásait, hírgyűnőkségeit lekörözve – adott hírt Gagarin kozmikus útjáról.

Aztán a Rádiótól kijött egy kolléga és meginterjúvált bennünket: mit éreztünk, mit gondoltunk stb.

Én ott álltam kollégáim gyűrűjében, szám előtt a számomra szokatlan mikrofonnal, hogy gondolataimat közöljem. És akkor megszólalt egy kolléganő: „Aztán nehogy „ö” betűvel beszélj!” A hatás nem maradt el. Én ugyanis bár már ősidők óta Budapesten élek, alföldi tájszólásomat nem hagytam el. A gondolatok összekavarodtak a fejemben, mondanómra koncentrálni nem tudtam, csak arra, hogy „pestiesen”, irodalmian beszéljek. Hogy mit mondtam, nem tudom, akkor sem tudtam. Szerencsére Pirityi kollégám annál szebben, választékosan fejezte ki magát. Maradt is az én nyilatkozatomból egy tömondat. A többit – érthető okokból – kihúzták a Rádió szerkesztőségében.

Visszaemlékezve az elmúlt évtizedekre, a munkát kísérő izgalmakra, nehézségekre, csak annyit mondhatok: ma is úgy érzem, hogy a legszebb, számomra, nekem a legtöbbet nyújtó pályát választottam.

Pásztor Magdolna

Pető Béla

1913. január 5-én született. Debrecenben. 1931-ben Kaposvárott érettségizett. Tisztviselőként dolgozott. 1938-ban a Nemzeti Sport belső munkatársa lett. A háború és a hadifogság után 1947 őszétől a Népsport szerkesztőségében folytatta az újságírást. 1954-ben, a futball-világ bajnokság után racionalizálták. Rehabilitálása után visszament a Népsporthoz. 1962-ben pedig átvette a Sport és Tudomány szerkesztését (később Sportélet).
Kitüntetései:
Magyar Népköztársaság Sportérdemérem (arany)
Ezüst gerely-díj.

Az első tudósításom

Az első csók, az első szerelem kitörölhetetlenül él az emlékezetünkben. Így vagyok én az első tudósítással is. Kistisztviselő voltam és a mai fogalmak szerint élsportoló, magyar bajnoki címekkel és mérsékeltbb nemzetközi sikerekkel. Az aktív sportolást ajánlatos volt nem nagy dobra verni – 1938-at írtunk –, mert különféle hátrányai származhattak belőle az embernek a munkahelyen. Én különösen sokat nélkülöztem, mivel 80 pengős havi fizetésem jelentős részét az albérletre kellett kifizetnem, s a részletre vásárolt sportfelszerelés is nagyon vékony pénztárcámat terhelte. Ezért aztán gyakran eljáró-gattam a zálogházba, ahová a versenyeken nyert értékeesebb díjaim vándoroltak. (Sosem tudtam visszaváltani őket.)

Egyszer aztán az a merész ötletem támadt, hogy a sportújságírással kellene próbálkoznom. Nem a pálya vonzott, csupán az a lehetőség, hogy azokkal a kisegyleti eredményekkel, amiket a Nemzeti Sportrendszeresen közölt, néhány forintot megkereshessek.

A főszerkesztő szívélyesen fogadott, gratulált sportbeli eredményeimhez, de semmit sem ígért, csak azt mondta, hogy járjak be, biztosan találok majd munkát. És én bejártam. Alig vártam, hogy a munkaidőm leteljen, rohantam a szerkesztőségbe és reménykedve vártam. A szerkesztőség folyosóján tébláboltam, csodálkozással vegyes érdeklődéssel figyeltem a redakció lármás, nyüzsgő életét és azokat a neves újságírókat, akiket addig csak írásaikon keresztül ismertem.

Már vagy két hete loptam a napot a szerkesztőségben, amikor Kléber Gábor, az MTK volt sokszoros válogatott futballistája behívott a pénztárba, átadott egy pengő ötvenkét fillért és megbízott, hogy másnap menjek a Béke úti sporttelepre, ahol a Vasas az egyik angyalföldi kiscsapattal játszik edzőmérkőzést, telefonáljam be az eredményt, a góllövéket és a gólokat. A kiutalt összegből 32 fillér a villamosra

oda-vissza, 20 fillér a telefon, egy pengő a honorárium.

Nagyon boldog voltam, pedig egy ilyen „tudósítás” a lapban jó, ha 3–4 sort kitett. De feladat volt. Az első újságírói feladatom. És én legalább olyan izgatottan készültem rá, mint annak idején az érettségire.

Mégis majdnem elkéstem, mert a 6-os villamos, amivel a Berliini tér (most Marx tér) felé igyekeztem, csak a Király (Majakovszkij) utcáig ment. A körmenet miatt. Melyet az eucharistikus kongresszus keretében tartottak, végig az Andrássy (Népköztársaság) úton, Pacelli bíboros, a későbbi pápa vezetésével. Most mi lesz, morfondíroztam magamban idegesen, hogyan tudok én innen Angyalföldre kijutni...? Csak a taxi segíthet... De van-e annyi pénzem? Talán kifutja... Amikor a taxist kifizettem, alig maradt valami a zsebemben.

Az edzőmérkőzés álmosítóan unalmas volt, a kiscsapat (a nevére már nem emlékszem) igyekezett, a Vasas szórakozott. Jómagam azonban, küldetésem fontosságának tudatában, rohangáltam a partvonal mentén. Pedig a Hármashatár-hegy felől sötét viharfelhők közeledtek és nemsokára a nyári zápor is megérkezett. De mert a játékosok egy darabig még a zuhogó esőben is kergették a labdát, én is kirtartottam. Természetesen bőrig áztam. S még tovább vert az eső, míg valahol egy nyilvános telefonfülkét találtam.

Azóta tudósítottam olimpiát, világ- és Európa-bajnokságok sorozatát, szinte állandó útitársa voltam a Puskás-féle csodacsapatnak, hivatásom lett az újságírás. És nyugdíjasként, hetvenen túl is gyakorolom.

Pető Béla

Péter József

1894-ben Csapon született. Iskolai végzettsége gimnáziumi érettségi, 3 év jogi egyetem. 1919–1923-ban a Csehszlovák Kommunista Pártban dolgozott. 1923 végén az USA-ba ment családjához. 1924-től 1928-ig az „Új Előre” szerkesztőség tagja, a Kommunista Párt magyar szekciójának titkára. 1929-től 1949-ig pártfunkcionárius az Egyesült Államok Kommunista Pártja Központi Bizottságában. 1931–32-ben a Komintern angol–amerikai titkárságán dolgozott Moszkvában. 1949-ben kiutasították az USA-ból. Azóta megszakitás nélkül a párt könyvkiadójában, a Kossuthban, a Nemzetközi Szerkesztőségben dolgozik, mint osztályvezető, főszerkesztő a Nemzetközi Szemle felelős szerkesztője, majd a Szerkesztő Bizottság elnöke. Ezt a funkciót tölti be nyugdíjazása után is.

Kitüntetései:
Szocialista Hazáért
Vörös Zászló Érdemrend
Munka Érdemrend (arany)
(háromszor)

Szocialista Munkáért
Szocialista Munkáért
Tanácsköztársasági
Emlékérem
Felszabadulási Jubileumi
Emlékérem
Szocialista Kultúráért
Magyar Partizán emlékérem

Kiutasításom az Államokból

Azok között a kiadványok között, amelyekbe írtam és amelyeket szerkesztettem, a legemlékezetesebb a „Kézikönyv a Pártszervezetről” (Manual on Party Organisation), melyet 1935-ben az Amerikai Kommunista Párt határozata alapján írtam. Legemlékezetesebb, mert a kormányzat megpróbálta felhasználni a pártvezetők elleni perekben, amely „a kormány erőszakos megdöntését hirdeti és tanítja”. Ezt természetesen egyáltalán nem tudták bizonyítani.

Az USA-ban eltöltött éveimet nagyon komplikálta az a tény, hogy állandóan az FBI felügyelete alatt voltam. Emberei beköltöztek az egyik mellettünk lévő lakásba. Diktafont szereltek fel, lehallgatták a telefonunkat. Állandóan követtek bennünket. Ott kellett hagyni a lakást. Illegálisban éltem. Ebben az időben a sajtó állandóan közölte a fényképeimet, számos cikket írtak rólam, amelyekben az FBI hol azt állította, hogy keresnek, hol pedig, hogy tudják, hol vagyok.

Az FBI végül is megtalált és elvittek. Senki sem tudta, hová. A párt ügyvédje kinyomozta, hogy Ellis Islandra vittek, honnan igen magas kaució letétele után kiszabadított.

Ezután megint illegálisba mentem, addig, amíg a párt értesített, hogy a Bevándorlási Hivatal idézésére jelenjek meg, különben elvesz az 5000 dollár biztosíték. A tárgyaláson a Bevándorlási Hivatal egymás után vonultatta fel a beidézett tanúkat: renegátok, a pártba beépített rendőrspiclik készségesen tállták fel a jól előkészített vallomásaikat. Az egyik renegát többek között egy elképesztően nevetséges mesével állt elő. Vallomása szerint a New York Állami Pártbizottság Székházának pincéjében

fegyveres csoportok kiképzése folyt. A cél „a kormány erőszakos megdöntése” és a „kiképzést” Peter vezette. A párt utasítására az ügyvéd ignorálta a tanúk vallomásait. A Hivatal akkor nem hozott döntést.

Az FBI aktivitása még fokozódott, amikor W. Chambers egy volt párttag, rendőrspicli a Nixon kongresszusi bizottsága előtt azzal vádolt egy magasrangú kormánytisztviselőt, Algen Hiss-t, hogy szovjet kém és engem is belekevert az ügybe.

Kihallgatásra kell menni Nixon elé. Nixon egyedül jön New Yorkba. Óriási felhajtás. Sajtó, televízió, fotóriporterek tucatjai. Szembesítés Whittaker Chamberssel. Nixon kérdésére, hogy ismerem-e Chamberst, a párt utasítását követve nem válaszoltam és a nagy szenzációra váró sajtó csalódottan távozott. Nixon egy időre félretette az ügyet, mert a szenátori választási hadjárata minden idejét igénybe vette.

Közben a bevándorlási Hivatal meghozta döntését. Mint „nem kívánatos, felforgatási tevékenységet folytató idegent” 1949-ben kiutasít az országból. Sík Endre elvtárs, hazánk nagykövete Washingtonból személyesen hozta az útlevelet New Yorkba. Másnap repülőgépen indultam Budapestre.

Péter József

Vállalatnál a Magyar Szemle nevű többnyelvű lapot szerkesztette. 1976-ban mint főszerkesztő vonult nyugállományba.

Kitüntetései:

Partizán Érdemrend (ezüst)
Szocialista Hazáért Érdemrend
Munka Érdemrend (arany)
(3 alkalommal)

1983 szeptemberében megkapta Toulouse városának Pro Urbe kitüntetését, valamint a város díszpolgárságát.

Poll Sándorné

Poll Júlia

Könyvkereskedő család lányaként 1909. április 14-én Budapesten született. Könyvkereskedő volt. 1926 óta vesz részt a munkásmozgalomban és 1927 tavasza óta a kommunista párt tagja. 1938-ban Franciaországba ment. Ott előbb a francia kommunista párt soraiban, majd a francia fegyveres ellenállók, az FTP soraiban harcolt. 1944 áprilisától augusztus végéig, a város felszabadulásáig a toulouse-i börtönben raboskodott. 1945 őszén hazatért. Előbb a könyvesszakmában (Szikra) dolgozott, majd 1949-től kezdve mint újságíró tevékenykedett. Az MTI külpolitikai osztályán dolgozott 8 évig, majd a Tájékoztatási Hivatalban volt csoportvezető. 1959-től a Lapkiadó

Pusztai Lajos

Budapesten született 1910-ben. Érettségizett, Közgazdasági Egyetemet végzett. 1929 augusztus elsejétől az MTI és Telefonhírmondó egyik szerkesztőségében kapott alkalmazást. Éveken át szerkesztője volt a fővárosi napilapok számára híryanagot nyújtó Budapesti Tudósító könyvmatos kiadványnak, annak 1944 márciusában történt betiltásáig. 1942 decemberében kerül a vállalaton belül a Rádió hírszerkesztőségébe. Két évtizeden át, 1962 októberéig a hazai és részben az idegen nyelvű adások híryanagát szerkesztette. 1962 végétől a Külföldi Adások Fő-szerkesztőségében dolgozott. Nyugdíjazása után sem maradt el a Rádiótól: 11 000 példányban a külföldi hallgatók számára megjelenő bulletin, az ún. DX NEWS szerkesztését végzi. Kitüntetései: Munka Érdemérem, valamint több kiváló munkáért kitüntetés és a Magyar Rádió emléklapok.

Széljárta munkahely

Újságírói működésem hazai és nemzetközi vonatkozásban egyaránt igen mozgalmas, történelmi változások időszakára esett. A Rádió hírszolgálatánál töltöttem a legtöbb időt és azt tapasztaltam, hogy ez igen „széljárta” munkahely. A Rádióban elhangzotakra időnként reagáltak az érintettek és így előfordult a szerkesztő számára kisebb-nagyobb figyelmeztetés, „föbekölintás”. Az egyik ilyen komolyabb eset az ötvenes évek elején történt. Egy vasárnap este, amikor a külföldi és hazai események híryanagát állítottam össze – valójában nem szándékosan – nem vettem észre az MTI egyik salgótarjáni tudósításának mellékmondatában említett pusztai tényt, hogy a helyi párttitkár beszéde közben megjelent a teremben Rákosi Mátyás. Ezért nem is került be a híradásba. Bezzeg az ügy számomra vihart kavart, aminek vége a Rádió akkori elnökétől kapott megrovó levél, hogy ez nem szocialista újságíróhoz méltó és még egy ilyen eset a legsúlyosabb következménnyel, vagyis állásvesztéssel jár.

Node az eltelt 54 évi rádiós újságírói működésem alatt akadt számos derűs, kellemes élmény is. Az egyik legnevezetesebb 1961 április 12-én volt. Éjszakai szolgálat lévén, röviddel 8 óra előtt a külföldi rádiókat figyelő külső munkatársunk telefonon figyelmeztetett, hogy a moszkvai rádió minden adásban jelezte, pontban 8 órakor fontos közlés hangzik el. Ez meg is történt. Világraszóló esemény volt: az első ember, Jurij Gagarin repült a világűrben. Azonnal kértem a hivatalos szöveget az MTI-től. Ott, éppen értekezlet lévén, tőlem értesültek az eseményről. Pillanatok alatt kellett cselekedni. A gépelés és a szöveggel az emeleteken át az adó-stúdióba rohánás után sikerült pár perccel nyolc óra után hírül adni „szovjet ember repül a világűrben”. Tudomásom szerint Moszkva után a budapesti rádió volt Európában a második, amely e szenzációról hírt adott. Rádiós működésem egyik legszebb élménye volt ez . . .

Ránkiné Farkas Klári

Miskolcon született 1914-ben. Első munkahelye Szombathelyen, a Hír című napilap. Két verses-, illetve novellás-kötete jelent meg nem legálisan. Az első „Rohanó pillanatok”, a második „Őszi szántás” címmel. A kötet címversét a rendőrség 1937-ben elkobozta. Rendőri felügyelet alá került. Különböző munkahelyeken dolgozott: négy évig mezőgazdasági cseléd a Vas megyei kisunyomi uradalomban, utána alkalmi munkás szövődékben, varrodákban. 1944. március 21-én letartóztatta a Gestapó, a sárvári internálótáborba vitték. Júniusban Auschwitzba, onnan Lichtenaubába deportálták. 1945 áprilisában szabadult az Elbánál. Szombathelyen a párt akkori lapjánál, a Szabad Vasvármegyénél dolgozott mint újságíró. 1948-ban Budapestre jött, a partizán, illetve a szabadságharcos szövetségbe. 1949-ben a Falurádió lektoraként tevékenykedett. 1950-ben

Magyar Tudományos Akadémiára került, ahol sajtó főelőadóként funkcionált. 1956 márciusában az Újságíró Szövetségben dolgozott. Az ellenforradalom leverése után rövid ideig a Hétfői Híreknél rovatvezető. A Magyar Nemzet szerkesztősége rovatvezető-helyettesként ment nyugdíjba.

Kitüntetései:

Szocialista Hazáért Érdemrend

Felszabadulásért Érdemérem

Munkaérdemrend (arany)

A Magyar Tudományos

Akadémia Emlékérme

A TIT Aranykoszorús

Emléklakettje

A Lapkiadó Vállalat Kiváló

Dolgozója jelvény

Öreganyám

Bölcsőmet a Sopron megyei Fertőszentmiklóson anyai nagyanyám ringatta. Ez az akkor kicsi falu, mindössze két utcából állt; a főutcából és az új utcából, és két útból; a Petőházi és az Eszterházi állomás felé vezetőből. Ez utóbbi kettő volt az országgal, sőt a „világgal való kapcsolat”. Itt született ükanyám, dédnagyanyám és öreganyám is, aki a faluban mindenki számára a Mári néni volt, a gyógyfüves patikus, az íródeák, a nagy legendák őrzője, a betegek gyógyítója, a szegények istápolója. Egyszer is, úgy december havában lehetett – itéletidő volt – havazott, a szél eltorlaszolta az utakat. Ferkó öregapám meg a tiszta szobában aludt. Én ebben a meghitt csendben kukoricacsutkából készült babámmal játszottam, altatgattam. Meleg volt a konyhában, a tűzhelyen sustorgott a víz a mosófazékban . . . egyszer-csak hallom, dörömbölnék a kapun. Megijedtem, nem mozdultam, de csak újra hallatszott a dörömbölés. Vállamra terítettem a kisbekecsemet és kiléptem az udvarra.

– Ki az? – kérdeztem félve.

– Szegény vándor, eressz be, mert megfagyok.

Öreg fehérszakállas, rongyos-foltos kiskabátos, nyűttbakancsú apó volt a vándor. Bevezettem a konyhába és leültettem a tűzhely mellé. Reszketős,

eres, piszkos kezeit melengette fölötte, majd bögrét kért és merített a forró vízből és itta, itta . . .

Riadtan néztem rá és már indultam volna a szoba felé, hogy fölébresszem öreganyámat, de a vándor intett, hogy ne menjek – alvó embert – mondta – bűn felébreszteni. Az asztalon a szakajtóban frissen sült kenyér illatozott. A vándor sóvárgó szemekkel nézte. Én meg kihúztam az asztalfiókot, kivettem belőle a kenyérvágó kést és a kezébe adtam:

– Szegjen belőle bácsi jó nagyot, van még két kenyérünk a kamrában is. Előbb szabódott egy kicsit, de aztán felállt és jókora karéjt vágott le belőle. Mohón beleharapott. Azután mintha elrestellte volna magát, a kabátjába dugta. Felállt és áldást mormolva elment.

Mikor öreganyám felébredt, elmondtam neki, hogy ki járt itt nálunk.

– Miért engedted el ebben az ítéletidőben? – szólt rám mérgesen. – Megfagy az a szerencsétlen! Merre ment?

– A Petőházi útnak indult – mondtam hatéves korom minden bűntudatával.

Öreganyám előkapta a tűzhely alatt száradó csizmáját, felhúzta, vállára terítette vastag berliner kendőjét.

– Keltsd fel öregapádat, fűtsetek be a kamrába, töltsétek fel vízzel a mosófazekat – mondta elmenetében – és útnak eredt a vándor után. Sokára tért vissza vele, támogatta, az meg csak imádkozott. Öreganyám bevezette a kamrába. Az áztató sajtárt megtöltötte meleg vízzel, az öregapám megfürdette. Tiszta alsóneműbe öltöztette, forró teával kínálta, majd ágyba fektette. Két napig aludt a vándor. Mire felébredt, elcsitult a hóvihar, a nap is kisütött, felöltözött – magam sem tudom honnan került elő – viseltes nadrágba, kiskabátba. Asztalhoz ültették, megebédeltették, feltarisznyázták, valahonnan kabát, meg sapka is került rá. Elköszönt, elment . . .

– Ki volt ez a vándor öreganyám? – kérdeztem.

– Szegény ember volt, gyermekem.

Egyszer meg az történt, hogy tűz ütött ki az új utcában az egyik házon, majd átterjedt a másikra, meg a harmadikra is, hiszen valamennyi nádfedeles kis viskó volt – ez volt akkoriban a szegény-sor. Félreverték a harangot, kivonultak a falu önkéntes

tűzoltói, az Ikva folyócskában kevés volt a víz. Vízet a kutakból pumpáltak, de akkorra már égett a negyedik ház is. Mindenki segített; a férfiak a vizet merték, az asszonyok meg teli vödrökkel szaladtak oltani.

– Ég az istálló! – Uram Jézus, ott alszik a két gyerek! Jaj, istenem, jaj, jaj!

Öreganyám, aki szintén ott volt tüzet oltani, magára öntötte a kezében lévő teli rocska vizet, és befutott az égő istállóba. Egyszerre húzta ki mind a két legénykét, majd visszafordult és elkötötte a szegény emberek egyetlen „tehenét”: a kecskét. Az akkor majdnem az istállóban égett két legénykét – ha élnek még – ma már nagyapák vagy talán dédnagyapák –, öreganyám gyógyította meg az általa készített balzsammal.

Érdekes módon azt a csodálatos gyógyfüves, balzsamkészítő tudását egyik leszármazottjára sem hagyta örökül, pedig hét gyermeke volt.

Két fiát vesztette el az első világháborúban. Ebben a faluban sok volt a hadiözvegy, a fiukat gyászoló szülők, de az én öreganyám még akkor is tudta vigasztalni őket, mert együtt sírt velük.

Amikor meghalt, gyalultatlan deszkakoporsóba fektették, szekérre tették, hogy elvigyék utolsó útjára, s míg ki nem ért a szekér a Petőházi úton, szóltak a harangok. Őt gyászolta a falu...

R. Farkas Klári

Remete László

Budapesten, 1913-ban született. Középiskolai tanulmányai után az Áldás Kávépótlógyár reklám-propagandistája volt.

A felszabadulást követően, az újból meginduló Kis Újság kiadóhivatalában helyezkedett el. 1950-től belső munkatársként dolgozott. 1951–56 között a Nyomdaipari Szakszervezet központi lapjának a szerkesztője. Később a Népművelés szerkesztőségének tagja.

1957–58-ban a Könnyűipari Minisztérium sajtóelőadója. 1959-ben a Pest megyei Hírlap tördelő- és mutációs olvasószerkesztője. 1960–73-ig a Szövetkezeti Hírlap munkatársa, majd nyugállományba vonulásáig olvasószerkesztője.

Kitüntetései:
Szocialista Hazáért Érdemrend
Felszabadulási Jubileumi Emlékérem
Munka Érdemrend (ezüst)
a Szövetkezeti Ipar kiváló dolgozója

A honor . . .

Ma már történelmi tény: 1945 tavaszán eléggé zűrzavaros állapotok uralkodtak. Az ipar – és sok minden – romokban hevert, a legtöbben alig hittek a gyors talpraállásban. A kereskedelem is akkor ocsudott kábultságából. A feketézők, a láncolók, a spekulánsok visszaszorítására – szerény készletekkel – kinyitottak az első üzletek, amelyek előtt hosszú sorok kígyóztak a legalapvetőbb élelmiszerekért és más fogyasztási cikkekért. Újból megkezdte működését a Fűszerkereskedők Országos Egyesülete és a saját soraiból, az akkori körülményeknek megfelelő, önálló gazdasági társulást szervezett.

Az eseményről, tudósítás megjelentetésének szándékával, értesítették a Kis Újság szerkesztőségét. József Jolánnak, a költő testvéreinek kellett volna megjelennie az informátoroknál, de hogy, hogy nem, előre nem látható akadályok elsodorták, időzavarba került. Úgy tűnt: a kis hír megjelentetése meghiusul, mivel egyetlenegy számításba vehető munkatárs sem tartózkodott a láthatáron.

Gyorsan határozni és intézkedni kellett. Pillanatszerű habozás után, „odavágyódtam” a gondjaiba került Klamár Gyula szerkesztő elé és arra kértem, hogy József Jolán helyett küldjön ki engem az egyesület vezetőjéhez. Klamár elfogadta az ajánlkozást (nem is lett volna egyéb választása) s a következő napon a beszámoló – nevekkel, adatokkal, programmal, megoldásra váró javaslatokkal kiegészítve – megjelent.

Harminckilenc év távlatából úgy ítélem meg, közérdeket szolgálva és közmegelégedésre. Ugyanis a megjelenést követően telefonüzenetet kaptam Csillag Bélától és Farkas Vilmostól, az egyesület titkáraitól, hogy sürgős ügyben mielőbb és feltétlenül látogassam meg őket. Nyugtalanul mentem a Vörösmarty utca és Dob utca sarkán levő székházba, attól tartva, hogy hibát, pontatlanságot követtem el s ezért

majd szemrehányásban részesülök. Esetleg helyreigazítást fognak követelni.

Nem így történt. Széles mosollyal, néhány keresetlen szó kíséretében, egy kiló táblás krumplicukrot nyújtottak át részemre, ajándékol. 1945 tavaszát írtuk és az emberek éheztek. Ennél szebb újságírói honoráriumban azóta sem részesültem.

Remete László

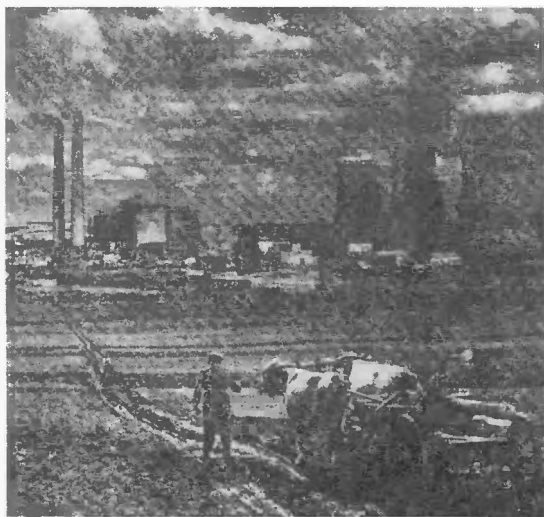
Rév Miklós

Sátoraljaújhelyen született, 1906-ban. 1920-ban bútoralasztalos szakmát tanult, majd segédként dolgozott 1945-ig. A felszabadulás után a MAFIRT fotóosztályára került. 1948-tól a Szabad Nép, illetve a Népszabadság fotóriportere, később a fotórovat vezetője volt. 1952–55 között újságíró. 1956–58-ban Kínában, Tibetben Vietnamban, Mongóliában jár. Az út során készített felvételekből kiállításokat rendezett, s albumokban, könyvekben publikálta őket. A Magyar Fotóművészek Szövetségének alapító tagja, 1970-től elnöke. A Magyar Újságírók Országos Szövetsége Fotószakosztályának díszelnöke. Munkásságát 1970-ben Balázs Béla-díjjal, 1973-ban Érdemes Művész címmel, 1976-ban Szocialista Magyarorszáért kitüntetéssel ismerték el.

Könyvei: A Nagy Faltól a Csendes óceánig (Kína) (1959), Tibet (szöveg: Patkó Imre, 1957), Vietnam (szöveg: Patkó Imre, 1962), Budapest (1965, később hat további kiadás), Vietnam művészete (szöveg: Patkó Imre, 1967), Távolodó jurták (Mongólia, 1974), Szabad hazában (1976), Bevezetés a fotóriporteri munkába (1977). Önálló kiállítása: 1955 Budapest, Ernst Múzeum (A Nagy Faltól a Csendes óceánig), 1957 Tibet, 1974 – Budapest, Nemzeti Galéria (A gyerekek világa), 1978 – Budapest, Néprajzi Múzeum (Vietnam, ember, táj, művészet) E tárlatok képanyagát több kiállítóteremben bemutatták Magyarországon.

Rév Miklós felvételeiből:

Úton 1952

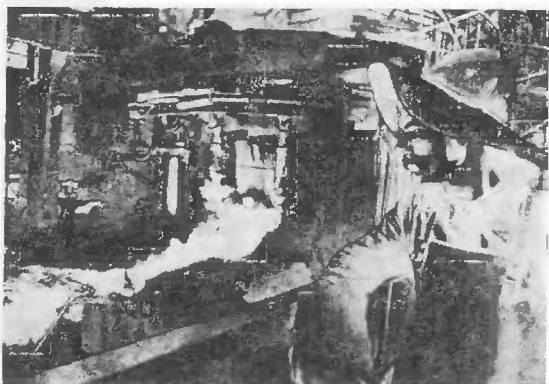

Csepelen 1945

„Párizsi hölgyek”
1971, Párizs

Ózd 1974

Ritter Aladár

Született Erzsébetfalván, 1903-ban. Érettségi után tisztviselő. 1925 óta újságíró. Többi között Tolna vármegye és a Magyar Hírlap munkatársa, majd a Kis Újság, Magyar Hétfő szerkesztője. 1944-ben mint baloldali újságírót Horthyigeten internálták. A felszabadulás után tördelőszerkesztő. Az Európa Riport nemzetközi hírszolgálati iroda alapítója és fő-szerkesztője. (1945–47). A Magyar Nap, az első képes napilap, a Szabad Ifjúság, az Esti Hírlap, a Hétfői Hírek, a Magyar Hírlap, a Magyar-ország stb. tipográfiájának tervezője. Számos tanulmánya jelent meg az újságkészítés és laptipográfia köréből. A Laptervezés, tipográfia című könyv társszerzője. 1957 óta a MUOSZ Újságíró-iskoláján az újságtervezés tanára. Tíz évig a NUSZ Nemzetközi Iskoláján tanított. 1962-ben mutatta be a Hangos Újságot, amely a nyomtatott szöveget és a hangot egyesíti. Az Esti Hírlap tördelőszerkesztőjeként ment nyugdíjba.

Kitüntetései:
a Szocialista Kultúráért
Munka Érdemrend (ezüst)
Szocialista Munkáért
Érdemérem

Életregény – címekben elbeszélve

Visszaemlékezéseimet írom. Feljegyzéseimből kiemelttem néhány esemény, kaland, riport címét.

... Megszöktem az oviból, mert unatkoztam ...
1912: Első találkozásom újságíró bácsikkal, akik anyagiilkos nőt faggattak ... Egyszemélyes színházam tizenötben ... Iskolaévek: Ja, igaz! ... Kétszer megbuktam! ... Indulás a pályán. Első riportom: Kötelet vitt nászajándékba, elmaradt a lagzi ... Sorhajóhadnagy lettem a Magyar Hírlapnál ... Pusztaszer szerkesztő úr megette a rossz kéziratot ... Szekszárdon szerkesztettem, színésznét szerettem ... Példaképem, tanítómesterem: Egon Erwin Kisch, a szárguldo riporter ... Falus Feri, a riporterkirály: Diktálj szedőgépbé! ... Karinthy: Duplán rossz a neved, de ... „Így indult a világhír felé a Szomorú Vasárnap ... Krúdy szerette a tündérmeséket ... Riport kellett a Magyar Hétfőnek: beiratkoztam a zsebtolvaj-iskolába ... Mussolini öböhócsága a tükör előtt gyakorol ... Két frankot adtam kölcsön Aga kánnak ... Gróf Monte Christo börtönében „raboskodtam” ... Chaplint helyettesítettem „a” Csikágóban ... Lévai Jenő főszerkesztőnél öt különféle újságot szerkesztettem – hetenként ... XXXVI. Rácz Laci, a cigányok királya udvari íródeákjává fogad ... Móra Ferenc kis notesze ... A hóhér próbabábutnak tekintett ... Így valottak a Hadik Laktanyában ... Lesöpörtek a pályáról: száz kolportázs-regényt írtam ... Halálra ítélték és Horthyigetre internáltak ...

1945 végén a fizetésem naponta egy tányér leves és negyedkiló kenyér ... Az Európa Riport hírhűgynökség alaptőkéje egy törött írógép ... Rákosi Mátyásnak nem tetszett a Hekus Dönci bűnügyi sztori „tálalása” – megszűnt a Magyar Nap ... Filmes is voltam ... Ötvenévesen ifjúsági lapnál ... Baló főszerkesztő „társulata” ... Tele van a város plakátjaimmal ... A Kilencek Klubja és Kellér Bandi

a kapitány . . . Azóta tantárgy a Gagarin címol-
dal . . . Szerkesztési és tördelési bravúr: A Magyar-
ország – a világsajtót megelőzve – adta hírül Nixon
első elnökké választását . . . „De hiszen ez a papír-
újság beszél, zenél, énekel!” . . . Egykor volt hírlap-
írókra emlékezem . . . 1984: Tervezőasztalomon ké-
szül a jövő század napilapja.

Ritter Aladár

Rónai Mihály András

1913-ban született Budapesten. A Berzsényi Dániel gimnáziumban érettségizett. 1930/31-ben a szegedi Délmagyarország gyakornoka volt, s ugyanott elsőévesegyetemista. 1934-ben végzett a jogi karon. 1932-től 1939 őszéig a Pesti Napló szerkesztőségének tagja, közben a lap római, majd párizsi tudósítója is. Cikkírója a Népszavának. 1940 őszétől munkaszolgálatos. 1945 január végén az újságírók új szervezetének alapító tagja. A háborús főbűnösök pörében politikai ügyész; 1948-ig a Haladás és a Képes Figyelő főmunkatársa, majd a Szívárvány főszerkesztője. 1949-től bezárult publikálási lehetősége. 1956-ban rehabilitálták. Munkássága fő színtere a Népszabadság. 1958-tól a Magyar Szemle főszerkesztője. A Magyar Hírek munkájában 1973-ig

vett részt. 1958-ban beválasztották Velencében a Societé Européenne de Culture-be.
Kitüntetései:
Felszabadulási Jubileumi Emlékérem
Munka Érdemrend (arany)
Szocialista Magyarorszáért Érdemrend

Mérges szerzetesek – világi papok

Az életrajzi vázlatnak, amellyel az Aranytollasok Albuma szerkesztőségének megtisztelő kérésére szolgáltam, elébe bocsátottam, hogy abban költői, műfordítói, esszéírói pályámat nem érintem. Gondolom, helyesen is tettem. Világéletemben újságíró voltam, ma is az vagyok, az aranytollal az újságírót becsülték meg, az albumban újságíró kollégáim közt vagyok.

Hanem ez a dolog mégsem ilyen egyszerű.

Nem az irodalom és az újságírás viszonya a bonyolult – hiszen az utóbbi az előbbinek teljes jogú műfaja (legalábbis egyes ágaiban, mint bizonyos fokon a publicisztika és a riport), hanem az író és az újságíróé. Már a Nyugatban is pedzettem ezt, 1937-ben, amikor már-már tárgyalásra érett az író és az újságíró válópöre. Terjedezni kezdtek az irodalomban antizsurnaliszta hangulatok – amelyeket mindig ellenforradalmi korok tünetének vagy hagyatékának tekintettem –, s némely írók kezdtek olyasformán nézni az újságírásban dolgozó író társaikra, mint – írtam akkor – mérges szerzetesek a világi papokra. Holott író és újságíró nálunk – inkább, mint bárhol a világon – mindig egyet jelentett, kegyeret az írónak az újságírás adott, az író a benne lakozó újságíró tartotta el. Jókai és Mikszáth, Bródy Sándor és Ady Endre, Tóth Árpád és Ignótus, Bíró Lajos és Molnár Ferenc, Kosztolányi és Szép Ernő, Krúdy Gyula és Cholnoky Viktor: ez mind-mind újságíró volt, s amit tolluk az újságírásnak köszönhetett – mert bizony fényesebb lett tőle –, gazdagon fizették vissza: azzal, hogy megteremtették a modern magyar újságírás stílusát és sajtónk színvonalát magasan az általános világsajtóé fölé is emelték.

Hogy ez ma nincs így? Kár bizony, s okait e pár sor nem is keresheti.

Én még mindenesetre ebben nevelkedtem. Brillíáns szerkesztőnk a Pesti Napló-nál Földi Mihály személyében író volt (még ha íróként tönkrement is), az ő keze s ugyanott a Laczkó Gézáé alatt nőttem fel, szerkesztőségi kollégám volt és barátom Bálint György és Hunyady Sándor, mestereim a lapnál, majd az emigrációban és idehaza irodalomnak, szellemnek, stílusnak olyan újságírásba tékoztolt kiválóságai, mint Szántó Rudolf, Kéri Pál, Zsolt Béla. Nem érezték magukat eltékoztottnak, maguk választották a máglyát, melyen gyönyörűen szikrázva égtek el. Már-már egy dicső fajta utolsó – méltatlan, bár igyekvő – mohikánjának érzem magamat. Mindenesetre: nagyon érzem, ami körülvesz, a magányt. S nagyon kérem, félre ne értsenek.

A felszabadulás óta új országban és új közönségnek új sajtót kellett teremtenünk. Teremtettünk is. Ebben úgy igyekeztem s igyekszem részt venni, hogy ami az addigiban nemes hagyomány, ösztönzés, bátorítás volt, abból a legcsekélyebb engedmény se essék. Még akkor se, ha – amire már 1937-ben utalgattam – erősen indusztrializálódott is a szakmánk, képriortázs és kalandos tördelés már-már ideogrammá sűríti a mondanivalót, az értelmi meggyőzést már-már helyettesíti (bár segíti is) a blikkfang, s ha telex és új nyomdatechnika újfajta újságcsinálást diktál is. Sőt még ha a szerkesztőségek légköre is más: hivataléhoz, apparátuséhoz hasonlít – igaz, hogy olyan lehetőségekkel, aminőkről nem is álmodhattunk. Mindebben a modern világsajtóval tartunk lépést – de azt a lépést, amivel mégis mindig előtte jártunk, tegyük csak újra meg.

Nem mondom én, hogy minden publicista Bródy, Ady, Ignótus legyen, minden riporter Egon Erwin Kisch. De nem árt, ha van a lépést mihez igazítani. Fiókjában a világért se rejtegesse lírai verseket minden sporthírlapíró, s ne tekintse magát félreismert regényírónak, drámaköltőnek minden rendőri vagy törvényszéki tudósító. Ha a Múza is úgy akarja, attól még lehet költő, elbeszélő, drámaíró belőle. A profi múzsafi pedig, aki ma már képes leereszkedésnek képzelni, ha egy-egy halandzsa-verset, gyenge novellát a napisajtó hasábjaira pottyant,

a világért se feledje, hogy éppenséggel a legmagasabb szószékre lépett, s viselkedjék is aszerint.

Őrizzük meg azt a fényes egységet, amit ránk hagytak dicső eleink.

Jelképét tőlük örököltük, újságírói koporsókon az figyelmeztet valamire: a Jókai-lepel.

Rónai Mihály András

Ruffy Péter

1914. július 28-án, az első világháború hadüzenetének napján, Nagyváradon született. Az elemi iskolát szülővárosában végezte. Gimnáziumi tanulmányaira a tanítási joguktól megfosztott váradai premontrei tanárok készítették föl. Magántanulónként érettségit tett Gödöllőn. Újságot írt Váradon, Párizsban, Aradon, Brassóban, Kolozsvárott és Budapesten. Franciaországot a váradai katolikus püspökség Erdélyi Lapok című napilapjának az ösztöndíjasaként és tudósítójaként ismerhette meg. Ötven év alatt a következő lapoknál dolgozott: Magyar Szó, Erdélyi Lapok (Nagyvárad), Brassói Lapok (aradi tudósító, brassói belső munkatárs, majd kolozsvári szerkesztő), Újság (Budapest), majd a lapnak a német megszállás nyomán bekövetkezett betiltása és a felszabadulás után: Hírlap, Kis Újság, Béke és Szabadság, Érdekes Újság, Magyar

Nemzet (Budapest). Húsz évi Nemzet-beli munka után a Magyar Nemzet főmunkatársaként ment nyugdíjba (1981).
Kitüntetései:
Magyar Élmunkás
Szocialista Kultúráért
A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának Emléklapja
Szocialista Munkáért
Érdemérem
Rózsa Ferend-díj
Lengyelország Milleneumi Emlékérme
Kiváló Dolgozó
Kiváló Munkáért
Munka Érdemrend (arany)

Nyomolvasás

Egy életútra harminc sorban visszatekinteni – ennyit kért e kötet szerkesztője – olyannyira lehetetlen, mintha évtizedek múlva megkeresni, megtalálni szeretném a lábam nyomát Erdélytől Párizsig és Afrikától Szibériáig. Sokat utaztam. A legtöbbet Magyarországon.

Már jó ideje sajátos szimbiózisban élek. Az írók újságírónak, az újságírók írónak tekintenek. Majdnem mindent szocialista korunknak köszönhetek. Riportjaimat, az írott portrékat, történeti, anyanyelvi írásaimat, esszéimet eddig tizennyolc kötetben jelentették meg. A tizenkilencedik kötet, az utolsó vallomás, a búcsú egy pályától (Brassótól Budapestig) még kiadásra vár.

Lépteim nyomát már soha nem kereshetem meg, de valamiféle mesterségbeli nyomolvasásra még vállalkozhatom.

Pirosnyakkendőű úttörőnek korom miatt már nem vagyok való, de valamiféle úttörést talán elvégeztem ötven év alatt.

Mikor a Hírlap-ban megírtam Olyan, mint az időjárás című riportomat, kinevetett minden komoly olvasó. Napjainkban külön orvosmeteorológia működik. Mikor a Béke és Szabadság közölni kezdte rum-riportsorozatomat, támadások pergőtüzébe kerültem: „szocialista társadalomban nincs alkoholiz-

mus”. Még Rákosi életében támadtam meg a beszolgáltatást – a kötelező beadás 1957-ben megszűnt. A sajtónyilvánosság előtt elsőként foglalkoztam a szétrobbant családokkal, elhagyott gyerekekkel – és mennyi ilyen regény született utána. A hazai sajtóban bevezettem a „visszatérő” riportokat (Tokaj-hegyalja, Szabadszentkirály) – napjainkban ez a gyakorlat általánossá vált. Ma főmunkatársak, szerkesztők, vezető publicisták azok a hallgatók, akiket az újságíró iskolán valaha a riportra tanítottam. Jobb riportokat írnak, mint tanítójuk valamikor. Megérintettem az erdélyi szellemi örökség kérdését, vagy az egészséges nemzeti tudat ügyét. Közüggé vált mind a kettő.

A kiszabott hely szűkössége miatt nem folytathattam pályám röpke emlékezetét. Az elsuhant ötven évnyi munkára visszatekintve, nem újságíró voltam, még kevésbé író, nem riporter, publicista, nyelvész, történetíró vagy könyvek szerzője, hanem értelmező szótárunk fogalmazása szerint „kelesztő anyag”.

Magyarán kovász.

Ez volt a harcom, a szenvedélyem, gyönyörűségem, a mindennapi kenyerem.

Ruffy Péter

Saad Béla

1905-ben született Pápán. Ott is érettségizett. Budapesten a közgazdaságtudományi kar külügyi szakán végzett. A katolikus „Új Nemzedék” című déli lapnál lett voluntőr. 1945-ben igazolták. Nyugdíjbavonulásáig dolgozott az Új Embernél, s onnan mint felelős szerkesztő ment nyugdíjba. Hatvanadik születésnapján megkapta a Munka Érdemrend ezüst fokozatát. Ahogy a hivatalos lap közölte: „... az állam és a katolikus egyház közötti jó viszony kialakítása érdekében kifejtett tevékenysége elismeréséül”.

Előzékenységem okozta halálukat

Igen, így volt, három újságíróét.

Az *első*: írói nevén Simor Miklós, családirag Steffl. Az Új Nemzedék vezércikkírója, fiatal kora ellenére. A trianoni büntetésből kikaszálódó honvédség légierőt is akart szervezni. Ennek jeléül Budapest–Debrecen repülést rendezett a 30-as évek közepén. Az Új Nemzedék-nek küldött jegyet, nekem osztotta ki a főszerkesztő Saly Dezső, nyilván azért, mert pár héttel előbb nagy sikere volt levegőben végzett helyszínelésemnek „Nem találtuk a légörvényt a Duna felett” címmel. Egy nappal előbb ugyanis egy kelet felől jött utasszállító gép budaörsi kényszerleszállását a kezdő magyar légierő szakértői „Duna feletti örvénnyel” indokolták. Simor Miki felhívott, kérte, engedjem át neki e jegyet. „Ha a főnök beleegyezik, szívesen” – volt a válaszom. Miki este hatkor megkapta a jegyet, s reggel 9-kor már nem élt. A gép Debrecen közelében lezuhant, s minden utasa szörnyet halt.

A *második*: Fehértájt Tibor (családi nevén lovag Fehrentel), akit azért szerződtettek a Nemzeti Újsághoz, mert nyilas frazeológiával írt anélkül, hogy nyilas lett volna, s anélkül, hogy nyilas elveket énekelte volna meg. 1942-ben behívtak engem a 2. haditudósító századhoz, s a tábori újság második embe reként kaptam beosztást. Pár héttel a menetszázad indulása előtt rendszeresítették az ún. „különtudósítói” intézményt. A meghívott napilapok kiküldhették katonaviselt munkatársaikat, akik csak lapjuknak küldtek tudósítást, a szerkesztőséghez juttatást viszont a század vállalta a harcterről a pesti törzshöz. Az Új Nemzedék könnyen megoldotta a kérdést, „Saád úgyis bent van, legyen különtudósító is”. Vállaltam. A Nemzeti Újság választása Fehértájtjra esett. Aki szintén bent volt, mint tartalékos főhadnagy már a század törzsnél, de nem a menetszázadban. Meghívott reggelire, s megkért nagyezüst vitéz-

ségi érme dacára, hogy vállaljam a Nemzeti Újságot is, akkor őt leszerelik, nekem pedig úgyis mindegy. Vállaltam, az unalomtól való félelemből.

Fehértájt nem szerelték le, s futárként küldték egyszer Husztra, s kocsija fának rohant, s ő a sofőrrel együtt szörnyethalt. Egy itthoni verzió szerint a hadiövezetben fényképezett, mint futár, s a fényképezőgépén keresztül fúródott fejébe a golyó.

A harmadik: Márkus Pál tartalékos hadnagy, újságíró. Alexajevkából Charkovba vezényelték a századot, a parancsnok engem, mint tizedest akart küldeni legénységi egyénekkel szálláscsinálónak. Márkus Pali, akivel jó barátságban voltam, azt mondta nekem, hogy ez nem helyes. Parancsnoknak tiszt való. Pali jó újságíró, s szívbeli katona volt. A Kátai-féle óriási vaskereskedés és hatalmas vagyon egyetlen örököse volt, de ahelyett, hogy beletanult volna a szakmába, előbb a spanyol frontra ment önként, majd ide – szintén egyéni jelentkezéssel. Pali lett a szálláscsinálók parancsnoka. Három nap múlva jött a hír, hogy autóbuszuk felborult, s Pali súlyosan sebesült, s tábori kórházba került. Charkovba menet meglátogattam Palit, vérmérgezés, már alig élt, de megismert.

Csattanóul hadd mondjam el: kértem és megkaptam szabadságleveletem.

Szabadságom lejárta után itthoni beosztást kaptam. Szilágyi István főhadnagy, a Pesti Hírlap munkatársa mellé, aki engedélyt kapott, hogy havonta megjelenő, mélynyomású színes haditudósító lapot indítson. Éspedig „Szikra” címmel. A haditudósító század parancsnokságán senki sem tudta, hogy Lenin híres lapja „Iszkra” volt, amely Szikrát jelent magyarul. Odaadóan szerkesztettük Szálasi eljöveteleig a Szikrát, akkor „föld alá” tűntünk.

Saad Béla

Sarló Sándor

Nagykőrösön született, 1899-ben. Iskolai végzettsége: kereskedelmi érettségi.

Munkahelyei: Délmagyarország, Az Újság, Színházi Élet, Pesti Napló, Magyarország, Népszava, Párizsi Munkás, Sarló és Kalapács, Új Szó, Új Világ, Vengrija-Hungary.

Kitüntetései:

Szocialista Hazáért

Érdemrend

Háromszor Munka Érdemrend (arany)

Felszabadulási Jubileumi

Emlékérem

Magyar Népköztársasági

Érdemrend (ezüst)

Hősi Munkáért a Nagy

Honvédő Háborúban (szovjet)

Magyar Partizán Emlékérem

Nyikolszkaja 7

Nemrég Moszkvában jártam. Odautazásom előtt egyesek azzal ijesztgettek, hogy a városra, amelyben 14 évig (1932–1946) laktam, nem fogok ráismerni. Most közlöm, hogy igenis ráismertem. Ezzel korántsem azt akarom mondani, hogy a változások nem is olyan nagyok. Óriásiak! Elképesztőek! De a terjedelmében négyszeresére, magasságában tízszeresére nőtt modern világvárosban is azonnal megtaláltam mindazt, ami hagyományosan orosz és jellegzetesen moszkvai, mindazt, ami Lenin és a proletárforradalom szelleméhez fűződik. Ez a szellem ad életet és értelmet annak a rengeteg könek, acélnak, cementnek és üvegnek, ami Moszkvába azóta beépült.

A Vörös térről befordulok az Október 25. utcába (az egykori Nyikolszkajába), megkeresem a 7-es számot. Az udvarban egymás mögött három jókora négyemeletes épület, mind sárgára festve, a Vörös Október fehérneműgyár műhelyei. Bámulok befelé az egyik kirakatnagyságú ablakon, a második épület hátsó oldalán. A 30-as évek elején itt, ebben a helyiségben szerkesztettük a Sarló és Kalapács képes havi folyóiratot és sok más elméleti, politikai, irodalmi kiadványt. Itt volt az Idegennyelvű Kiadó magyar osztálya.

Gergely Sándor helyére 1932 nyarán kerültem a Sarló és Kalapács szerkesztőségébe. A felelős szerkesztő *Révész Imre*. volt. Ő azonban hamarosan eltűnt. Ettől kezdve ki nem ejtettük a nevét. *Magyar Lajos* életregénye Péchy Blanka könyvében olvasható. *Boross F. László* is eltűnt. Miatta kellett kés alá bocsátanunk Gergely Sándor 1514 c. könyvének remekül sikerült borítólapját, *Pór Bertalan* nagyszerű Dózsa-portréjával. A hajtókan ugyanis rövid értékelés alatt Boross F. László neve szerepelt. És Gyöngyös Iván? Akkoriban a stílusvita középpontjában álló Panfjorovot fordította magyarra. Meghalt a háború előtt. *Király Fülöp* nagyszerű politikai

riportokat írt, tudóvészes volt, tudta, hogy két-három év és neki nincs tovább.

Az ablaktól jobb kéz felől ült *Németh Irén*, a szerkesztőség titkára, a mindenttudó, szépséges teremtés. Az ablakkal szemben ült *Kiss Jenő*, politikai kiadványaink kontrollszerkesztője. Ez a kecskeméti fiú nagyot nőtt szememben az 1933-as párttisztítás alkalmából. Mikor rá került volna a sor, nem ment el a bizottság elé. Hogyan? Hiszen ez egyet jelentett párttagsága megtagadásával. Hajmeresztő, bátor lépés volt. A következő napon megkezdődött *Kiss Jenő* faggatása. Jöttek a vállalati pártbizottságtól, a kerületi PB-tól, a Kominterntől, a KMP KB-től, valamennyien azt kérdezték, mivel indokolja döbbenetes tettét? Talán nem is végleges az elhatározása, hajlandó egy másik napon a bizottság elé menni? Nem, visszaadta pártkönyvét azzal, hogy nem képes a pártfeladatokkal megbirkózni, elfáradt, beteg. Ebben mindenki kételkedett. A szerkesztőségben nem maradhatott tovább. Talán én voltam az egyetlen, akinek bizalmasan bevallotta; a falusi pártmunkája során kedvetlenedett el; nem tudott egyetérteni a kollektivizálás erőszakos módszereivel, a túlhajtásokkal. Egy szövetkezeti vállalatnál helyezkedett el, nem politikai funkcióban, szerényen élt feleségével a Szadovája Triumfálnaján, a háború kitöréséig. Ekkor mutatta meg igazán, hogy kicsoda. Az első napokban ott volt az önkéntes népfelkelők soraiban, akik harcba indultak az ellenség megállítására. A szovjet haza védelmében halt hősi halált a Szmolenszk környéki harcokban, a háború legelején. Végtelenül sajnálom, ma is gyászolom ezt a derék fiút.

Révész Imre után *Münnich Ferenc*, majd *Lengyel József*, végül *Vágó Béla* lett a Sarló és Kalapács felelős szerkesztője. Jómagam szerkesztője és műszaki szerkesztője voltam a lapnak.

Sarló Sándor

Sándor Ernő

1908. február 18-án Búdszentmihályon született. Érettségi után jogakadémiára járt. A Reggeli Hírlap című napilapnál kezdett újságot írni. Budapestre költözött. Egy ideig „A Reggel” című lapnál dolgozott. A felszabadulás után a Kossuth Népéhez került, onnan 1948-ban a Magyar Távirati Irodába. Elvégezte az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészkarát – magyartanárként a Dolgozók Esti Iskolájában tanított.

Részt vett a „Jogi Tudósító” létrehozásában és szerkesztésében. Kitüntetései:
A Haza Szolgálatáért
Érdemérem
Munka Érdemrend (arany)
Felszabadulási Jubileumi Emlékérem
Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója
Kiváló Munkáért
Kitüntető Jelvény

Darvas kontra Farkas

A magyar közéletnek egyik értékes alakja volt Darvas József. Egyszerű családból származott, pedagógus diplomát szerzett és, hogy boldogulni tudjon, alföldi városkában kezdett tanítani, a munkája mellett mohón vetette magát az olvasnivalókra, mindent magába szívott a magyar irodalomból, imádta Jókait, Mikszáthot, Móriczot, Adyt. A néptanítót az írás is foglalkoztatta. Most ne legyen szó arról, hogyan került a munkásmozgalomba, hogyan lett tagja annak a pártnak, amely nagyon-nagyon sok ilyen embert adott az országnak. A felszabadulást követő időkben szerkesztőségbe került, felügyelték rá, az újságíróra. Bekerült a politikai életbe és eltelt néhány esztendő, építésügyi miniszter lett, majd később az oktatás és művelődésügyi tárcát vette át. Nagy hévvel vetette magát a munkába, nagyon igyekezett a művelődést is fejleszteni, a későbbi drámaíróra vallott, hogy minden színdarab bemutatóján ott lehetett látni.

1955-öt írtunk, s annak egyik júniusi estjén a Nemzeti Színház bemutatta Gorkij: Anya című darabját. Az egyik páholyból figyelte az előadást, majd a szünetben összelátalkoztunk. Gondban vagyok, mondotta, holnap be kell iktatnom egy alezredest, mint új igazgatóját a Néphadsereg színházának, én ezt nem teszem. „Segítek neked” – mondtam. Magyar Bálintot ajánlottam, a Nemzeti Színház főtítkárát. Azzal érveltem, hogy mindent ő csinál, mert a Major a rendezéssel, a játékaival, az ég világon mindennel el van foglalva. „Ez a főtítkár mindent tud és kapaszkodj meg, szuper intelligens.” Megegyeztünk.

Másnap, június 16-án, a Néphadsereg színházának társalgója megtelt színészekkel. Ott ült Magyar Bálint is. Ha az emlékezetem nem csal, egy kicsit sápadt volt, nem csoda, hiszen az előző esti premier, utána a beszélgetésünk.

A miniszter megszólalt:

– Nagyon kérem – mondotta – az itt megjelent alezredes elvtársat, ne haragudjon. Tegyük fel, hogy én, a művelődésügyi miniszter kineveznék egy színeszt másodparancsnoknak. Még rágondolni is rossz. A honvédelmi miniszter elvtárs mindenkinek parancsolhat, akin egyenruha van. De a színházban egy olyan ember vegye kezébe az irányítást, akinek a műveltségén túl még színházi gyakorlata is van. Ismét kérem az alezredes elvtársat, ne haragudjon, ne sértődjön meg, maradjon itt köztünk a színtársulat ülésén.

Halálos csend. Az alezredes fölállt, nagyon szimpatikus ember benyomását keltette. Kis fanyar mosoly volt az arcán, meghajolt a jelenlévők felé és csendesesen, hangtalanul elhagyta a színház társulati ülését.

Így lett a Néphadsereg színházának igazgatója Magyar Bálint, arról azonban még beszéljen a krónikás, hogy Farkas Mihállyal, a honvédelmi miniszterrel valaki így szembehelyezkedett volna, se azelőtt, se azóta nem tudtam.

Sándor Ernő

Sötér Edit

Eperjesen született 1919-ben. Iskoláit Hatvanban végezte, majd a Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészkarán kémia-fizika szakosként vegyészetet tanult. A felszabadulás után a Hatvani Cukorgyárban dolgozott, onnan a Magán-alkalmazottak Szakszervezetébe került, ahol a hathetes bentlakásos iskola vezetője lett. Ezt követően a SZOT társadalombiztosítási iskoláját irányította. 1951-ben áthelyezték a Népszavához személyzeti felelősnek, egy év után újságíróként kezdett dolgozni. 1956-ban a lap szakszervezeti rovatának vezetője, a szerkesztőbizottság tagja, 1956 decemberétől külső szerzőként dolgozott a Népszabadságnál, ahol 1957 elején véglegesítették munkatársként. Előbb a pártrovatban, majd a gazdasággalpolitikai rovatban dolgozott. 1977-ben főmunkatársként ment nyugdíjba.

Felmentve? . . .

Jónéhány évvel ezelőtt portrét írtam egy nagyon jófejű, értelmes asszonyról, aki tanulásra, alkotó munkára, hivatásra vágyott, de törekvéseit a férje gúnyolta, becsmérelte, igyekezetét, önbizalmát lelohasztotta. Jóllehet a férj teljes nevének megjelölése nélkül írtam meg az igaz történetet, az illető magára ismert, a maradiságát elmarasztaló megjegyzéseimtől annyira felháborodott, hogy polgári rágalmazási pert indított ellenem.

A bírósági tárgyalásra – ahol mint vádlott vettem részt – elkísért a Népszabadság jogásza is. Nagyon nehezen viseltem el ezt az általam még nem ismert szerepet. – Vádlott álljon fel! Vádlott leülhet! stb., de azért sikerült a nyugalمامat megőrizni. A vád bizonyítékait sorra megcáfoltam, s szinte sajnáltam már az egyre ingerültebben vagdalkozó férfit, aki sehogyan sem tudta lenyelni, hogy egy nő érvei felülkerekedhessenek „a teremtés koronájával” folytatott vitában. Vádlómat a düh annyira feltűzelte, hogy otromba közbeszólásaival maga szolgáltatta elvakult maradiságának bizonyítékait.

Mintegy óras tárgyalás után a bíró szünetet rendelt el. Izgatottan latolgattuk a jogásszal az ügy ki menetelét, amikor odaszólt az egyik népi ülnök: „Csak harcoljon bátran elvtársnő ezután is a nők jogaiért.” Ez nagyon jólesett. Aztán bejött a bíró és ismét elhangzott a felszólítás: „Vádlott álljon fel!” Elmondhatatlanul megalázó volt, hogy mindenki ülhetett, csak nekem kellett állva végighallgatnom az ítéletet. Azt az ítéletet, amely egyetlen vádpontban sem marasztalt el vétkesnek, teljes felmentésemet tartalmazta.

A tárgyalás berekesztése után jogászunk azon medítált, hogy becsületsértési pert kellene indítanom a vádló ellen. Én azonban szótlanul, felindultan törttettem az ajtó felé, hogy gyorsan szabaduljak a helyről, ahol még akkor is bűnősként kezeltek, amikor az igazam már nyilvánvaló volt. S hiába mond-

ták utána sokan, hogy csupán a szokásos bírósági eljárást és formulákat alkalmazták esetemben, se-hogy sem tudom elfogadni azt a gyakorlatot, amely a vádlottat eleve, bizonyítás nélkül bűnösnek ke-zeli, mélyen megalázza emberi méltóságát.

Sőtér Edit

Széchenyi Sándor

1902–1983

Miskolcon született 1902. október 9-én. Iskolai végzettsége: négy polgári. Szerkesztőségi munkahelyei, beosztása: 1923–25 Ma Este – riporter, színházi kritikus, 1925 Érdes Újság – segéd-szerkesztő. 1928–39 Sport-hírlap – munkatárs, nyomdai szerk. h. szerkesztő, 1939–44 Sporthírlap – kiadóhivatali beosztásban. 1945–46 Szabadság – politikai rovat-vezető. 1946–47 Fáklya politikai hetilap – szerkesztő. 1947–48 Kossuth Népe – munkatárs, nyomdai szerkesztő, olvasószerkesztő. 1948–49 Új Film – film-szakszervezeti lapszerkesztő. 1949–50 Művészeti Dolgozók művészeti szakszervezeti lap – szerkesztő. 1954 Szikra Lapnyomda – a Szabad Nép főtördelője. 1954-től nyugdíjba vonulásáig (1963) a Képes Sport szerkesztője. Kitüntetései: Sport és Testnevelés érdemes dolgozója Tanácsköztársasági Emlékérem

Kossuth népe földhöz jutott

Nincs többé nincstelen Monokon

Zemplén megye, Kossuth földje. Tíz kilométerre a szerencsi vasútállomástól Monok nagyközség, 3000 lakossal s a község közepén szép úriház, méteres falakkal, öt utcai szobával, hátsó traktussal, nagy kerttel: itt született Kossuth Lajos 143 esztendő előtt. És most, éppen ebben a házban dolgozott három napon át, reggeltől estig a monoki Földigénylő Bizottság, itt osztotta szét 400 igénylő között a Széchenyi-féle hitbizományt. Ördög József, a Magyar Kommunista Párt helyi szervezetének titkára, aki a Földigénylő Bizottságnak is hajtómotorja volt, megnyugodva jelentette:

– Nincs többé nincstelen Monokon. Kossuth Lajos szülőfalujában senki nem földtelen cseléd többé.

– Nehéz munka volt. Nem mintha a hitbizomány ura akadályozta volna a szegény nép földhöz jutását. Ez is jellemző Kossuth falujára. Itt már a hitbizományi gróf sem a „túloldal” embere volt. Talán, mert itt élt Monokon, a kis kastélyban, és együtt dolgozott a béreseivel... Tavaly november 22-én a monoki gróf, Széchenyi Pál Budapesten, Tartsay Vilmos lakásán, amikor a nyilasok társaival együtt őt is el akarták fogni, nem adta meg magát, tűzharcba keveredett és másnap belehalt sérülésébe. Így halt az utolsó monoki földesúr, akinek örököse most a monoki nép lett. Ördög József maga is dolgozott neki, nem cselédsorban, hanem ácsmunkán, mint önálló iparos.

Tovább beszélgetve a múltról, érezhetővé válik, hogy a nagybirtokot itt is mélységesen gyűlölték. Sok-sok megaláztatás, szenvedés, nélkülözés, apák és nagyapák, ősök sorának keserves élményei égették a nép lelkébe ezt a gyűlöletet. Az sem egészen véletlen, hogy éppen Monok egyik szülöttje lett – nemesi származása ellenére – a jobbágyság felszabadítója, a szabadságharc vezére: itt éppenséggel nem birka módjára viselték a rabigát, mindig akadt,

aki ellenállt, lázongott. A régi, gőgös, kegyetlen monoki földesurak nem egy jobbágyukat küldték bitóra. S itt még máig is emlékeznek rájuk...

Most boldogok. Ha még nem is teljesen. Kevés volt az 1200 hold szántó, s kevés – bár elsőrangú minőségű – a szőlő és a gyümölcsös, amit szétosztottak. Sok az erdő. Több, mint az egész uradalom felerésze. Az pedig az állam birtokába kerül. Igaz, hogy a földművelésügyi miniszternek jogában állna közbirtokossági erdőt létesíteni a hitbizományi helyére. Kérik is tőle, mert még nem is tudják, miből éljen meg a tegnapi cseléd, akinek most 6–8 holdja van, ha többgyerekes a családja. Az erdő sokat segítene.

Munkakészségben nincs hiány. Tavaly ősszel ugyan a faluban és a határban folyt harcok megakadályozták a földmunkát s így alig több, mint 200 holdon zöldül az őszi vetés, most viszont talpalatnyi föld sem marad megműveletlenül a monoki határban.

Az igásállatok hiánya itt is nagy gondot okozott, ezt azonban megszüntették az oroszok, akik a szerencsi járás földművelői között 1200 tehenet és ökröt osztottak szét. Ennek az intézkedésnek óriási hatása volt a községben. Annál nagyobb elkeseredést okozott, hogy amikor az oroszok így segítik a népet, akadnak gyászmagyarok, akik még mindig halogatni próbálják a földreformot.

Szebenyi Sándor

A Szabadság 1945. április 21-i, szombati számában megjelent tudósítás rövidítése

Szegő Gizi – GIS

1902-ben Závadán született. 4 polgári osztály után a Lónyai utcai Iparművészeti iskola növendéke lett. Az Iparművészeti Főiskolán grafikus iparművészként végzett.

A Körúton levő nagy „Batik” műhelyben mint tervező dolgozott. A kirakatba kitett rajzai után egy újpesti könyvkiadó cég illusztrációkat rendelt nála. Később délelőtti állásba került egy Dorottya utcai fehérnemű céghez, ahol az arisztokrácia csináltatta az általa tervezett fehérneműt és ágyhuzatot. Délután a GAUMONT Filmvállalatnak dolgozott (plakátok, diapositívek). A „Lesz maga juszt is az enyém” filmszkeccs plakátjait is ő tervezte. Sok nyomdának és magánvállalatnak dolgozott. 1929-ben Párizsba került, ahol egy stúdió alkalmazta. Két év múlva Oránba (Algéria) ment, ahol egy Ateliében dolgozott. 1935-ben hazajött. A német megszállás alatt kezdett politikai karikatúrákat rajzolni. A felszabadulás után a Ludas Matyi szatirikus

hetilaphoz került, ahol még ma is dolgozik mint nyugdíjas.

Kitüntetései:

Szocialista Kultúráért

kitüntető jelvény

Munka Érdemérem

Kiváló Dolgozó

Szocialista Munkáért

Érdemérem

– Szép pár. Mióta ismerik egymást?

– Rákosrendező óta...

Székely Béláné

1920. március 3-án született Kaposváron. A gimnázium elvégzése után férjhez ment. A Munkaerőtartalékok Hivatalában, majd a Népművelési Minisztériumban dolgozott előadóként. 1956 után a Televízióban szerkesztőként tevékenykedett nyugdíjazásáig. Rovatvezető-helyettese volt a TV-Híradónak. Kitüntetései: Béke-érem SZOT aranyérem Kiváló Dolgozó MSZBT ezüstkoszorús jelvény MSZBT aranykoszorús jelvény

Cigány lakodalom „marésza” nélkül

A kézfogót is lakóhelyükön tartották, de nem ám a fiatalok, hanem ősi hagyomány szerint a két apa. Megfogták egymás kezét és egyik barátjuk kancsóból bort öntött az apák kezére.

Eljött a lakodalom napja. A négytagú zenekar cigánydalokat, magyarnótákat játszik. Sötétedik, de az utcán csak állodógnak a közeli és távoli szomszédok.

Egy kis csapat érkezik, köztük a legidősebb cigányasszony vezetésével. Az idős nő kihívhatja a menyasszony apját a kapuba. Saját nyelvükön pereg a szó. Csak később tudtam meg, hogy utoljára próbálta meg lebeszélni az apát erről a házasságról.

Az apa közölte: a döntés megtörtént és a házasság is meglesz. Megszólítom az idős nőt: – Hogyan nevezik cigány nyelven a menyasszonyt? Nem késik a tömör válasz – marésza. A cigányasszony egész küllemén látszik, hogy nem kívánja ezt a társalgást.

Rövidesen egy harminc év körüli cigány férfivel beszélgetek. Őt is megkérdezem: – Hogy hívják a menyasszonyt cigány nyelven? – Romnyori – válaszolja megdöbbenésemre. Kíváncsian kérdem, mit jelent a marésza szó. Egy pillanatra elkomorodik, és így szól: – Ha valakire rámutat és azt mondja marésza, akkor azt kívánja, hogy az illetőt verjék meg. De rendszerint azt verik meg, aki ezt a szót kimondja.

Hirtelen felkerekedik a vendégsereg, kitódulnak az utcára és a zenekarral együtt elindulnak a jegyespár fogadására.

Felkiált valaki: Jönnék!

Földig erő fehér ruhában a menyasszony. Pártáját arany-, ezüstkálászok, gyöngyök, piros, kék, meg sárga mezei virágok díszítik. A virágok között apró tükrök szikráznak. Fekete haja kibontva omlik a fehér ruhára. A vőlegény sötét öltönyének zakójára

mezei virág bokrétát tűztek. Jobbról is, balról is odalépnek hozzájuk az utca lakói és gratulálnak.

A széparcú tizennégyéves menyasszony csak néha mosolyodik el. Feltűnik ez nekem. Olyan, mint a lány vas. Nőies lágyság árad belőle, de szeméből határozottság sugárzik. Éjfélkor kezdődik a vacsora. A választék: töltött káposzta, rántott csirke, sült csirke, pörkölt.

Reggel hat órakor kezdődik a menyasszonytánc, majd átöltöztetik a menyasszonyt asszonyruhába, viseletbe. Fejét bekötik. Egy harmincöt éves nagymamával beszélgetek a család belső helyzetéről. Elmondja, hogy a munka zömét az asszonyok végzik. Lánygyermek nem örökölhetnek. Mindenben a férfiak döntenek, az asszonyok alig szólhatnak bele fontosabb dolgokba.

Kora reggel a fiú szüleinél folytatódik a lakodalom. Itt szoba-konyhás lakást is építettek az ifjú párnak.

Alig telt el egy nap, az ifjú asszony fogta magát, hazament a szüleihez. Az íratlan cigánytörvények szerint ez elképesztő cselekedet. A lány édesanyja rosszul lett, amint a lányát meglátta. Amikor pedig a lány közölte döntését, hogy vissza sem megy, elájult, orvost kellett hívni. Közel húszezer forint kártérítést fizetett ki a lány apja a fiú szüleinek, de a harag örökre megmaradt.

Mit is mondott a lány? Azt, hogy nem akart férjhez menni, anyja sem akarta. De a két apa mégis úgy döntött, hogy megkötik ezt a házasságot. Ő nem szereti ezt a fiút, nem akar cigányviseletben járni, nem akarja bekötni rózsás kendővel a fejét. Betegsége miatt úgylis lemaradt az iskolával. Tanulni akar. Eredménye ez és nem is csekély.

Székely Béláné

Tabi László

1910. október 7-én Budapesten született és 1928-ban érettségizett mint a Barcsay utcai Madách gimnázium igen gyenge tanulója. Érettségi után rövid ideig drogista-tanonc, majd biztosítási üzletszerző lett, ám egyikben sem lelte kedvét. 1930-ban a Nemzeti Sport című újság alkalmazta rejtvényrovatvezetőnek s ebben a lapban jelentek meg első írásai. 1933-tól 1939-ig a Sporthírlap munkatársa, amikor a zsidótörvény miatt elküldték. 1942-ig filléres regények írásából élt. 1942-ben Ukrajnába vitték, 1944-ben Borba került. 1945 februárjában tért haza, s már márciusban részt vett a Ludas Matyi előkészületeiben. A Ludas Matyinak 1946 végéig segédszerkesztője, 1946 és 1956 között szerkesztője, 1956 és 1976 között főszerkesztője volt. Kitüntetései: József Attila-díj (kétszer) Munka Érdemrend (arany) (kétszer) Szocialista Magyarországrt

Érdemrend
A Magyar Rádió Karinthy-
gyűrije.

Irinyi gyufájával

Csekélységem az újságírók között tulajdonképpen kakuktkotás. Noha a MUOSZ-nak 1945 óta tagja (egy időben elnökségi tagja) vagyok, munkásságom csak „mellékesen” újságírás, amennyiben a Népszabadságnak 25 éven át külső munkatársa voltam (szatirikus publicisztikával). Amiként a Ludas Matyi nem újság a szó köznapi értelmében, hiszen első betűjétől utolsó rajzáig a képzelet terméke, vagy ha úgy tetszik, írói vagy grafikai alkotás, ugyanúgy a Lúdas munkatársa sem újságíró, hiszen *újságot* élete során sem írt le. Valóban újságírói munkát csak a 30-as években, a Sportlap munkatársaként végeztem. Ez időből való egy kínos emlék, amit az alábbiakban – nem először – elmesélek.

Minden évben terjedelmes interjút kellett készítenem Brüll Alfrédde, az MTK (később Hungária) nagyon művelt és nagyon tiszteletre méltó elnökével. Az Andrássy úton lakott, bérházainak egyikében, lakása egy teljes emeletet foglalt el. Inasa bevezetett a műkincsekkel teli szalonba és arra kért, hogy legyenek türelemmel, az elnök úr rövidesen rendelkezésemre áll. Leültem, bámultam a csodálatos festményeket és műtárgyakat, majd amikor rá akartam gyűjtani s nem volt nálam gyufa, legnagyobb örömmre észrevettem, hogy egy kis asztalkán egy doboz gyufa hever. Igaz, hogy nagyobb volt a szokásos gyufás dobozoknál, az is igaz, hogy a benne talált gyufaszálak is kissé tömörsibbek voltak a megszokottnál s mindegyiknek más színű feje volt, úgy véltem, hogy gyufa az gyufa, meggyújtottam egy szálát. Akkora lángot vetett, mint egy tűzhányó. S ebben a pillanatban lépett be Brüll Alfréd. Megdöbbenően csapta össze a tenyerét s így kiáltott fel:
– Mondja fiam, magának pont az Irinyi János gyufájával kell rágyújtania?

Azóta is büszke vagyok rá, hogy én vagyok az utolsó magyar, aki a gyufa feltalálójának készítményével gyújtott rá.

Török Sándor

1904-ben. Homoróddarócon született. A fogarasi állami főgimnázium V. osztályából kimaradva a Czell sörgyárban, majd havasi famunkán dolgozott Brassóban; víz-, villanszerelést, bádoggosságot is tanult. Kolozsváron két évig a Renner börgyár gépszij osztályán dolgozott.

Színészettel is próbálkozott: a kolozsvári Magyar Színháznál „ösztöndíjas tag volt, kar-kötelezettséggel”. Először az Újság, majd az Ellenzék szerkesztőségébe került, azután a Temesvári Hírlap belső munkatársa lett, Szegeden a Szegedi Napló felelős szerkesztője.

Budapesten a Magyarországnál, majd az Újságnál volt belső munkatárs. A felszabadulás után a Tankönyvkiadó Vállalatnál dolgozott. Mint a Gyermekünk című havi folyóirat felelős szerkesztője ment nyugdíjba.

Kitüntetései:

József Attila-díj I. fokozata
Munka Érdemrend (ezüst)
Munka Érdemrend (arany)
Vöröskereszt (arany)
Andersen-díj

„...csak az igazat szabad leírni!”

Ma, ha ötven-hatvan esztendei munka után újra kezdeném a pályát, legelőlről meg kellene tanulnom... hogy mit is? ... – hát mindent. Egészen más ma egy szerkesztőség működése és mekkorát változott a nyomda! És megváltozott e kettőnek, szerkesztőségnek és nyomdának az összeműködése. A szakmai összeműködése és a hajdani, mondhatnám patriarchalis belső tartalmuk összetartozása. Voltak legendás tördelők, nyomdász tördelők – Halmi úr a Globusnál, Kohn bácsi a Pesti Hírlapnál stb., akik fiatal újságírókat neveltek fel. Most, hogy le akarom írni, ami itt alább következik, valósággal hihetetlennek tűnnek egyes dolgok. Például, hogy én még láttam valóságos *kéz*-iratot a nyomdába elindulni. A harmincas évek elején volt ez. Kóbor Tamás, igen kitűnő vezércikkíró az Újságnál, ismert, szeretett író, az írógépet sem használta, az eredeti, egy példányban készült kézírását a Globusnál nap mint nap kiszedték. Iszonyú rosszul olvasható írásának olvasására, mondhatnám megsejtésére, két kéziszedő volt ráállítva. Mindennap megoldották a megtisztelő feladatot, kiszedték Kóbor szerkesztő úr vezércikkét, glosszáit, „rovás”-át. Szemtanúja voltam egy PIÉRT-ben, hogy a vevő, ki tudja miért, tollszemet keresett és a kiszolgáló kislány nem tudta, hogy az micsoda. A tollszemtől a töltőtollon át eljutottunk a golyóstollig... ki az, aki ma tollszemre vágyakozik... eggyel odébb már lúdtollat kereshetne.

De egyáltalán, mi újságírók *másképpen* lettünk azzá, mint ahogy a mai gyakorlatban ez történik. Szakiskola adja ma a rendes viseletű újságíró, főiskola. Bőséges és aprólékos szakmai tudással kezdi meg munkáját a ma újságírója. Mi ide-oda rázatva az élettől, esetlegesen, valahogy sorsszerűen úgy bele-sodródtunk az újságírásba.

Sok napilapot végigszolgáltam, sok szerkesztő ta-

nített apró szentenciákban, aforisztikus, odadobott szakmai törvényszerűségeken át. Három ilyen emléket mondok el.

A kolozsvári Újságnál egy riportom levonatát nézem át . . . beletoldok valamit, egy helyzetet, ami összegabalyítja az egészet és legvégül feloldható. A szerkesztőm, Balogh Artúr egyetemi tanár, átfutja a levonatot és odabök az újonnan beírt részre: ez minek? – Ez . . . hát ez az egészet ismét felborítja és a legvégén kibonyolódik. – Nem kell – ceruzájával kihúzta. – Semmit nem kell *kívülről* összezavarni soha. Nem az a feladatunk, hogy komplikálttá tegyük, ami egyszerű, de sőt mindent meg kell tenni, ami a riportba foglaltakat *egyszerűsíti*.

Kuncz Aladár volt a szerkesztőm az Ellenzéknél, a Fekete kolostor írója. Valami családi szerencsétlenséget írtam le, a tett színhelyén ő is volt ott, ismer-te az összes körülményeket. A cikkben alkalmas helyen behoztam a színre a nagymamát. Aki egyébként nem volt ott. Kuncz felnézett a kéziratról: „A nagymama nem volt ott.” – Igen – hebegtem –, de meghatóvá teszi az egészet, ha a nagymama is részt vesz a dologban, és senkinek nem okoz kárt, gondoltam ugye . . . A férfiasan szelid Kuncz Aladár a következőkkel adta vissza: „ez így nem igaz. És csak igazat szabad leírni.”

Elterjedt állítás ez, hogy: az újságírónak mindent tudni kell. – Hegedűs Gyula, a régi Magyarorság szerkesztője mondta: nem, az újságírónak nem kell mindent tudnia, de az adott pillanatban tudnia kell, hogy ezt vagy amazt, hol, kitől lehet megtudni.

Török Sándor

Vaád Ferenc

1908–1984

Budapesten, 1908. február 3-án született. Négy gimnáziumi osztály után az autószerelő mesterséget tanulta ki. Volt szerelő, sofőr, műszerész. Első versei 1938-ban jelentek meg, különböző napi- és hetilapokban.

A felszabadulás után lett újságíró: a Szabadságnál riporter, a két párt egyesülésekor a Világosságnál rovatvezető, majd az újabb átszervezéskor az Esti Budapestnél segédszerkesztő. 1952-től az Új Hang szerkesztőségébe került, 1955-től az Irodalmi Újság olvasó-szerkesztője lett.

Az ellenforradalom után, 1957 januárjában – előbb Földeák Jánossal, majd Tolnai Gáborral részt vett a Kortárs c. folyóirat megindításában, ahol segédszerkesztő lett. 1959-től a Népszava kulturális rovatát vezette, nyugdíjazásáig.

Kitüntetései:

Kiváló Munkás

Magyar Népköztársaság
Érdemérem (arany)

Munka Érdemrend
Szocialista Hazáért Érdemrend
Munka Érdemrend (arany)
Felszabadulási Jubileumi
Emlékérem
Szakszervezeti Munkáért
(arany)

Vaád Ferenc:

Éjszakai vers

Csendesebben a komoly halaknál
élek a mély reménység alatt.
Sorsom, aki már hétszer becsaptál,
te tetted, hogy védjem magamat,
és hálók bogain fennakadva
csak hitem serkenti fel e csapda,
hogy leszek még egyszer szabadabb.

Világom a tompa éjbe nyúlik,
ringat ágyam, s az ablakon át
az élet surran be kopoltyúmig,
mutatva véres homlokát –
megtört csillagfény úszik le hozzám,
s a titkok magányos hullámhosszán
e versem neszezi ritmusát.

Fáradt vagyok . . . Talán már álmodok,
lebegve, mint könnyű fény-moszat,
kiben nem hagyhat többé lábnyomot
sem büntetés, sem áldozat,
és ha kihullok is, le a porba,
majd jön az anyám és lehajolva
felemeli tiszta arcomat.

Majd kenyérrel kínál, és ha ettem,
belefekszem a tenyerébe –
hordozzon testén, hogy melegebben
nyíljon ki felettünk a béke,
és lengessenek bennem a kendők
mindeneknek derüesebb jövődőt
e kuszált jelenért cserébe . . .

1940–41

Várnai Vilmos

Gödöllőn, 1909-ben született. Gimnáziumban érettségizett. 1935 óta újságíró. Munkahelyei: Friss Újság, Hétfői Napló, Magyar Hadirokkant, Hadifogoly Híradó, Kisiparos Újság, Igaz Szó, Szabadságharcos. 1950-től Magyar Nemzet, Magyar Rádió. 1970-ben ment nyugállományba.

Kitüntetései:

Szocialista Hazáért

Érdemrend

Munka Érdemrend (arany)
kétszer

Felszabadulási Jubileumi

Emlékérem

Szocialista Magyarorszáért

Dr. Vécsey Zoltán

1892–1984

1892. március 3-án Fogarason született. A gimnáziumot szülővárosában és a miskolci Léway gimnáziumban járta. Továbbtanulását Budapesten a Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészkarán folytatta. 1916-ban summa cum laude doktorált. Kassán a főgimnáziumban 1914–19 között tanított, majd az 1919–21 tanévekben a csehszlovák reálgimnázium párhuzamos magyar osztályaiban magyar-, földrajz- és történelem tanár volt. A földrajztudományi szakirodalmon kívül az irodalom más ágaival is foglalkozott. Szakirodalmi munkásságát az akkori tudományos élet neves személyiségei elismerték. Ez időben kapcsolódott be a hírlapírásba. 1925-ig a liberális Kassai Napló szerkesztőségének munkatársa, majd a Prágai Magyar Hírlap belső munkatársa lett. 1933-ban Csehszlovákiából kiutasították és Budapestre jött. A

felszabadulás után több fővárosi iskolában tanárként és igazgatóként működött. 1949-ben a budapesti Pedagógiai Főiskola földrajz tanszékének vezetője. Innen került 1951-ben nyugdíjba, majd ismét tanítani kezdett. A Tankönyvkiadó Vállalatnál a földrajz tankönyvek szerkesztését végezte. Tevékenyen részt vett az Élet és Tudomány folyóirat megalakításában és szerkesztésében.

Wrangel tábornok kassai utazása

Hosszú életem során számos élmény nyújtott változatosságot és nem egy esetben izgalmat.

Kassán a század első negyedében öt napilap tájékoztatta az olvasókat. Mi újságírók egymást segítve igyekeztünk lapunk részére a népszerűséget megszerezni, s ezért naponta tartottunk megbeszélést a kassai színház szomszédságában, a Szlavia kávéházban. Az újságíró csoport kiemelkedő tagja volt Jász Dezső, aki később a spanyol háborúban mint Pablo generális vált emlékezetessé. E csoport részletesen és bőségesen dolgozta fel a trónörökös mayerlingi tragédiáját, amellyel a Polgári Kassai Újság népszerűségét növelték.

Szokásos megbeszéléseinkbe, hírcseréinkbe hívatlanul egy gazdag kereskedő újságírással foglalkozó fia G. beleszólt. Elleste értesítéseinket és azokat megtelefonálta Prágába a magyar ellenzéki pártok lapjának, a Prágai Magyar Hírlapnak. Így a prágai újság gyakran megelőzte a kassai lapok néhány aktualitását. Miután tisztázódott a hírek útja, elhatároztuk, hogy az ilyesfajta újságírástól a lesipuskás kedvét elveszszük. A megtorlás idejének megbeszélése nélkül egyik összejövetelünkön halandza-beszédbe kezdtünk, ebbe a Szlavia főpincére, Józsi is besegített. Az izgalmasnál izgalmasabb hírek cseréje közben végül is kikerekedett G. részére a tárgy, amely szerint Wrangel orosz ellenforradalmi tábornok átutazott volna Kassán, hogy Lengyel-

országba térve, ott újból sereget toborozzon. Ebből az általunk bedobott hírből G. barátunk hosszú, részletes riportot telefonált Prágába, amelyet ott le is közöltek. G. riportjának befejező szavai ma is emlékezetemben vannak: „Követtem a tábornokot, aki a pályaudvarra sietett és harmadosztályú jegyet váltott Sztrapkorra.”

A blöff-hír megjelenése utáni napon reggel egy rendőrtiszt ébresztett azzal, hogy Kassa rendőrfőkapitánya, Klima kéret magához. Feleségem a már ismert gyakorlatnak megfelelően becsomagolta az ilyenkor szükséges holmikat. A meghívásnak eleget tettem. Klima rendőrfőkapitány hivatalos helyisége előtt találkoztam a Wrangel-ügyen szereplő kollégáimmal. Jász Dezső ismertette a rendőrfőnökkel a G. riport születésének történetét, ezen Klima nagyot nevetett, majd elmondta, hogy éppen lefeküdni készült, amikor telefonja csengetett, a prágai külügyminisztériumból keresték. Felelősségre vonták, hogyan történhetett meg Wrangel tábornok átutazása Csehszlovákián át és a kassai megjelenéséről miért nem értesítette ő a prágai Külügyminisztériumot. A tábornok „megjelenésének” híre annyira kínos volt, hogy a szovjet követség képviselője tiltakozását jelentette be.

Dr. Vécsey Zoltán

Völgyi Tibor

Budapesten született, 1912. június 19-én. Itt végezte iskoláit is. Középiskolai nyelvtanári oklevéllel sem kapott állást. 1937-től 1942. május végéig az Est-Lapokhoz tartozó Magyarország szerkesztőségének belső munkatársa volt. Ekkor munkaszolgálatra hívták be. Hadifogságba esett, ahol megtanult oroszul. Hazatérése után, 1947. április 1-től a Magyar Távirati Iroda külpolitikai szerkesztőségében dolgozott mint munkatárs, majd főmunkatárs. Negyedszázad után innen ment nyugdíjba.
Kitüntetése:
Kiváló Munkás

Nem munkakör, hanem hivatás

Közel négyévtizedes újságírói pályám döntő fordulata következett be, amikor 1947. április 1-én az MTI külpolitikai szerkesztőségébe kerültem. Feladatomban az volt, hogy az MTI kiadásait feldolgozzam.

A feladat megoldásához minden együtt volt: a kellő nyelvismeret, az egyik nagy budapesti lap szerkesztőségében a hírközlési munkában szerzett többéves gyakorlat, az akkor nélkülözhetetlen gyorsírás, egészen magas beszédírói fokon.

Lelkesítő és új feladat várt rám: az említett anyagok a Szovjetunióban, a világ első szocialista országában folyó háború utáni újjáépítésről, kommunista építő munkáról, s ezek eredményeiről, a szovjet nép életéről, szocialista vívmányairól, az óriási áldozatokkal kivívott béke megőrzését célzó szovjet külpolitika különböző lépéseiről és megnyilatkozásairól szóltak. Ezeknek az anyagoknak újságírói feldolgozása valósággal mozgósította minden tudásomat, megsokszorozta képességeimet, további szüntelen önképzésre serkentett. Úgy éreztem, nem munkakört, hanem hivatást töltök be.

Kezdetben a moszkvai rádió orosznyelvű adásai-ból készítettem anyagokat, s munkám eredményessége különösen megmutatkozott, amikor alig néhány hónappal rádiófigyelői munkám megkezdése után, 1947 nyarán felvettem a moszkvai rádió esti orosznyelvű adásának jelentését, amely hírül adta, hogy a Szovjetunió Legfelső Tanácsának Elnöksége ratifikálta a II. világháború befejezése után létrejött öt párizsi békeszerződést, köztük a Magyarországgal megkötött békeszerződést. Mindenki mást, a nagy nyugati hírügynökségeket is megelőzve tettem le e rendkívül nagyjelentőségű hírt az MTI külpolitikai szerkesztőjének asztalára...

Így kezdődött. A folytatást az Aranytollal történt kitüntetésem szimbolizálja.

Athenaeum Nyomda 84.1673 — Budapest
Felelős vezető: Szlávik András vezérigazgató